

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΑΘΗΝΑ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	5
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	7
Καινοτομίες του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό.....	9
Υπό την οπτική των Παιδαγωγικών.....	10
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ.....	12
1. Το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων.....	12
1.1. Η μουσική ακρόαση	12
1.2. Η μουσική εκτέλεση	13
Τραγούδι – Φωνητική εκτέλεση.....	13
Παίξιμο Οργάνων - Οργανική εκτέλεση.....	14
1.3. Η μουσική δημιουργία: σύνθεση και αυτοσχεδιασμός.....	15
2. Μεθοδολογία της διδασκαλίας της μουσικής: μερικές επισημάνσεις.....	15
2.1. Βιωματική προσέγγιση.....	15
2.2. Διαθεματική προσέγγιση	16
2.3. Συνεργατική μάθηση.....	16
2.4. Διαφοροποίηση.....	17
2.5. Συμπεριληπτική εκπαίδευση και Διαπολιτισμική διδασκαλία.....	17
2.6. Χρήση Μουσικής Τεχνολογίας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας..	17
Μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό	18
3. Μετάβαση στο Γυμνάσιο	19
Η εφαρμογή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής	19
Σημαντικές Επισημάνσεις για την Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού.....	20
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	21
Β΄ Μέρος.....	22
Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών.....	22

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Α΄ Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η μουσική εκπαίδευση αποτελεί βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης των παιδιών στις τέχνες, ειδικά στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας και της πληροφορίας, όπου κρίνεται αναγκαίος όσο ποτέ ο εγγραμματισμός των παιδιών στις τέχνες και στον πολιτισμό.

Η Μουσική Αγωγή, ως αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο στην υποχρεωτική εκπαίδευση, έχει αφετηρία τον χαρακτήρα της μουσικής ως πανανθρώπινου φαινομένου και ως φυσιογνωμικού χαρακτηριστικού της ανθρώπινης ύπαρξης. Επίσης, έχει αφετηρία τη θέση και τις λειτουργίες που η μουσική επιτελεί διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά στη ζωή του ανθρώπου, καθώς και τη σημασία της μουσικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και του/της εφήβου. Στο πλαίσιο αυτό, η διδασκαλία της αποσκοπεί πρωταρχικά στην ανάγκη να καλλιεργηθεί μια σχέση του/της μαθητή/-τριας με τη μουσική, ως αισθητική εμπειρία και καλλιτεχνική δραστηριότητα, η οποία θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια διά βίου ενασχόληση με τη μουσική. Η ανάγκη αυτή προβάλλει ιδιαίτερα επιτακτική στην παρούσα εποχή της Πληροφορίας και της ανάπτυξης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μέσα στα οποία η παρουσία της μουσικής συνδέεται με κάθε πλευρά της καθημερινής ζωής του ανθρώπου.

Η αναθεώρηση των Προγραμμάτων Σπουδών προσβλέπει στην πραγμάτωση ενός αποτελεσματικού και δημιουργικού σχολείου. Σκοπός είναι η ανάπτυξη μαθητοκεντρικών Προγραμμάτων Σπουδών, ανοικτών στην ανάδειξη διαχρονικών αξιών, προς διαμόρφωση δημιουργικών και συνειδητών πολιτών της χώρας, του έθνους, της Ευρώπης και της οικουμένης. Βασικές αρχές των νέων Προγραμμάτων Σπουδών είναι η ύπαρξη συνοχής εντός τους, αλλά και μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων, αποβλέποντας στη μάθηση με νόημα, στην οικειοποίηση βασικών γνώσεων, στην εφαρμογή των νέων διδακτικών μεθοδολογιών, στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων, στην αξιοποίηση διδακτικών εργαλείων των νέων τεχνολογιών, στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, στη συμπερίληψη, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, στην ενθάρρυνση των παιδιών σε θέματα αειφορίας, πολιτότητας, αισθητικής απόλαυσης, διαχρονικών αξιών, παράδοσης και μύησης στον ελληνικό πολιτισμό και κατ' επέκταση σε άλλους πολιτισμούς. Τα νέα Προγράμματα αφήνουν ανοιχτούς χώρους δράσης στους/στις εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορούν να παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της διδασκόμενης ύλης, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών/-τριών. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις μεταβατικές τάξεις, των οποίων τα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνονται με σαφήνεια και με τρόπο ιεραρχημένο και συνεχή. Τα νέα Προγράμματα έχουν ως αφετηρία τα μαθησιακά προσδοκώμενα αποτελέσματα (γ' στήλη, τα οποία αντιστοιχούν στις γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), δηλαδή όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει ο/η μαθητής/-τρια, να κατανοεί και να μπορεί να εφαρμόσει μετά την ολοκλήρωση κάθε μαθησιακής διαδικασίας. Η έμφαση μετακινείται από το γνωστικό αντικείμενο στη διδακτική διαδικασία προς τους/τις μαθητές/-τριες και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης, όπου η βάση σχεδιασμού είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα και επομένως όλες οι υπόλοιπες παράμετροι εξαρτώνται από τον καθορισμό αυτών. Στα νέα ΠΣ, επίσης, δίνεται σημασία και στις ενδεικτικές δραστηριότητες, οι οποίες επιλέγονται με βάση την αντιστοίχισή τους κάθε φορά με το προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών, ακόμη, προβλέπεται να είναι κατάλληλα και για ψηφιακή αποτύπωση και συμβατά με τη μορφή εύχρηστου υπερμεσικού υλικού, κάτι που καθιστά πολύ εύκολη την προσβασιμότητά τους.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αναφέρονται σε όλες τις εκφάνσεις της μουσικής αγωγής –καλλιέργεια μουσικότητας, μουσικών δεξιοτήτων, δημιουργικής έκφρασης– που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αναπτύσσονται σπειροειδώς, διαρθρωμένα εντός τεσσάρων Θεματικών Πεδίων, και επιτυγχάνονται μέσα από την εφαρμογή βιωματικών και ενεργητικών μουσικών δραστηριοτήτων με συγκεκριμένη στόχευση και οργανωμένο πλαίσιο. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα πηγάζουν από τις επιδιώξεις του μαθήματος της Μουσικής σε σχέση με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και του/της νέου/-ας, την καλλιέργεια στάσεων και αξιών και ακόμη σε σχέση με τη σύνδεση της μουσικής με την ευρύτερη κοινωνία, την ιστορία του ανθρώπου και το περιβάλλον του (φυσικό και ανθρωπογενές). Η ολιστική αυτή προσέγγιση του μουσικού φαινομένου, μέσα από την ενεργή συμμετοχή του/της μαθητή/-τριας σε δημιουργικές και βιωματικές δράσεις σε όλο το φάσμα της μαθητικής ζωής του/της, μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας διά βίου σχέσης του/της με την τέχνη της μουσικής.

B. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής είναι η καλλιέργεια της μουσικότητας και των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών μέσα από τη διδασκαλία ποικίλων πρακτικών της μουσικής στο πλαίσιο αλληλεπίδρασης και αλληλοσυμπλήρωσης εμπειρικής και θεωρητικής γνώσης. Απώτερος σκοπός είναι η καλλιέργεια στάσεων και αξιών των παιδιών: αισθητική καλλιέργεια, αισθητική κρίση, αντίληψη μηνυμάτων της μουσικής, διαμόρφωση συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια μουσικών και καλλιτεχνικών γεγονότων – συναυλία, έκθεση εικαστικών έργων, θεατρική παράσταση. Προωθείται η ανάπτυξη μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων των μαθητών/-τριών μέσα από επικέντρωση σε προσφερόμενες ουσιώδεις, βασικές, ιεραρχημένες και συστηματικά δομημένες από τάξη σε τάξη γνώσεις και μέσα από δραστηριότητες που επικεντρώνονται στους άξονες διδακτικής της μουσικής: μουσική ακρόαση, μουσική εκτέλεση και μουσική δημιουργία, όπως θα αναφερθεί παρακάτω, δραστηριότητες μουσικής ανάγνωσης και γραφής με κατάλληλο τρόπο και ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, καθώς και βιωματικές δραστηριότητες ανάπτυξης της φαντασίας και δημιουργικότητας. Η καλλιέργεια της μουσικότητας, της έμφυτης ικανότητας του ανθρώπου για καλλιτεχνική και δημιουργική έκφραση, αποβλέπει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του/της μαθητή/-τριας και παράλληλα στη δημιουργία μιας διά βίου σχέσης του/της με την τέχνη της μουσικής.

Συνοπτικά, σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης το μάθημα της Μουσικής περιλαμβάνει γενικούς στόχους–προσδοκώμενα αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), στο πλαίσιο των οποίων οι μαθητές/-τριες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής μουσικής ακρόασης.
- Να αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση μουσικών οργάνων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης μουσικής.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας.
- Να αποκτήσουν γνώσεις ως προς τα βασικά μουσικά στοιχεία υφής (ρυθμός, μελωδία, μορφή, ηχόχρωμα, δυναμική αγωγή, ρυθμική αγωγή, συνήχηση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτά συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στιλ μουσικής.

- Να αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία μουσικής.
- Να αποκτήσουν συνείδηση του ρόλου της μουσικής διαχρονικά και συγχρονικά στη ζωή του ανθρώπου.
- Να δημιουργούν συνδέσεις μεταξύ του επιστημονικού και καλλιτεχνικού πεδίου της μουσικής και άλλων επιστημονικών ή καλλιτεχνικών πεδίων.
- Να αποκτήσουν συνείδηση της θέσης και των λειτουργιών που επιτελεί η μουσική στη σύγχρονη μεταβιομηχανική και πολυπολιτισμική κοινωνία, στο πλαίσιο της εποχής της πληροφορίας που διανύουμε σήμερα.

Επιπλέον, στο μάθημα της Μουσικής συμπεριλαμβάνονται και ειδικοί στόχοι/προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως ο/η μαθητής/τρια:

- Να ακούει προσεκτικά τους ήχους και τη μουσική, να ανταποκρίνεται με ποικίλους τρόπους (π.χ. με κίνηση, με τραγούδι) και να αναγνωρίζει τα συστατικά στοιχεία και τις έννοιες της μουσικής: μελωδία, ρυθμό, δυναμική αγωγή, ρυθμική αγωγή, ηχόχρωμα, συνήχηση, δομή κ.ά. με αυξημένη αντιληπτικότητα, συντονισμό, εκφραστική ελευθερία και πρωτοβουλία, εκδηλώνοντας τα συναισθήματα και την αισθητική του/της συγκίνηση.
- Να χρησιμοποιεί τη φωνή του/της ελέγχοντας την άρθρωση, την τονική και ρυθμική ακρίβεια, τα δυναμικά και εκφραστικά στοιχεία (π.χ. φράσεις και αναπνοές), επεκτείνοντας τη φωνητική του/της έκταση και αναπτύσσοντας την ακουστική του/της μνήμη και την ερμηνευτική του/της ικανότητα.
- Να εξοικειώνεται με την παραγωγή μουσικών ήχων και να αποδίδει, με αυξανόμενο έλεγχο της τεχνικής, σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, συνοδείες και συνηχήσεις (ρυθμικές – μελωδικές), μουσικά έργα με τη φωνή, με μουσικά όργανα καθορισμένου και μη καθορισμένου τονικού ύψους, με βάση την ακουστική του/της μνήμη και τη χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας.
- Να εξερευνά, να δημιουργεί, να επιλέγει και να οργανώνει τους ήχους, συνθέτοντας και αυτοσχεδιάζοντας με δεξιότητα, φαντασία και ελευθερία χρησιμοποιώντας τη φωνή ή μουσικά όργανα (συμβατικά ή αυτοσχέδια), το σώμα ή άλλα αυτοσχέδια μέσα και ακόμη κατάλληλο μουσικό πρόγραμμα ή διαλογικό εκπαιδευτικό λογισμικό.
- Να αντιλαμβάνεται διαισθητικά πώς τα μουσικά στοιχεία συνδυάζονται και οργανώνονται με συγκεκριμένους τρόπους, για να διαμορφωθεί ένα αισθητικό αποτέλεσμα, και να περιγράφει με απλούς όρους τη μουσική που έχει ακούσει, τραγουδήσει ή παίξει, αναπτύσσοντας παράλληλα στοιχειώδεις γνώσεις μουσικής ορολογίας.
- Να επεκτείνει τη γνωριμία του/της με τη μουσική διαφόρων τόπων, παραδόσεων, εποχών, καθώς και με τον πολιτισμικό ρόλο της μουσικής διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά, και να αναγνωρίζει ομοιότητες, διαφορές και αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο διαφόρων μουσικών ιδιωμάτων.
- Να διαπιστώνει τη σχέση της μουσικής με άλλες τέχνες διαχρονικά σε μια ολιστική προσέγγιση της τέχνης της μουσικής.
- Να συνεργάζεται και να αλληλεπιδρά με άλλους/-ες, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να προτείνει ιδέες και δημιουργικές «λύσεις», συμμετέχοντας ενεργά και με αυτοπεποίθηση σε ατομικές, ομαδικές ή ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, συνειδητοποιώντας σταδιακά, έστω και διαισθητικά, τον προσωπικό του/της ρόλο, τη συμβολή των άλλων, την ανάγκη σεβασμού και αποδοχής του άλλου και την ένταξη όλων αυτών στο πλαίσιο της μουσικής ενεργοποίησης και δημιουργίας σε ένα «όλο».

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής αποτελεί μια πρόταση η οποία γίνεται με όραμα τον σταδιακό μετασχηματισμό της παιδείας, στη βάση μιας πραγματιστικής προσέγγισης του σχολείου, αξιοποιώντας τις υπάρχουσες θεσμοθετήσεις, τις λειτουργικές δομές και το ανθρώπινο δυναμικό του. Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό αποτελεί ένα ανοικτό και ευέλικτο ΠΣ, το οποίο διευκολύνει τον/την εκπαιδευτικό να οργανώσει και να σχεδιάσει το μάθημα της Μουσικής σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών του/της, ακολουθώντας την αρχή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, μέσα από καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις, και αξιοποιώντας τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και της ψηφιακής εκπαίδευσης. Τα παραπάνω προϋποθέτουν την ύπαρξη του μαθήματος της Μουσικής ως ενός αυτόνομου, διακριτού γνωστικού αντικείμενου στο πλαίσιο του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής, όπως ισχύει σήμερα στα ωρολόγια προγράμματα του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Το ΠΣ Μουσικής έχει διαμορφωθεί με βάση τέσσερις άξονες, τους οποίους ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει κάθε φορά ανάλογα με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και στη συνέχεια σχεδιάζει τις αντίστοιχες δραστηριότητες μάθησης. Οι τέσσερις άξονες διαμόρφωσης του ΠΣ Μουσικής είναι:

- Η αντίληψη των στοιχείων και των εννοιών της μουσικής.
- Η απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων.
- Η απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων.
- Η κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη .

Θέματα, επίσης, που αφορούν ηθικές, πολιτισμικές, κοινωνικές αξίες, πολιτισμό και περιβάλλον είναι διάχυτα σε όλο το Πρόγραμμα Σπουδών μουσικής.

Με βάση τον σκοπό του μαθήματος της Μουσικής, τα γενικά και τα ειδικά προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς και τους τέσσερις προαναφερόμενους άξονες, το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής διαμορφώνεται σε τέσσερα Θεματικά Πεδία, τα οποία περιλαμβάνουν αντίστοιχα περιεχόμενα.

Θεωρείται πολύ σημαντικό για τη μουσική παιδεία των μαθητών/-τριών να οργανώνεται η διδασκαλία γύρω από Θεματικά Πεδία, τα οποία συνδέουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές/-τριες με τη μουσική ως μορφή επικοινωνίας, τόσο με τον εξωτερικό κόσμο (φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον) όσο και με τον εσωτερικό κόσμο τους. Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής έχει ως στόχο τη δημιουργία πολιτών οι οποίοι θα έχουν μια υγιή σχέση με τον εσωτερικό τους κόσμο και μια επικοινωνιακή σχέση με το άμεσο περιβάλλον τους (φυσικό, τεχνητό, κοινωνικό και πολιτισμικό), από το οποίο αντλούν έμπνευση και ερεθίσματα και για του οποίου την αειφόρο ανάπτυξη ενδιαφέρονται. Η απαιτούμενη αλλαγή του τρόπου εκμετάλλευσης της φύσης και η ανάγκη προστασίας της καθιστούν αναγκαία τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για προσανατολισμό σε ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και σε πιο βιώσιμες μορφές ανάπτυξης. Η αναφορά του Προγράμματος Σπουδών σε δημοτικά τραγούδια και σε τραγούδια, παλαιότερα και σύγχρονα, με θέμα το περιβάλλον (λουλούδια, πουλιά, θάλασσα, διαχείριση απορριμμάτων), τα οποία καλλιεργούν την αγάπη για τη φύση, σε συνδυασμό με δραστηριότητες και συζήτηση, συγκινούν και εμπνέουν τα παιδιά και εγείρουν προβληματισμούς για το περιβάλλον και τη στάση τους προς αυτό.

Τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ οργανώνονται ως εξής:

Θεματικό Πεδίο 1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής.

Θεματικό Πεδίο 2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά.

Θεματικό Πεδίο 3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες.

Θεματικό Πεδίο 4. Η μουσική στη ζωή εντός και εκτός σχολείου.

Τα τέσσερα Θεματικά Πεδία περιλαμβάνουν συγκεκριμένα περιεχόμενα και έννοιες, οι οποίες αναπτύσσονται σπειροειδώς καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Με βάση τα περιεχόμενα του κάθε Θεματικού Πεδίου προκύπτουν επιμέρους Θεματικές Ενότητες, στις οποίες διατυπώνονται αντίστοιχα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Προτείνονται ενδεικτικές δραστηριότητες οι οποίες ακολουθούν ένα σπονδυλωτό σχήμα ανέλιξης, από το απλό στο σύνθετο και από την πράξη στη θεωρία. Είναι δυνατόν κατά τη διδακτική πράξη τα Θεματικά Πεδία και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα να διαπλέκονται και να βρίσκονται σε αλληλεπίδραση.

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής παρουσιάζεται σε μορφή πίνακα με τέσσερις στήλες, ως εξής: Σε κάθε ομάδα τάξεων, Α' και Β' τάξη, Γ' και Δ' τάξη, Ε' και Στ' τάξη, αντιστοιχούν πίνακες οργανωμένοι με βάση τα τέσσερα Θεματικά Πεδία που προαναφέρθηκαν. Σε καθένα από τα τέσσερα Θεματικά Πεδία περιλαμβάνονται αντίστοιχα: Θεματικές Ενότητες, προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) και ενδεικτικές δραστηριότητες - Πρόσθετο Υλικό. Τα περιεχόμενα του Προγράμματος Σπουδών παρουσιάζονται στις πρώτες δύο στήλες (από αριστερά). Συγκεκριμένα, για παράδειγμα στο Θεματικό Πεδίο 1 «Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής», το περιεχόμενο προσδιορίζεται από τις αντίστοιχες Θεματικές Ενότητες, 1.1 Παλμός-Ρυθμός, 1.2. Τονικό ύψος-Μελωδία, 1.3. Μορφή, 1.4. Δυναμική Αγωγή, 1.5. Ρυθμική Αγωγή, 1.6. Χρόχρωμα, 1.7. Συνήχηση. Στο Θεματικό Πεδίο 2 «Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 2.1. Ελληνική μουσική παράδοση. Δημοτική μουσική, 2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ' Δημοτικού), 2.2. Μελοποιημένη ποίηση (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.3. Μελοποιημένη ποίηση-Έλληνες τραγουδοποιοί (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.4. Έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.4. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.5. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.5. Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού και 21ου αιώνα (για τις τάξεις Ε' και Στ').

Στο Θεματικό Πεδίο 3 «Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 3.1. Μουσική και άλλες τέχνες, 3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα, ενώ στο Θεματικό Πεδίο 4 «Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός του σχολείου» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 4.1. Σχολικές εκδηλώσεις, 4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές συναυλίες και 4.3 Μουσικακή Αγωγή. Στην τρίτη στήλη του πίνακα παρουσιάζονται τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), ενώ στην τέταρτη στήλη παρουσιάζονται προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες - Πρόσθετο Υλικό.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι υποκατηγορίες του Θεματικού Πεδίου 2 διαφοροποιούνται στις διάφορες τάξεις (Α'-Β', Γ'-Δ' και Ε'-Στ') ανάλογα με τους μαθησιακούς στόχους και την ηλικία των παιδιών. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στην ένταξη της μουσικής της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας-Βυζαντινή μουσική στην έντεχνη ελληνική μουσική, κάτι που υποστηρίζεται με βάση τη σύγχρονη μουσικολογική έρευνα (βλ. παρακάτω *Καινοτομίες του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό*). Η ένταξη και η συσχέτιση της βυζαντινής μουσικής με την έντεχνη ελληνική

μουσική πραγματοποιείται στη Θεματική Ενότητα 2.3. «Έντεχνη ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική», των τάξεων Ε΄ και ΣΤ΄. Στις προηγούμενες τάξεις (Α΄-Δ΄), η βυζαντινή μουσική συμπεριλαμβάνεται ως διακριτή υποενότητα.

Τα περιεχόμενα των Θεματικών Πεδίων (Θεματικές Ενότητες, προσδοκώμενα αποτελέσματα) ορίζονται σύμφωνα με τους στόχους, τη διδακτική μεθοδολογία και τη φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής και περιλαμβάνονται πιο αναλυτικά στον Οδηγό Εκπαιδευτικού, στο Επιμορφωτικό Υλικό και στα αναμενόμενα βιβλία μουσικής για το Δημοτικό (Βιβλίο μαθητή/-τριας, Τετράδιο μαθητή/-τριας), επίσης στο Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων και στον Εργαστηριακό Οδηγό. Σε κάθε τάξη-ομάδα τάξεων (Α΄-Β΄, Γ΄-Δ΄, Ε΄-ΣΤ΄) τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι ενδεικτικές δραστηριότητες-Πρόσθετο υλικό διαμορφώνονται με βάση το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων (ακρόαση, τραγούδι, παίξιμο οργάνων, αυτοσχεδιασμό και σύνθεση), το οποίο παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω στην ενότητα «Διδακτική πλαισίωση». Έτσι, ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής χρησιμοποιεί το τρίπτυχο αυτό των μουσικών δραστηριοτήτων για να αξιοποιήσει τα περιεχόμενα της τρίτης και τέταρτης στήλης, ώστε να διαμορφώσει τη σειρά των μαθημάτων του/της και το περιεχόμενό τους με περιθώριο ευελιξίας, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των μαθητών/-τριών και τις δικές του/της ικανότητες και δεξιότητες.

Τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ Μουσικής έχουν στόχο να διευκολύνουν την ολιστική προσέγγιση των μαθημάτων και να δημιουργήσουν ευκαιρίες για διαθεματικές και διεπιστημονικές συνδέσεις μεταξύ της μουσικής και των άλλων τεχνών, καθώς και των άλλων γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών. Ο απώτερος σκοπός είναι να προσδώσουν στον σχεδιασμό των μαθημάτων της Μουσικής εσωτερική συνοχή με κεντρική κατεύθυνση τη διασύνδεση του σχολείου με την πραγματικότητα και τη δημιουργία πολιτών, οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει στο μάθημα της Μουσικής για τη βελτίωση της αισθητικής τους καλλιέργειας και για μια διά βίου ολιστική καλλιέργεια και μόρφωση. Οι ενδεικτικές δραστηριότητες, επίσης, αποτελούν προτάσεις και δεν εξαντλούν τις δυνατότητες του/της εκπαιδευτικού. Έχουν δημιουργηθεί με σκοπό να περιγράψουν με περισσότερο πρακτικό τρόπο την εφαρμογή των ιδεών του Προγράμματος Σπουδών. Υπάρχει η δυνατότητα ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής να τις χρησιμοποιήσει ως πηγή έμπνευσης προκειμένου να διαμορφώσει ως έναν βαθμό το δικό του/της πρόγραμμα, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν την κάθε τάξη, το κάθε σχολείο, τον/την κάθε μαθητή/-τρια.

Καινοτομίες του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό

Υπό την οπτική της Μουσικολογίας

- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής της εννοιολογικής διάκρισης μεταξύ έντεχνης, δημοφιλούς μουσικής και παραδοσιακής μουσικής, κατηγοριών που έχουν οριστεί με βάση αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια, καθώς η σύγχρονη επιστημονική άποψη υποστηρίζει ότι ο όρος «έντεχνη» [μουσική] αναφέρεται «στη διαφορετική διαδικασία, στις διαφορετικές προϋποθέσεις και στη διαφορετική δομική υφή του τελικού καλλιτεχνικού προϊόντος μιας μουσικής δραστηριότητας, όπως αυτή, λ.χ. του Καλομοίρη ή του Σκαλκώτα, χωρίς όμως ο όρος αυτός να υπονοεί την «υποβίβαση άλλων μορφών μουσικής δραστηριότητας σε «μη-τέχνη»».
- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών της διακριτότητας της έντεχνης ελληνικής μουσικής ως παραμέτρου του ελληνικού πολιτισμικού κεφαλαίου. Ιδιάζουσες είναι οι περιπτώσεις των Γιάννη Κωνσταντινίδη (Κ. Γιαννίδη) και Μίκη Θεοδωράκη, στη μουσική των οποίων συνδυάζονται υποδειγματικά τόσο η έντεχνη όσο και η δημοφιλής

μουσική δημιουργία. Ιδιαίτερα ο Μ. Θεοδωράκης, πέρα από το μεγάλο έργο δημοφιλούς μουσικής με την οποία συνδέθηκε η έκφραση «έντεχνο-λαϊκό», όρος αμφισβητούμενος επιστημονικά, και την ενασχόλησή του με το πολιτικό τραγούδι σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, παρήγαγε και ένα πολύ αξιόλογο έργο σε ποσότητα και ποιότητα έντεχνης μουσικής, η οποία μέσα από μουσικά στοιχεία υφής, συνδέσεις με λογοτεχνικά κείμενα και οραματισμούς και στοχασμούς του, αναδείχθηκε ως απόλυτη έκφραση της ελληνικής ψυχής.

- Ένταξη της βυζαντινής μουσικής στην έντεχνη ελληνική μουσική ως έντεχνης μουσικής της μεσαιωνικής Ελλάδας, καθώς η εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο έχει όλα τα χαρακτηριστικά της έντεχνης μουσικής, όπως επώνυμη δημιουργία, διάδοση μέσω σημειογραφίας και γραπτών κειμένων, θεωρητική τεκμηρίωση, συστηματική μελέτη μέσω μαθητείας και οργανωμένης εκπαίδευσης, σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή μουσική που βασίζεται κυρίως στην προφορικότητα. Παρότι αντίστοιχα η εκκλησιαστική μουσική του δυτικού Μεσαίωνα συμπεριλαμβάνεται στα εγχειρίδια της ιστορίας της Μουσικής, δε συνέβαινε κάτι τέτοιο μέχρι πρόσφατα για την εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο. Παραδόξως, η μουσική της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ευρύτατα γνωστή με τον όρο «Βυζαντινή μουσική», απουσίαζε από τις αναφορές στην ελληνική μουσική δημιουργία.
- Αναγραφή με ελληνικούς χαρακτήρες των ξένων κύριων ονομάτων που προέρχονται από το κυριλλικό αλφάβητο και με την απλούστερη ορθογραφία στα ελληνικά, π.χ. Τσαϊκόφσκι (αντί Τσαϊκόφσκυ). Αναγραφή των ονομάτων που προέρχονται από το λατινικό αλφάβητο στην πρώτη τους εμφάνιση με τη διπλή γραφή (με ελληνικούς χαρακτήρες και σε παρένθεση με λατινικούς χαρακτήρες). Στις μετέπειτα εμφανίσεις του ίδιου ονόματος, για αποφυγή των παρενθέσεων που δυσχεραίνουν την ανάγνωση, αναγραφή του ονόματος μόνο με ελληνικούς χαρακτήρες. Ως προς τους τίτλους των έργων, αρχικά αναγραφή της ελληνικής μετάφρασής τους και σε παρένθεση του πρωτότυπου τίτλου τους, ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι εκπαιδευτικοί να ανατρέξουν σε πηγές, προκειμένου να αντλήσουν περισσότερες πληροφορίες. Σε κάποιες λίγες περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει δόκιμη ελληνική μετάφραση, αυτή παραλείπεται.
- Καταγραφή κατά πρώτον στα ελληνικά ξένων όρων που είναι διαδεδομένοι: για παράδειγμα πριν από τη διαδεδομένη λέξη «refrain» προηγείται η αναγραφή της λέξης στα ελληνικά «επωδός», «ρεφρέν/ρεφρέν (refrain)».

Υπό την οπτική των Παιδαγωγικών

- Ευελιξία: ευέλικτη εφαρμογή από τον/την εκπαιδευτικό χωρίς την ανάγκη εκτεταμένης επιμόρφωσης. Προσαρμόζεται σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες διαφορετικών μαθητικών πληθυσμών.
- Συμφωνία περιεχομένου και διαθέσιμου ανά τάξη αριθμού διδακτικών ωρών: Δυνατότητα εφαρμογής σε ρεαλιστικό απαιτούμενο χρόνο μέσα στο πλαίσιο του προβλεπόμενου ωρολογίου προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τα μονοθέσια, τα ολιγοθέσια, τα πολυπολιτισμικά και τα σχολεία ακριτικών περιοχών.
- Επιλογή του ρεπερτορίου με κριτήρια την καλλιτεχνική ποιότητα και την καταλληλότητα ως προς τον βαθμό δυσκολίας, τις εκτάσεις των φωνών και το περιεχόμενο ποιητικών κειμένων ή στίχων. Μουσικά κομμάτια (ενδεικτικά) σε απλό μουσικό κείμενο προορίζονται για μουσική πράξη, ενώ πιο σύνθετα για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης με συνοδεία απλών ή/και αυτοσχέδιων οργάνων.
- Διαδοχική σπειροειδής διαστρωμάτωση των προς διδασκαλία μουσικών στοιχείων ανά τάξη.

- Έμφαση στη ρυθμομελωδική και σημασιολογική σχέση μουσικής και προφορικού, γραπτού λόγου (ποίηση, πεζογραφία), της ελληνικής γλώσσας και άλλων γλωσσών καταγωγής, μέσα από επιλεγμένες δραστηριότητες, όπως συνδυασμοί λέξεων, φράσεων, παροιμιών με ρυθμικά ή μελωδικά μοτίβα, ενεργητική ακρόαση, ηχητική και μουσική επένδυση ιστοριών, ποιημάτων, παροιμιών.
- Ένταξη δραστηριοτήτων «οπτικοποίησης» ή εικαστικής απεικόνισης της μουσικής (ενός ηχητικού παραδείγματος, μιας μουσικής έννοιας, μιας μουσικής δομής) και δραστηριοτήτων «μουσικοποίησης» προϊόντων άλλων τεχνών (π.χ. εικαστικά), οι οποίες προάγουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία.
- Ένταξη απλών ενορχηστρώσεων με απλά μουσικά όργανα (μελωδικά και ρυθμικά κρουστά, πνευστά) σε δραστηριότητες μουσικής εκτέλεσης.
- Υπογράμμιση δεξιοτήτων ζωής (δεξιότητες κοινωνικής ζωής, δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης), συνειδητοποίηση του σημαντικού ρόλου της μουσικής στις διάφορες όψεις της κοινωνικής ζωής.
- Ένταξη της διδακτικής μεθοδολογίας «Μάθηση βάσει έργου».
- Ένταξη επιμέρους μεθόδων: σπειροειδής και ανακυκλωτική εκπαιδευτική διαδικασία, βιωματικότητα, μαθητοκεντρικότητα, κοινά αποφασισμένη στοχοθεσία- ημερολόγιο μάθησης, συνεργατικότητα, διερευνητική – ανακαλυπτική μάθηση, διαθεματικότητα, διαπολιτισμικότητα.
- Ένταξη τεχνικών: θυμάμαι-συνδέω-εφαρμόζω, σκέψου/γράψε-συνεργάσου-μοιράσου/παρουσίασε, τι-πώς-πότε-γιατί-πού-ποιος, μελέτη περίπτωσης, επίλυση προβλήματος, διεξαγωγή πειράματος, προσομοιώσεις, παιχνίδι ρόλων, καταιγισμός ιδεών, εννοιολογική χαρτογράφηση, παιχνίδια στρατηγικής, διαλογική συζήτηση, ενθάρρυνση, αναστοχασμός-αυτοαξιολόγηση.
- Αξιοποίηση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας και εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη χρήση εργαλείων WEB2 για συνεργασία μεταξύ τους και δημιουργία μουσικής και άλλων δραστηριοτήτων σε συνθήκες εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Το ψηφιακό υλικό περιλαμβάνει: οπτικοποιήσεις, εννοιολογικούς χάρτες, βίντεο, κείμενα (π.χ. σε *.pdf.), διαδραστικές ασκήσεις «πρακτικής και εξάσκησης», εικονικές περιηγήσεις, λογισμικά ανοιχτού κώδικα: εργαλεία δημιουργίας νοητικών χαρτών, σταυρόλεξων, ερωτήσεων αντιστοίχισης, ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, ερωτήσεων σωστού-λάθους, εργαλεία δημιουργίας διαδραστικών βίντεο, χρονογραμμών, κολάζ, παιχνιδιών μνήμης, ηλεκτρονικού βιβλίου, παρουσιάσεων, επεξεργασίας ήχου, δημιουργίας παρτιτούρας, επεξεργασίας βίντεο και εικόνας.
- Εφαρμογή των τεχνικών: «ανεστραμμένη τάξη», «θυμάμαι-συνδέω-εφαρμόζω» (Robert M. Gagné, 1916-2002) στην εξ αποστάσεως σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση.
- Διασύνδεση του ψηφιακού υλικού με κριτήρια ποιότητας από παιδαγωγική και τεχνολογική άποψη.
- Ένταξη του «ευρωπαϊκού πλαισίου ψηφιακών ικανοτήτων» για τους πολίτες (European Digital Competence).
- Προώθηση δεξιοτήτων 21^{ου} αιώνα: ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης (δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, συνεργατικότητα, επικοινωνία), δεξιοτήτων του νου (στρατηγική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, μελέτη περιπτώσεων, πλάγια σκέψη, ρουτίνες σκέψης, αναστοχασμός, υπολογιστική σκέψη), δεξιοτήτων ζωής (πρωτοβουλία, αυτενέργεια, οργανωτική ικανότητα κτλ.) και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης (ψηφιακός και τεχνολογικός γραμματισμός, συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας κτλ.).

- Επισήμανση της σχέσης με το περιβάλλον στο πλαίσιο των «17 στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης». Καλλιέργεια σεβασμού προς το περιβάλλον μέσα από επιλεγμένο μουσικό ρεπερτόριο και δραστηριότητες.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων

Στη διδασκαλία της μουσικής είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνεται το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων, της μουσικής ακρόασης, της εκτέλεσης και της δημιουργίας της μουσικής.

Οι κατηγορίες αυτές μουσικών δραστηριοτήτων εμπλέκονται και συνδυάζονται άλλοτε και οι τρεις, άλλοτε περισσότερο η μία ή οι δύο, ανάλογα με το περιεχόμενο της Θεματικής Ενότητας και το ηλικιακό, και γνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, καθώς και τις δυνατότητές τους. Είναι επιθυμητό οι μαθητές/-τριες να βιώνουν αυτές τις κατηγορίες μουσικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στο πλαίσιο της εξοικείωσής τους και κατανόησης μεμονωμένων μουσικών εννοιών και δεξιοτήτων, αλλά και στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης του μουσικού φαινομένου.

Οι μουσικές δραστηριότητες επιτελούνται μέσα από διαδικασίες ενεργούς μάθησης, έμμεσης διδασκαλίας και ομαδοσυνεργατικών πρακτικών, μέσα στις οποίες ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως εμπνευστής/-τρια, ανιχνεύει και ενθαρρύνει την ανάπτυξη των εκφραστικών δυνατοτήτων των μαθητών/-τριών και φροντίζει για την καλλιέργεια ενός κλίματος εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης, αποδοχής, συλλογικότητας και ευδαιμονίας στην τάξη.

1.1. Η μουσική ακρόαση

Η δραστηριότητα της μουσικής ακρόασης συμβάλλει αφενός μεν στην ανάπτυξη των ακουστικών δεξιοτήτων και της εσωτερικής ακοής των μαθητών/-τριών (μαθαίνουν να αναγνωρίζουν, να αποκωδικοποιούν, να οπτικοποιούν, να αναπαριστούν με συμβατική ή μη, σημειογραφία, να αναλύουν τις διάφορες μουσικές έννοιες), αφετέρου δε στην επαφή των μαθητών/-τριών με ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στίλ και πολιτισμούς. Οι μαθητές/-τριες ακούν και εξερευνούν ποικιλία από ήχους, παραγόμενους από διαφορετικές ηχητικές πηγές, καθώς και μουσική διαφορετικών στίλ και παραδόσεων. Κύριος σκοπός της ακρόασης είναι η δημιουργία «ενεργητικών ακροατών/-τριών» μέσα από την ευρύτητα και την εμπάθυνση των εμπειριών ακρόασης που θα αποκτήσει το παιδί στη διάρκεια του μαθήματος της Μουσικής. Για να επιτευχθεί αυτό, η δραστηριότητα της ακρόασης πρέπει να έχει κάποιον στόχο και να συνοδεύεται από χάρτη ακρόασης και φύλλο εργασίας. Η στοχευμένη ακρόαση είναι αποτελεσματική, καθώς προκαλεί κινητική, λεκτική, συναισθηματική, νοητική ανταπόκριση από το παιδί και επιπλέον αναπτύσσει τη φαντασία και τη μουσική ευαισθησία του. Με τη δραστηριότητα της ακρόασης επιδιώκεται η γνωριμία των παιδιών με ποιοτικά είδη μουσικής από τον χώρο της παραδοσιακής μουσικής, της δημοφιλούς μουσικής και της έντεχνης μουσικής, όπως οι κατηγορίες αυτές έχουν οριστεί από αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια (βλ. παραπάνω, *Καινοτομίες...*) Μέσα από τις τρεις αυτές γενικές κατηγορίες ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει με ποιοτικά κριτήρια επιμέρους είδη, που μόνο στο σχολείο έχουν τα παιδιά την ευκαιρία να γνωρίσουν, να ακούσουν, όπως δημοτικό τραγούδι, ελληνικό τραγούδι (μελοποιημένη έντεχνη ποίηση, ελαφρό, ρεμπέτικο, λαϊκό), μουσική της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας (βυζαντινή μουσική), μουσική της αρχαίας Ελλάδας, είδη δημοφιλούς ελληνικής ή ξένης

μουσικής (ποπ, ροκ, κ.λπ.), έντεχνη ελληνική μουσική, έντεχνη ευρωπαϊκή μουσική, μουσική από άλλες κουλτούρες, ευρωπαϊκές ή εξωευρωπαϊκές.

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ελληνική μουσική παράδοση και στην παραγκωνισμένη από τη σχολική μουσική εκπαίδευση νεοελληνική έντεχνη μουσική του 20ού και του 21ου αιώνα, όσο και παλαιότερων εποχών, με κατάλληλο τρόπο και ανάλογα με την ηλικία και τις δυνατότητες των παιδιών.

Η δραστηριότητα της μουσικής ακρόασης μπορεί να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα της μουσικής εκτέλεσης, με εμπειρίες, δηλαδή, ζωντανών συναυλιών, εντός και εκτός του σχολείου, που θα έχουν τα παιδιά, ανάλογα με το ρεπερτόριο που επιλέγεται από τον/την εκπαιδευτικό, με κριτήρια πάντα το γνωστικό επίπεδο, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ανεξάρτητα από τη μορφή και τον στόχο που έχει κάθε φορά η δραστηριότητα της ακρόασης στο μάθημα, είναι σημαντικό ότι δίνεται η ευκαιρία στους/στις μαθητές/-τριες να απολαύσουν τη μουσική που ακούν και να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί.

1.2. Η μουσική εκτέλεση

Η μουσική εκτέλεση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω του τραγουδιού και του παιζίματος μουσικών οργάνων. Η μουσική εκτέλεση δίνει έμφαση στη σημασία της ενεργητικής μουσικής δημιουργίας, ξεκινώντας με τη φωνή και συνεχίζοντας με τα όργανα, ως μέσο για την ανάπτυξη της μουσικότητας και της κατανόησης της μουσικής. Κατά τη δραστηριότητα της εκτέλεσης, οι μαθητές/-τριες είναι δυνατόν να εκτελούν συνθέσεις ατομικά ή ομαδικά με τη φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα μέσα στην τάξη τους, αλλά και σε ευρύτερα ακροατήρια (σχολείο, γονείς, κοινότητα). Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή καλλιεργούνται δεξιότητες ελέγχου του παραχθέντος ήχου, καθώς και της απόδοσης/ερμηνείας της μουσικής διαφόρων ειδών και στίλ, ενώ παράλληλα οι μαθητές/-τριες έχουν την ευκαιρία να αισθανθούν την απόλαυση της μουσικής. Με τη μουσική εκτέλεση, επίσης, συνδέονται στενά για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του παιδιού και η γραφή και η ανάγνωση της μουσικής, μέσα από προσεγγίσεις κατάλληλες για την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των παιδιών.

Τραγούδι – Φωνητική εκτέλεση

Η φωνή, το πρώτο και το πιο εύκολα προσβάσιμο όργανο που διαθέτει ο άνθρωπος, καθώς και το τραγούδι, μια από τις πρώτες δραστηριότητες που παιδιού, προκαλούν ιδιαίτερη ευχαρίστηση και ταυτόχρονα αποτελούν μέσο για την απόκτηση και την καλλιέργεια των μουσικών δεξιοτήτων. Το τραγούδι αφορά όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες και πρέπει να μπορούν να το χρησιμοποιούν ως μέσο κοινωνικοποίησης και έκφρασης των συναισθημάτων τους σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Για τους παραπάνω λόγους, το τραγούδι αποτελεί βασικό διδακτικό υλικό στο μάθημα της Μουσικής. Ιδιαίτερη σημασία έχει η επιλογή του ρεπερτορίου των τραγουδιών, η οποία πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη το κριτήριο της ηλικίας των παιδιών, το κριτήριο του φωνητικού εύρους των παιδιών κάθε βαθμίδας (αποφυγή δύσκολων διαστημάτων και ρυθμικών αξιών), το κριτήριο της απλότητας, της εύκολης απομνημόνευσης, της ευληπτότητας, της σαφήνειας της μουσικής μορφής, το κριτήριο του νοήματος των στίχων, οι οποίοι θα πρέπει να ακολουθούν τις παιδαγωγικές αρχές, καθώς και το κριτήριο των ενδιαφερόντων των παιδιών. Ο ρόλος, επίσης του/της εκπαιδευτικού, ως καλού προτύπου προς μίμηση, παραμένει αναντικατάστατος.

Μέσα από το τραγούδι επιδιώκεται, επίσης, η γνωριμία των παιδιών με ποιοτικά είδη μουσικής, από τον χώρο της παραδοσιακής, δημοφιλούς και έντεχνης μουσικής (βλ. παραπάνω) Βασική πηγή άντλησης των τραγουδιών αποτελεί, πρωτίστως, ο ελληνικός πολιτισμός, οι ελληνικές παραδόσεις και η ελληνική ζωή. Κατ' επέκταση, σε ένα συγκριτικό πλαίσιο θα μπορούν να αντλούνται και τραγούδια από άλλους πολιτισμούς, ευρωπαϊκούς και εξευρωπαϊκούς.

Παίξιμο Οργάνων - Οργανική εκτέλεση

Πρωταρχικό μέλημα στη χρήση οργάνων, σε ολόκληρη την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι οι μαθητές/-τριες να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εμπειρίες με μουσικά όργανα. Στόχος είναι να αγαπήσουν τα μουσικά όργανα ως προέκταση του σώματός τους, να τα σέβονται ως μέσα παραγωγής μουσικής και να τα χρησιμοποιούν, τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου, ως μέσο εκτέλεσης της μουσικής και ως μέσο με το οποίο μπορούν να σωματοποιήσουν και να εκφράσουν τις μουσικές ιδέες και δημιουργίες τους.

Στις πρώτες δύο τάξεις του Δημοτικού η ενασχόληση με τα όργανα είναι εμπειρική. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να κρατούν σωστά και να χειρίζονται, με κινήσεις που επιτρέπει η σωματική τους ανάπτυξη και οι ικανότητες συντονισμού χεριού-ματιού, κρουστά όργανα τάξης, επιλεγμένα όργανα Ορφ (Orff) ή ακόμα αυτοσχέδια μουσικά όργανα. Δίνεται έμφαση στο σώμα, ως μουσικό όργανο, και στον πειραματισμό με ήχους που μπορούν να παραχθούν από αυτό. Η ενασχόληση με τα όργανα, ενώ ξεκινά εμπειρικά από τις πρώτες βαθμίδες, γίνεται πιο μεθοδική με την εισαγωγή της ευρωπαϊκής σημειογραφίας από το τέλος της Β' Δημοτικού και μετά. Στο στάδιο αυτό μπαίνουν οι βάσεις για τον σωστό χειρισμό των οργάνων και την παραγωγική χρήση τους (χειρισμός επικρουστήρων, χειρισμός της αναπνοής, σωστό κράτημα, σεβασμός στα όργανα ως αντικείμενα, παίξιμο - παύση και αυτοσυγκράτηση, ανταπόκριση σε οδηγίες μαέστρου, παραγωγή ποιοτικού ήχου, παραγωγή ποικίλων ήχων, ανάπτυξη μουσικών αλληλεπιδράσεων και διαλόγων κ.λπ.). Η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά (ηλεκτρονικά όργανα, MIDI keyboards, εικονικά μουσικά όργανα κ.ά.).

Επιπλέον, η κατασκευή αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων από ανακυκλώσιμα υλικά μπορεί να συμβάλει τόσο στη βιωματική κατανόηση των φυσικών παραμέτρων του ήχου όσο και στην καλλιέργεια του σεβασμού και της αγάπης προς το ίδιο το μουσικό όργανο, καθώς και προς το φυσικό περιβάλλον και τα υλικά του. Σημαντικό είναι, επίσης, σε όλες τις βαθμίδες, οι μαθητές/-τριες να ηχογραφούν τις εκτελέσεις τους, να αναστοχάζονται, να τις αξιολογούν και να δέχονται τα σχόλια άλλων, με σκοπό τη βελτίωσή τους.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να παίζουν σε ομάδες με συναίσθηση του ρόλου τους σε αυτές, αλλά και ατομικά (σόλο). Κάποια από τα τραγούδια που είναι σε απλό μουσικό κείμενο μπορούν να εφαρμοστούν στην τάξη με πιο συστηματική διδακτική προσέγγιση προς το μουσικό κείμενο, με κατάλληλες παράλληλες δραστηριότητες, ενώ κάποια με πιο σύνθετο μουσικό κείμενο προορίζονται για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης στην τάξη με συνοδεία απλών ή/και αυτοσχέδιων οργάνων. Γενικά, προτείνεται η συνοδεία ενός τραγουδιού να αποδίδεται με απλά μουσικά όργανα που παίζουν τα παιδιά (απόδοση απλών ενορχηστρώσεων), ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Σε κάποια περίπτωση, όπου είναι αναγκαίο και απαραίτητο και ανάλογα με το ύφος του κάθε τραγουδιού, η συνοδεία είναι δυνατόν να ενισχυθεί και με άλλους τρόπους, οι οποίοι προσφέρονται από τις νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο, караόκε κ.λπ.).

Οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται, επίσης, αν είναι δυνατόν, να παίζουν σε εκδηλώσεις εκτός σχολικού χώρου μαζί με άλλους ερασιτέχνες ή επαίοντες μουσικούς και καλλιτέχνες.

1.3. Η μουσική δημιουργία: σύνθεση και αυτοσχεδιασμός

Κεντρικός στόχος της κατηγορίας αυτής δραστηριοτήτων είναι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, η οποία πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση των μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει, σε δικές του μουσικές δημιουργικές εργασίες. Η ακρόαση ποικιλίας μουσικών ειδών και παραδόσεων, το τραγούδι και το παίξιμο οργάνων επεκτείνονται πολύ φυσικά σε δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας. Με τις δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού και της σύνθεσης (με φωνή, όργανα, κίνηση ή/και με χρήση ΤΠΕ και μουσικής τεχνολογίας) παρέχεται στους/στις μαθητές/-τριες ένα μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας με τους άλλους. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν και επεξεργάζονται ένα μεγάλο εύρος ηχογόνων πηγών, καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική σκέψη τους, μέσα από τις διάφορες επιλογές που πρέπει να κάνουν για τον συνδυασμό και την οργάνωση των στοιχείων της μουσικής, έτσι ώστε να αποδώσουν και να μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο μουσικές ιδέες, εικόνες και συναισθήματα.

Ο αυτοσχεδιασμός είναι η αυθόρμητη δημιουργία μουσικής χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση για αναθεώρηση ή βελτίωση, είναι μια δημιουργία της στιγμής, η οποία αποδεσμεύει τον/τη μαθητή/-τρια από τη σημειογραφία και τους περιορισμούς της. Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να είναι κινητικός, φωνητικός ή με όργανα. Η σύνθεση αναφέρεται στη δημιουργία μουσικής, όπου υπάρχουν δυνατότητες πειραματισμού, επιλογής, απόρριψης, διόρθωσης, βελτίωσης, μέχρι την κατάληξη στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και τέλος καταγραφής της τελικής μορφής της σύνθεσης. Και οι δύο μορφές μουσικής δημιουργίας είναι εξίσου σημαντικές και πρέπει να ξεκινούν από την πρώτη βαθμίδα, γιατί προσφέρουν ευκαιρίες ανάδειξης της δημιουργικότητας των παιδιών και καλλιέργειας της πρωτοτυπίας και της δεξιότητας εξεύρεσης λύσεων.

Επίσης μέσα από τις πιο πάνω δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας, το παιδί αναγνωρίζει τη σημασία της μουσικής σημειογραφίας και της καταγραφής της μουσικής. Έτσι, η χρήση σημειογραφίας, αυτοσχεδίας, εικονικής, γραφικής, απλής ή τυποποιημένης, μπορεί να αξιοποιηθεί για την καταγραφή των μουσικών ιδεών των παιδιών, όπως επίσης και η χρήση ηλεκτρονικών και ψηφιακών μέσων καταγραφής.

2. Μεθοδολογία της διδασκαλίας της μουσικής: μερικές επισημάνσεις

Στην παράγραφο αυτή αναφέρονται συνοπτικά συγκεκριμένες διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες έχουν ιδιαίτερη συνάφεια με τη διδασκαλία της μουσικής. Οι κατευθύνσεις που προσφέρονται από τις παρακάτω διδακτικές προσεγγίσεις αναμένεται ότι θα διευκολύνουν τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής στην κατανόηση της φιλοσοφίας του παρόντος Προγράμματος Σπουδών και στην ερμηνεία των προτεινόμενων δραστηριοτήτων που ακολουθούν στην επόμενη παράγραφο.

Ο σκοπός είναι να ενδυναμωθεί ενισχυθεί ο/η εκπαιδευτικός στις επιλογές του/της και να έχει την ελευθερία και την ευελιξία να διαμορφώσει το Πρόγραμμα και το περιεχόμενό του, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών/-τριών του/της, τα δεδομένα του σχολείου και τις δικές του/της ικανότητες, δεξιότητες και προτιμήσεις.

2.1. Βιωματική προσέγγιση

Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής βασίζεται στις αρχές της βιωματικής/ενεργητικής μάθησης και διδασκαλίας. Επιδιώκεται η θεωρία να γίνεται κατανοητή μέσα από

βιωματικές εμπειρίες των μαθητών/-τριών και κάθε νέα έννοια και δεξιότητα να κατακτάται με βάση την προϋπάρχουσα γνώση και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών. Η γνώση είναι καλύτερα να αποκτάται μέσα από την εξερεύνηση και να δίνονται ευκαιρίες στους/στις μαθητές/-τριες να αναλύουν, να πειραματίζονται και να αναζητούν λύσεις, μέσα από τη χρήση δραστηριοτήτων παιγνιώδους τύπου.

2.2. Διαθεματική προσέγγιση

Στόχο των σύγχρονων αναζητήσεων στην εκπαίδευση αποτελεί η διασύνδεση της σχολικής γνώσης με τη βιωματική εμπειρία του παιδιού, την οποία αποκτά στον ενιαίο κόσμο όπου κινείται. Οι διαθεματικές και διεπιστημονικές διδακτικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθούν μορφές συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων, με σκοπό την προσέγγιση μιας θεματικής ενότητας από όλες τις δυνατές πλευρές.

Κάθε προσέγγιση, διαθεματική ή διεπιστημονική, οφείλει να οργανώνεται με προσοχή, ώστε οι στόχοι να είναι ξεκάθαροι προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστικές διασυνδέσεις ανάμεσα στα συνεργαζόμενα γνωστικά αντικείμενα και να προαχθούν γνωστικοί στόχοι και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε όλα τα εμπλεκόμενα πεδία. Ο/Η εκπαιδευτικός πρέπει να αποσαφηνίσει με επάρκεια τις έννοιες και να προσδιορίσει επακριβώς τους επιδιωκόμενους στόχους, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, ώστε να αποτραπεί η μονοσήμαντη, εργαλειακή και καλλωπιστική παρουσία της μουσικής.

2.3. Συνεργατική μάθηση

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης, οι οποίες χρησιμοποιούν μικρές ομάδες σε διάφορες μορφές ομαδοκεντρικών και συνεργατικών προσεγγίσεων, επιδρούν θετικά στις επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής τους και βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις, μεγιστοποιώντας τα αποτελέσματα της διδασκαλίας ως επακόλουθο της κοινωνικής μάθησης. Βέβαια, η ύπαρξη ομάδων μέσα στην τάξη δεν καθιστά από μόνη της αποτελεσματική τη διαδικασία. Απαιτείται συστηματική καλλιέργεια δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης, ώστε η συνεργασία των μαθητών/-τριών να είναι γόνιμη και δημιουργική.

Η μουσική διδασκαλία, η οποία βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση, επικεντρώνεται στη μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους/στις μαθητές/-τριες. Ο/Η εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να καθοδηγήσει τους/τις μαθητές/-τριες προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας και διευκολύνοντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως μοντέλο σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης και μάθησης. Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν ένα μέρος του ρόλου του/της εκπαιδευτικού, αποτελούν μοντέλο ο ένας για τον άλλον, βοηθούν ο ένας τον άλλον, ώστε να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες και γνώσεις («αμοιβαία διδασκαλία»). Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης είναι η βέλτιστη ενεργοποίηση της μουσικής δραστηριότητας των παιδιών, της μουσικής φαντασίας και της μαθησιακής διεργασίας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν με φυσικό τρόπο μια ποικιλία μουσικών ρόλων και καθηκόντων ως ομότιμοι και συνεργάτες.

2.4. Διαφοροποίηση

Διαφοροποίηση καλείται η διαδικασία μέσω της οποίας ο/η εκπαιδευτικός διδάσκει διαφορετικούς μαθητές και μαθήτριες με ποικίλους και ιεραρχημένους, βάσει κριτηρίων, τρόπους, μέσα και διαδικασίες, έτσι ώστε να ανταποκριθεί στις διαφορετικές ανάγκες τους. Στη σύγχρονη τάξη και στο σύγχρονο σχολείο είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες διαφέρουν μεταξύ τους. Η διαφορετικότητα μπορεί να είναι κοινωνική, πολιτισμική, νοητική, οικονομική, σωματική, ακόμα και ηλικιακή. Οι μαθητές/-τριες βρίσκονται σε διάφορα επίπεδα όσον αφορά την επίδοσή τους και αναπόφευκτα έχουν πολύ διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης και στιλ μάθησης. Χαρακτηρίζονται από ποικιλία αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπειριών. Το περιεχόμενο και οι διδακτικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί ο/η εκπαιδευτικός, επομένως, είναι καλό να διαφοροποιούνται και να εξατομικεύονται ανάλογα με τις μουσικές προτιμήσεις των μαθητών/-τριών, τις μουσικές δεξιότητές τους, καθώς και τις ανάγκες τους. Με τον τρόπο αυτό περισσότεροι/-ες μαθητές/-τριες θα συμμετέχουν στις δραστηριότητες και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες της μουσικής και ως αποτέλεσμα θα βιώσουν το αίσθημα της επιτυχίας με την κατάκτηση της γνώσης.

2.5. Συμπεριληπτική εκπαίδευση και Διαπολιτισμική διδασκαλία

Η μουσική, ως μια δραστηριότητα στην οποία συμμετέχουν όλοι οι άνθρωποι, εμπριέχει διαδικασίες οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: την προώθηση της δημοκρατίας, της πολιτότητας και της ειρήνης ανάμεσα στους ανθρώπους σε ατομικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, την εξάλειψη του φανατισμού και της βίας, την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού, που απορρέουν από τη μη αποδοχή της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας. Μια ισορροπημένη μουσική παιδεία θα πρέπει να δημιουργεί καταστάσεις μουσικής επικοινωνίας εντός και εκτός σχολικού χώρου, με το να μπορούν να συνυπάρξουν και να αναπτυχθούν μαζί διαφορετικές εθνικές και πολιτισμικές ταυτότητες (σε επίπεδο χωρών, εθνών, πολιτισμών και μικρότερων ομάδων). Επιπλέον, πρέπει να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση στο μάθημα της Μουσικής για όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία ή τα στοιχεία ταυτότητας (αναπηρία, μαθησιακές δυσκολίες, φύλο, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, θρησκευτικό υπόβαθρο). Ο/Η κάθε μαθητής/-τρια πρέπει να έχει την ευκαιρία να αναπτύξει τη δική του/της μουσική ταυτότητα και επομένως, παράλληλα με τη γνώση του «άλλου», να καλλιεργείται η γνώση του «εαυτού», η ανάπτυξη δηλαδή μιας ισχυρής προσωπικής ταυτότητας.

2.6. Χρήση Μουσικής Τεχνολογίας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Η χρήση μουσικής τεχνολογίας μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες που προηγουμένως δεν ήταν εφικτές, ειδικά σε τομείς που αφορούν τη δημιουργικότητα, τη διαθεματικότητα, την ανάπτυξη κινήτρων, την τόνωση της αυτοεκτίμησης του/της μαθητή/-τριας, την επικοινωνία με ακροατήρια εκτός τάξης και την εξατομίκευση του μαθήματος. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα σε πολύ μικρούς/-ές μαθητές/-τριες καθώς και μαθητές/-τριες που δε διαβάζουν μουσική σημειογραφία να συνθέσουν μουσική, ενώ επιτρέπει στα παιδιά με ειδικές ανάγκες και μαθησιακές δυσκολίες να ξεπεράσουν τους περιορισμούς που επιβάλλει η παραδοσιακή διδασκαλία και μάθηση, όπως είναι ο συντονισμός των σωματικών κινήσεων. Ωστόσο, η χρήση των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των μουσικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών και μέσα από παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προάγουν την κριτική, αναλυτική και δημιουργική σκέψη,

τη συνεργατική μάθηση, την αυτενέργεια, τη λήψη πρωτοβουλιών, την εξερεύνηση και τον πειραματισμό. Αναφέρονται εδώ σχετικές διευθύνσεις οι οποίες παραπέμπουν σε γενικά προγράμματα αξιοποίησης του διαδικτύου και της ψηφιακής πληροφορίας, τα οποία είναι εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ πιο συγκεκριμένη αναφορά σε υλικό γίνεται στις στήλες των ενδεικτικών δραστηριοτήτων που ακολουθούν, <http://www.edutv.gr/>, <https://dschool.edu.gr/> και <http://aesop.iep.edu.gr/>.

Μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό

Η μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο σηματοδοτεί ένα σημαντικό στάδιο εξέλιξης του παιδιού και της οικογένειάς του και θεωρείται μία από τις κρίσιμότερες περιόδους της παιδικής ηλικίας. Παίζει καθοριστικό μεσολαβητικό ρόλο στην προσαρμογή του παιδιού και έχει στόχο να υποβοηθήσει τα νήπια να υιοθετήσουν μια θετική στάση απέναντι στον κόσμο του Δημοτικού. Η ομαλή μετάβαση από τη μία βαθμίδα στην άλλη επιδρά θετικά στην ακαδημαϊκή επίδοση και στην κοινωνικοποίηση και επηρεάζει θετικά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών της πρώτης παιδικής ηλικίας. Η εξασφάλιση συνέχειας στη μάθηση μέσα από τον σχεδιασμό προγραμμάτων συνεργασίας για παιδιά του Νηπιαγωγείου και της Α΄ Δημοτικού, η επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων, η διοργάνωση δράσεων ανταλλαγής και επικοινωνίας, όπως οι επισκέψεις των νηπίων στο Δημοτικό και των μαθητών/-τριών της Α΄ Δημοτικού στο Νηπιαγωγείο και η εμπλοκή των γονέων στη διαδικασία θεωρούνται σημαντικά βήματα για μια επιτυχημένη μετάβαση. Το μάθημα της Μουσικής Αγωγής μπορεί να λειτουργήσει ως μια σημαντική γέφυρα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού, καθώς τα παιδιά της προσχολικής και της πρώτης σχολικής ηλικίας μοιράζονται τον ίδιο ενθουσιασμό για τη μουσική ως μέσο έκφρασης, επικοινωνίας και αισθητικής απόλαυσης. Ενδεικτικές ενέργειες και δράσεις που σχετίζονται με τη μουσική αγωγή και θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό είναι οι εξής:

- Επίσκεψη του/της εκπαιδευτικού Μουσικής του όμορου Δημοτικού στο Νηπιαγωγείο και συνέντευξη από τους/τις μαθητές/-τριες του Νηπιαγωγείου, κατά την οποία θα απαντήσει σε ερωτήματα και απορίες τους για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό. Πριν τη συνέντευξη θα μπορούσαν και τα παιδιά του Νηπιαγωγείου να περιγράψουν πώς φαντάζονται το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό, τι γνωρίζουν για αυτό από τα μεγαλύτερα αδέρφια τους ή συγγενικά τους πρόσωπα, ποιες είναι οι προσδοκίες τους από τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής. Θα μπορούσαν ακόμη να μοιραστούν μαζί του/της τις εντυπώσεις τους από τις μουσικές δραστηριότητες στο Νηπιαγωγείο ή τα αγαπημένα τους τραγούδια και μουσικά κομμάτια από το ρεπερτόριο του Νηπιαγωγείου.
- Επίσκεψη των νηπίων στην αίθουσα Μουσικής του όμορου Δημοτικού Σχολείου και «ξενάγηση» από τους/τις μαθητές/-τριες της Α΄ Δημοτικού και τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής, όσον αφορά τον χώρο, τα μουσικά όργανα και άλλα υλικά που χρησιμοποιούνται, αλλά και επίδειξη μουσικών δραστηριοτήτων της Α΄ τάξης των Δημοτικών Σχολείων, στο πλαίσιο γενικότερων επισκέψεων γνωριμίας και εξοικείωσης των παιδιών του Νηπιαγωγείου με τους χώρους, τα πρόσωπα και τις εκπαιδευτικές μεθόδους και δραστηριότητες της Α΄ Δημοτικού.
- Από κοινού ανάπτυξη θεματικού σχεδίου εργασίας στο μάθημα της Μουσικής από τους/τις μαθητές/-τριες του Νηπιαγωγείου και της Α΄ Δημοτικού με τη συνεργασία του/της νηπιαγωγού και του/της εκπαιδευτικού Μουσικής της Α΄ Δημοτικού (π.χ. «Νανουρίσματα απ' όλο τον κόσμο», «Λαχνίσματα και παιχνιδοτραγούδα», «Τα τραγούδια της θάλασσας», «Δημιουργούμε μαζί το δικό μας μουσικό παραμύθι» κτλ.). Σημαντικό ρόλο σε τέτοιου είδους συνεργασίες μπορούν να διαδραματίσουν οι ΤΠΕ, που

καθιστούν δυνατό τον συνδυασμό διά ζώσης και εξ αποστάσεως συναντήσεων και διευκολύνουν την ανταλλαγή ιδεών και υλικού.

- Πρόσκληση των νηπίων και των γονέων τους σε συναυλίες/σχολικές γιορτές των μαθητών/-τριών του όμορου Δημοτικού Σχολείου. Διοργάνωση ειδικής μουσικής εκδήλωσης από τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων για την υποδοχή των νέων μαθητών/-τριών της Α΄ Δημοτικού κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς.
- Συν-διοργάνωση από το Νηπιαγωγείο και το όμορο Δημοτικό Σχολείο μουσικής εκδήλωσης, μουσικοθεατρικού δρώμενου ή άλλης εκδήλωσης πολύτεχνης έκφρασης και παρουσίασή της στην τοπική κοινότητα.
- Πρόσκληση του/της εκπαιδευτικού Μουσικής του όμορου Δημοτικού σε κάποιες από τις συναντήσεις του/της νηπιαγωγού με τους γονείς, κατά το τελευταίο έτος φοίτησής τους στο Νηπιαγωγείο, κατά τις οποίες θα παρουσιάσει τη φιλοσοφία και τους σκοπούς και στόχους της μουσικής αγωγής στο Δημοτικό και θα συνομιλήσει με τους γονείς σχετικά με τρόπους με τους οποίους μπορούν να τροφοδοτήσουν το ενδιαφέρον και να ενισχύσουν τη δημιουργική ενασχόληση των παιδιών τους με τη μουσική.
- Ανταλλαγή ηχογραφήσεων εκτελέσεων τραγουδιών ή μουσικών δημιουργιών (συνθέσεων και αυτοσχεδιασμών) των μαθητών/-τριών.
- Συνεργασία νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών Μουσικής Δημοτικών σχολείων στο πλαίσιο προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, εργαστηρίων δεξιοτήτων, προγραμμάτων e-twinning και άλλου είδους διασχολικών προγραμμάτων.
- Επιδίωξη από κοινού συμμετοχής σε μακροχρόνια προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης πολιτιστικών φορέων.

3. Μετάβαση στο Γυμνάσιο

Ο αναπτυξιακός στόχος της μετάβασης στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από δύο άξονες:

- (Σεπτέμβριος): Υποδοχή των μαθητών και μαθητριών του Νηπιαγωγείου στην Α΄ Δημοτικού μέσα από αναβίωση επίκαιρου εθίμου (λ.χ. τρύγος ή έθιμο Περπερούνας για πρωτοβρόχια). Συνακόλουθη «υιοθέτηση» των μαθητών/-τριών της Α΄ τάξης από τους/τις μαθητές/-τριες της Στ΄ τάξης, οι οποίοι/-ες θα μεταβούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση την επόμενη χρονιά.
- (Ιούνιος): Αποχαιρετισμός όλης της σχολικής κοινότητας (μαθητές/-τριες άλλων τάξεων, εκπαιδευτικοί, γονείς) μέσα από ένα τραγούδι αποχαιρετισμού. Το τραγούδι είναι δημιουργία των ίδιων των μαθητών/-τριών με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού Μουσικής και κοινοποιείται σε όλη τη σχολική κοινότητα. Διευκρινίζεται ότι υπογραμμίζεται τόσο στο ΠΣ όσο και στις προδιαγραφές των εκπαιδευτικών πακέτων της Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού η αναγκαιότητα ύπαρξης ασκήσεων κατάλληλων για την προετοιμασία των μαθητών/-τριών για τις εισαγωγικές εξετάσεις των Μουσικών και Καλλιτεχνικών Γυμνασίων.

Η εφαρμογή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής

Το μάθημα της Μουσικής διδάσκεται σε όλο το φάσμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, από την Α΄ τάξη Δημοτικού έως και τη Γ΄ τάξη Γυμνασίου, στα Γενικά Σχολεία και την Ειδική Αγωγή. Η Μουσική στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο είναι αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, που διδάσκεται αποκλειστικά από εκπαιδευτικό ειδικότητας Μουσικής

(ΠΕ79.01): μια (1) ώρα την εβδομάδα στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου (Α', Β', Γ' τάξεις) και μια (1) ώρα στις τάξεις του Δημοτικού (Α', Β', Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξη).

Στο Δημοτικό, ιδιαίτερα, στο πλαίσιο διοργάνωσης των σχολικών γιορτών ή/και δραστηριοτήτων στη βάση προγραμματισμών του εκάστοτε σχολείου και ανάλογα με τις συνθήκες και τις ανάγκες του σχολείου, καθώς και στο πλαίσιο πάντα καλής συνεργασίας με τον/τη διευθυντή/-τρια και τους/τις διδάσκοντες/-ουσες, είναι δυνατόν ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής να οργανώσει μουσικό σύνολο, σχολική ορχήστρα και σχολική χορωδία, με στόχο, μεταξύ άλλων, την καλλιέργεια της αισθητικής αγωγής και την ανάδειξη και προώθηση στοιχείων της τέχνης της μουσικής και του πολιτισμού γενικότερα. Στο Γυμνάσιο, οι εκπαιδευτικοί Μουσικής οργανώνουν, μετά το πέρας του ωρολογίου προγράμματος ως προαιρετικό μάθημα για τους/τις μαθητές/-τριες, μουσικά σύνολα στο πλαίσιο θεσμοθετημένου δώρου την εβδομάδα. Αυτά τα μουσικά σύνολα μπορούν να δημιουργηθούν ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος της Μουσικής, τους διδακτικούς στόχους του/της εκπαιδευτικού, τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά του/της, τις ανάγκες υποστήριξης σχολικών προγραμμάτων ή εκδηλώσεων, τις προτιμήσεις και μουσικές δεξιότητες των μαθητών/-τριών.

Σημαντικές Επισημάνσεις για την Ε' και ΣΤ' Δημοτικού

- Το μάθημα της Μουσικής στη Γενική Εκπαίδευση έχει κατεξοχήν χαρακτήρα εργαστηριακό, λόγω της ανάγκης ανάπτυξης δεξιοτήτων και καλλιέργειας στάσης δημιουργικής συναισθηματικής έκφρασης, όπως και ανακαλυπτικής προσέγγισης της γνώσης της Τέχνης της Μουσικής. Η ποιότητα των σχολικών μουσικών εργαστηρίων καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ποιότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος και άρα αποτελεί κλειδί για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.
- Συνεπώς προϋποτίθεται ειδικά εξοπλισμένη αίθουσα Μουσικής με κρουστά μουσικά όργανα (όργανα Όρφ «Orff»), πολυφωνικό μελωδικό όργανο (λ.χ. ηλεκτρικό πιάνο), καλής ποιότητας μηχανήμα αναπαραγωγής ήχου (ενισχυτής με ηχεία, CD/USB-player), διαδραστικός πίνακας ή ηλεκτρονικός υπολογιστής με βιντεοπροβολέα σε ασπροπίνακα, με σύνδεση στο διαδίκτυο (ενσύρματη ή ασύρματη).
- Επιπλέον για την οργάνωση και την πραγματοποίηση των σχολικών εκδηλώσεων, τόσο σε εξωτερικό χώρο όσο και σε εσωτερικό, είναι απαραίτητη η επάνδρωση των σχολείων με τον αντίστοιχο ηχητικό εξοπλισμό (πυκνωτικά μικρόφωνα, ενισχυτής, ηχεία, μόνιτορ, καλώδια, κονσόλα μείξης ήχου).
- Υπογραμμίζεται η σημασία της φωνητικής προθέρμανσης των μαθητών/-τριών με κατάλληλες ασκήσεις (διαφραγματική αναπνοή, τονική και ρυθμική ευελιξία, ορθοφωνία).
- Είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτών Μουσικής προκειμένου να επικαιροποιούν την οπτική του Προγράμματος Σπουδών καθώς και τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα στον χώρο της Μουσικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικής. Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής αποτελεί ένα ανοιχτό και ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών το οποίο έχει ως στόχο να διευρύνει τις επιλογές του/της εκπαιδευτικού και να ενισχύσει το έργο του/της. Η προσέγγιση του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» διατηρεί διαρκώς υψηλά το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών, την αναπροσαρμογή μέσων και στρατηγικών, με στόχο την ατομική ωρίμαση και τη συλλογική συνοχή στον δρόμο της διά βίου μάθησης και εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθίσταται απαραίτητη προϋπόθεση.

- Στο πλαίσιο της σύγχρονης παιδαγωγικής, προτείνεται η ανοικτή δόμηση του μαθήματος (P. Freire) και ο διαρκής αναστοχασμός μέσω της κριτικής σκέψης (J. Mezirow):
 - θέση του θέματος προς επεξεργασία από τον/την εκπαιδευτικό μέσω ενός μουσικού κειμένου και της ακρόασής του
 - ανάκληση υπάρχουσας **γνώσης**
 - συναποφασισμένη στοχοθεσία
 - επεξεργασία θέματος ανακαλυπτικά και ομαδοσυνεργατικά
 - παροχή διαφοροποιημένου υλικού από τον/την εκπαιδευτικό (διδακτικά εγχειρίδια, εργαστηριακός οδηγός, ανθολόγιο, λογισμικά ανοιχτού κώδικα, εκπαιδευτικές διαδικτυακές εφαρμογές, βάσεις δεδομένων εκπαιδευτικού υλικού)
 - καλλιέργεια μουσικών **δεξιοτήτων**
 - μέγιστη εμπλοκή και θέση αποτελεσμάτων σε κοινό έλεγχο
 - διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση όλων των εμπλεκομένων
 - τα συμπεράσματα λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία επεξεργασίας των επόμενων ενοτήτων (αναστοχασμός, οργανωσιακή κουλτούρα) / **διαμόρφωση θετικής στάσης**

Σημαντική είναι η συνολική και όχι μονομερής προβολή του ελληνικού μουσικού πολιτισμού και η ανάδειξη των διασυνδέσεων ειδών και εποχών. Ειδική μνεία στη έντεχνη ελληνική μουσική ως κορωνίδα της ελληνικής μουσικής δημιουργίας. Αναφορές στα ευρωπαϊκά και διεθνή μουσικά ιδιώματα και έργα.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση αποτελεί ένα ισχυρό διδακτικό εργαλείο. Είναι ουσιαστικό μέρος όλης της διδακτικής διαδικασίας, γιατί είναι το μέσο προσδιορισμού του βαθμού επιτυχίας των στόχων. Κύριος σκοπός της αξιολόγησης στο μάθημα της Μουσικής είναι να βοηθήσει τον/την εκπαιδευτικό να κατανοήσει σε βάθος αυτά που γνωρίζουν οι μαθητές/-τριες, ώστε να μπορεί να πάρει παιδαγωγικές αποφάσεις, βασισμένες σε πραγματικά δεδομένα. Η αξιολόγηση δεν ταυτίζεται με την ποσοτικοποίηση των επιτευγμάτων των μαθητών/-τριών, αλλά περιλαμβάνει επίσης την παρακολούθηση της πορείας και της διαδικασίας προς το τελικό αποτέλεσμα, καθώς και την ανατροφοδότηση των μαθητών/-τριών για όλα αυτά (διαμορφωτική αξιολόγηση). Επίσης, παρέχει πολύτιμες πληροφορίες στον/στην εκπαιδευτικό σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στη διδασκαλία-μάθηση, καθώς και με τις δυσκολίες ή τις αδυναμίες των μαθητών/-τριών του, ώστε να είναι σε θέση να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία. Μία αποδοτική αξιολόγηση πρέπει να σχετίζεται πλήρως με όλο το εύρος των διδακτικών στόχων, να ενισχύει τα κίνητρα των μαθητών/-τριών και να αποτελεί αφετηρία για περαιτέρω μάθηση.

Β' Μέρος

Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΜΟΥΣΙΚΗ – Α΄, Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες Πρόσθετο Υλικό
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	1.1. Παλμός – Ρυθμός Παλμός – Ρυθμός Ρυθμικές αξίες: μισό, τέταρτο-όγδοο, παύση τετάρτου. Μέτρα: απλά μέτρα 2/4, 3/4, 4/4 και 5/8, 7/8 (βιωματικά).	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διάρκεια του ήχου (π.χ. ήχοι στιγμιαίοι – ήχοι μεγάλης διάρκειας). • Να διακρίνουν και να αποδίδουν κινητικά τον παλμό και τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. • Να προσεγγίσουν βιωματικά τον παλμό εύληπτων και οικείων μέτρων, όπως των 2/4, των 3/4, των 4/4, των 5/8 και των 7/8. • Να ανακαλούν και να εκτελούν απλά ρυθμικά σχήματα σε διάφορα μέτρα με τη φωνή, με μουσικά όργανα, συμβατικά ή/και αυτοσχέδια και ηχηρές κινήσεις του σώματος. • Να αποδίδουν φωνητικά απλό ρυθμικό κείμενο χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (chanting). • Να κωδικοποιούν με μη συμβατική ή και συμβατική μουσική σημειογραφία απλά ρυθμικά σχήματα, τα οποία περιλαμβάνουν τις αξίες του τετάρτου, του ογδόου και την παύση τετάρτου. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες πειραματίζονται και παράγουν ήχους στιγμιαίους και μεγάλης διάρκειας διαδοχικά σε διαφορετικά μουσικά όργανα, π.χ. σε ένα τρίγωνο, σε ένα ταμπούρινο, σε ένα glockenspiel κ.α. • <u>Μουσική Εκτέλεση:</u> Οι μαθητές/-τριες μιμούνται με ηχηρές κινήσεις του σώματος (τα -clar, τι-τι - ratsch) απλά ρυθμικά σχήματα, που περιλαμβάνουν τέταρτα, ζεύγη ογδόων και παύσεις τετάρτου, τα οποία ο/η εκπαιδευτικός εκτελεί υποδειγματικά. • <u>Μουσική Εκτέλεση – Μουσική Γραφή:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα της τάξης λέξεις και το αντίστοιχο ρυθμικό τους σχήμα (οι λέξεις θα πρέπει να αντιστοιχούν σε απλά ρυθμικά σχήματα). Οι μαθητές/-τριες αποδίδουν τις λέξεις μεγαλόφωνα και χτυπούν το ρυθμικό τους σχήμα. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός χτυπά τα ρυθμικά σχήματα σε κλάβες και οι μαθητές/-τριες πρέπει να βρουν κάθε φορά την αντίστοιχη λέξη ή να βρουν άλλες λέξεις που ταιριάζουν. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει σε μελωδικό όργανο (π.χ. πιάνο, αρμόνιο κτλ.) μουσική εμβατηρίου, π.χ. «Μέσα μας βαθιά για σένα», και οι μαθητές/-τριες βηματίζουν

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν κατ' αναλογία απλά ρυθμικά σχήματα, αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική μουσική σημειογραφία. • Να προσεγγίσουν τον ρυθμό του λόγου. • Να αυτοσχεδιάζουν δημιουργώντας απλά ρυθμικά σχήματα. • Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες κατά τη διάρκεια ακροάσεων και να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για αυτές με διάφορους τρόπους (με κίνηση, με ρυθμική συνοδεία, με δημιουργία μη συμβατικής σημειογραφικής απεικόνισης, με προφορικό λόγο). • Να αποδίδουν τον ρυθμό συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων. • Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με ρυθμική ακρίβεια. 	<p>στον ρυθμό του μέτρου των 2/4 λέγοντας μεγαλόφωνα «εν-δυο», «εν-δυο».</p> <p>Παράλληλα, κρατούν τον παλμό παίζοντας σε ταμπουρίνο, το οποίο αλλάζει διαδοχικά χέρια, ώστε να παίξουν όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Εκτέλεση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακολουθούν ατομικά με ηχηρές κινήσεις σώματος ή με ένα κρουστό μουσικό όργανο, συμβατικό ή αυτοσχέδιο, τον παλμό ενός τραγουδιού στο μέτρο των 7/8, π.χ. «Παντρεύουνε τον κάβουρα». • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Ανταπόκριση στη Μουσική με Κίνηση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν ένα δημοτικό τραγούδι σε ρυθμό «καλαματιανό», π.χ. «Παντρεύουνε τον κάβουρα», και χορεύουν ομαδικά τον αντίστοιχο παραδοσιακό χορό, βάσει απλοποιημένης χορογραφίας. • <u>Μουσική Δημιουργία</u>: Αυτοσχεδιάζουν στο ταμπουρίνο ένα δικό τους ρυθμικό σχήμα σε συγκεκριμένο μέτρο, π.χ. 4/4, που επαναλαμβάνει με τη σειρά του ο/η εκπαιδευτικός. • <u>Μουσική Σημειογραφία</u>: Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει σε κρουστό μουσικό όργανο (π.χ. κλάβες) απλά ρυθμικά σχήματα σταδιακά με τέταρτα, όγδοα, παύσεις τετάρτου, μισά και οι μαθητές/-τριες καλούνται να τα κωδικοποιήσουν, χρησιμοποιώντας τα συμβατικά σύμβολα των ρυθμικών αξιών. Ανάλογα με την ηλικία και τις προηγούμενες εμπειρίες των μαθητών/-τριών η κωδικοποίηση μπορεί να γίνει με χρήση καρτελών ή με γραφή των συμβόλων. • <u>Μουσική Δημιουργία με Χρήση ΤΠΕ</u>: Τα παιδιά
--	--	---	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>δημιουργούν ρυθμικά σχήματα επιλέγοντας καρτέλες με τα σύμβολα ρυθμικών αξιών και παύσεων και ακούν τη δημιουργία τους στο περιβάλλον διαδραστικού ψηφιακού παιχνιδιού (Φωτόδεντρο, «Φτιάξε το δικό σου ρυθμικό σχήμα»).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επίσης, με χρήση κατάλληλου ψηφιακού περιβάλλοντος στο διαδίκτυο, δημιουργούν συνδυασμούς διαφορετικών ρυθμικών μοτίβων, που εκτελούνται συγχρόνως από διαφορετικά κρουστά, ακούν και αξιολογούν το ηχοχρωματικό και ρυθμικό αποτέλεσμα που προκύπτει.
	<p>1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία</p> <p>Τονικό ύψος (ψηλοί-χαμηλοί φθόγγοι) – Ανιούσα – Κατιούσα ισοΰψης μελωδία – Πεντατονική κλίμακα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν ψηλούς και χαμηλούς ήχους του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος. • Να χειρίζονται ελεύθερα και να πειραματίζονται με τις δυνατότητες τις φωνής τους. • Να αναγνωρίζουν τη μελωδία τραγουδιών που έχουν μάθει. • Να διακρίνουν και να αποδίδουν με κίνηση την κατεύθυνση μελωδιών (ανιούσες, κατιούσες, ισοΰψεις) μέσα από ειδικά διαμορφωμένες ασκήσεις, επιλεγμένα τραγούδια και ακροάσεις. • Να συγκρίνουν δυο τρεις νότες με κριτήριο το τονικό ύψος. • Να εκτελούν σε τονικά κρουστά μουσικά όργανα 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει σε μονόφωνο όργανο (π.χ. φλάουτο με ράμφος) μελωδίες διαφορετικών τραγουδιών που τα παιδιά έχουν ήδη διδαχθεί. Τα παιδιά πρέπει να αναγνωρίσουν το τραγούδι. Κερδίζει ο/η μαθητής/-τρια που βρίσκει πρώτος/-η τη σωστή απάντηση. • <u>Μουσική Εκτέλεση</u>. Τα παιδιά μαθαίνουν το παραδοσιακό τραγούδι «Αλαλί το πουλί» (Κύπρου) ή «Το καραβάκι» (Κοτύωρα Πόντου). Αφού μάθουν να αποδίδουν φωνητικά τη μελωδία του τραγουδιού με νότες, ακολουθώντας μιμητικά τον/την εκπαιδευτικό, παίζουν ατομικά τη μελωδία σε κρουστά όργανα μελωδίας (συνιστάται η χρήση μελωδικών κρουστών με αφαιρούμενες ράβδους). • <u>Μουσική Δημιουργία</u>: Αυτοσχεδιάζουν ατομικά δημιουργώντας μελωδίες πάνω στο τετράχορδο ντο-ρε-μι-φα του τραγουδιού «Μπαίνω μες στ' αμπέλι σαν

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>απλές και σύντομες μελωδίες μιμητικά ή ακολουθώντας μια μη συμβατική ή συμβατική παρτιτούρα [απλά μελωδικά σχήματα (τέταρτα, ζεύγη ογδών, παύση τετάρτου) σταδιακά μέχρι 5-6 νότες (σολ4, μι4, ρε4, ντο4, φα4, λα4) και σύντομες μελωδίες μέχρι 2μ ή κατά προτίμηση τμήματα διδαγμένων τραγουδιών].</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με σχετική τονική ακρίβεια, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής τους. • Να τραγουδούν απλές και σύντομες μελωδίες με μίμηση. • Να αυτοσχεδιάζουν με τη φωνή πάνω σε απλά μελωδικά σχήματα, αποτελούμενα από δύο τρεις νότες. • Να αποκωδικοποιούν και να εκτελούν φωνητικά απλά μελωδικά σχήματα με βάση μη συμβατική ή και συμβατική παρτιτούρα (κατά προτίμηση τμήματα γνωστών τραγουδιών με έως τρεις φθόγγους). • Να δημιουργούν απλές και σύντομες μελωδίες σε κρουστά όργανα μελωδίας (ξυλόφωνο, μεταλλόφωνο, γκλόκενσπιλ, καμπανούλες chimes 	<p>νοικοκυρά», ακολουθώντας τη ρυθμική δομή του τραγουδιού και έχοντας μόνο τις ράβδους των τεσσάρων φθόγγων στο μελωδικό κρουστό όργανο. Ο/Η εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει στο φλάουτο με ράμφος τη μελωδία κάθε μαθητή/-τριας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Παραλλαγή-Δημιουργία «αλατορικής» μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες γράφουν ο καθένας/-μία μια τυχαία ακολουθία των τεσσάρων φθόγγων (ντο-ρε-μι-φα) που θα συντίθεται από 5-6 νότες, π.χ. ντο φα μι ρε μι. Στη συνέχεια κάθε μαθητής/-τρια διαδοχικά εκτελεί στο glockenspiel την ακολουθία που έγραψε. • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Μαθαίνουν το τραγούδι «Το Ποταμάκι» σε ποίηση του Ζαχαρία Παπαντωνίου και μουσική Β. Δημητράτου. Ο/Η εκπαιδευτικός εκτελεί υποδειγματικά τραγουδώντας κάθε δίστιχο και τα παιδιά επαναλαμβάνουν μιμητικά. • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Τα παιδιά αποδίδουν το τραγούδι «Το Ποταμάκι» αντιφωνικά σε μορφή ερώτησης- απάντησης. • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν μελωδίες σε ψηφιακό περιβάλλον, διαθέσιμο στο διαδίκτυο, ενώ παράλληλα συσχετίζουν το άκουσμα των παραγόμενων φθόγγων με το τονικό τους ύψος. Ακούν τη μελωδία που δημιούργησαν και προβαίνουν σε αναθεωρήσεις της ακολουθίας των φθόγγων, έως ότου το αποτέλεσμα να τους/τις ικανοποιεί: (musiclab.chromeexperiment.s.com/Melody-Maker) • <u>Μουσική Εκτέλεση:</u> Οι
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>κτλ.) με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό.</p>	<p>μαθητές/-τριες τραγουδούν το παιδικό τραγούδι «Η Πιπεριά» (φθόγοι σολ-μι-λα) και δείχνουν με χειρονομικές κινήσεις τη μελωδική ανέλιξη σηκώνοντας ψηλά και ενωμένα μεταξύ τους τα δυο τους χέρια στο ψηλότερο τονικά σημείο του τραγουδιού και γέρνοντας προς τα κάτω τον πάνω κορμό του σώματός τους στο χαμηλότερο τονικά σημείο. Μπορούν επίσης να αποδώσουν με κινήσεις όλου του σώματος τη μελωδική γραμμή του τραγουδιού: Στο χαμηλότερο τονικά σημείο (μι) λυγίζουν ελαφρά τα γόνατα, στο μεσαίο σημείο (σολ) στέκονται σε όρθια στάση και στο ψηλότερο τονικά σημείο (λα) πατούν στα δάχτυλα των ποδιών με σηκωμένες φτέρνες και ταυτόχρονα σηκώνουν τα χέρια ψηλά.</p> <p>• <u>Μουσική Ανάγνωση και Γραφή</u>: Τα παιδιά μαθαίνουν να τραγουδούν, να διαβάζουν και να γράφουν σταδιακά τους φθόγγους σολ4, μι4, φα4, ρε4, πρώτα στο δίγραμμο και σταδιακά στο πεντάγραμμο. Επίσης, εξασκούνται στον σχεδιασμό του κλειδιού ΣΟΛ πάνω σε δοσμένες βουλίτσες, αποδίδοντας ταυτόχρονα το «Τραγουδάκι» για το κλειδί ΣΟΛ (Ε. Δαμιανού, <i>Μουσική Εκπαίδευση</i>, Ε.Ε.Μ.Ε., 14/2004).</p>
	<p>1.3. Μορφή</p> <p>Μουσική φράση, Διμερής μορφή – Τριμερής μορφή – Μορφή Ροντό (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν διαισθητικά την έννοια ενός ολοκληρωμένου μουσικού νοήματος. • Να διακρίνουν την αρχή και το τέλος μιας μουσικής φράσης. • Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Ακούν το «Πιτσικάτο» («Pizzicato») από το μπαλέτο Συλβί («Sylvie») του Λεό Ντελίμπ. Χωρίζονται σε δύο ομάδες. Στο α΄ μέρος η μία ομάδα κρατά τον παλμό χτυπώντας στο θρανίο ή στο πάτωμα ένα πλαστικό ποτηράκι. Η άλλη ομάδα κρούει μεταξύ τους δύο πλαστικά κουταλάκια όταν

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>φράσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις επαναλήψεις και εναλλαγές των μουσικών φράσεων, μερών σε τραγούδια και μουσικές ακροάσεις και να ανταποκρίνονται σε αυτές βιωματικά (με κίνηση ή εικονική σημειογραφία). • Να προσεγγίσουν διαισθητικά τη διμερή, την τριμερή μορφή και τη μορφή ροντό. • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής. 	<p>ακούγονται οι δύο φθόγγοι που σηματοδοτούν το χαρακτηριστικό τελείωμα κάθε μουσικής φράσης, συγχρονίζοντας τους χτύπους με τη μουσική. Στο δεύτερο μέρος και οι δύο ομάδες τρίβουν απαλά τα ποτηράκια στο θρανίο και τα κουταλάκια μεταξύ τους, ακολουθώντας τη μελωδία. Σε επόμενη ακρόαση ο/η εκπαιδευτικός εναλλάσσει με χειρονομίες που κάνει ως μαέστρος το παίξιμο των δύο ομάδων. Έτσι, στο πρώτο μέρος, άλλοτε τα παιδιά με τα κουταλάκια παίζουν τον παλμό και αυτά με τα ποτηράκια το τελείωμα των φράσεων και άλλοτε συμβαίνει το αντίθετο, ενώ στο δεύτερο μέρος οι ομάδες εναλλάσσονται, σύμφωνα με τις χειρονομικές υποδείξεις του/της εκπαιδευτικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική – Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το τραγούδι «Οι Ελιές» (Ρ. Καρθαίου – Β. Δημητράτου). Τραγουδούν «ανοίγοντας» τα χέρια –αποδίδοντας το διάστημα πέμπτης στην αρχή– και «κλείνοντας» εκφραστικά κάθε μουσική φράση. Στις στροφές, τραγουδούν βαδίζοντας αργά πιασμένοι/-ες σε κύκλο και στο τσάκισμα αφήνουν τα χέρια και παριστάνουν με το σώμα τους τις ελιές στις «πλαγιές» (τα χέρια ανοιχτά σε πλάγια θέση) και τις ελιές «φουντωτές» (τα χέρια ανοιχτά ως κλαδιά) ή συνεχίζουν τον κυκλικό χορό γρήγορα και προς την αντίθετη κατεύθυνση. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Τα παιδιά μαθαίνουν το παιχνιδιότραγοδο «Ο Αυγερινός» και το επαναλαμβάνουν μερικές φορές. Έπειτα ο/η εκπαιδευτικός παίζει στο
--	--	---	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>φλάουτο με ράμφος το μέρος Α, το οποίο «βαφτίζει» με το όνομα «Άννα», σχεδιάζοντας στον πίνακα ένα κοριτσάκι με μακριά μαλλιά. Αντίστοιχα, παίζει το μέρος Β, τη «Βούλα», ένα άλλο κοριτσάκι με κοντά μαλλιά. Οι μαθητές/-τριες πρέπει να βρουν το σωστό «κοριτσάκι» – μελωδία που παίζει κάθε φορά στο φλάουτο με ράμφος ο/η εκπαιδευτικός.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες εκτελούν μιμούμενοι/-ες τον/την εκπαιδευτικό ένα απλό ρυθμικό σχήμα 2 μέτρων, που αποτελείται από απλές ρυθμικές αξίες (τέταρτα, όγδοα, παύσεις τετάρτου) με ηχηρές κινήσεις σώματος ή με κρουστά μουσικά όργανα. Το επαναλαμβάνουν μέχρι να είναι σε θέση να το εκτελούν ως ομάδα, με συγχρονισμό και ρυθμική ακρίβεια. Στη συνέχεια κάθε μαθητής/-τρια διαδοχικά καλείται να αυτοσχεδιάζει το δικό του ρυθμικό σχήμα δύο μέτρων. Ανάμεσα στους αυτοσχεδιασμούς των μαθητών/-τριών παρεμβάλλεται το ρυθμικό σχήμα που έμαθαν και το οποίο εκτελούν ομαδικά από μνήμης. Κατ' αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένας ομαδικός αυτοσχεδιασμός σε μορφή ροντό που ακολουθεί το εξής μοτίβο: Διδαγμένο ρυθμικό σχήμα (tutti) – Αυτοσχεδιαστικό ρυθμικό σχήμα 1^{ου} παιδιού (σόλο) – Διδαγμένο ρυθμικό σχήμα (tutti) – Αυτοσχεδιαστικό ρυθμικό σχήμα 2^{ου} παιδιού (σόλο) – Διδαγμένο ρυθμικό σχήμα (tutti) – Αυτοσχεδιαστικό ρυθμικό σχήμα 3^{ου} παιδιού (σόλο) κ.ο.κ.
	<p>1.4. Δυναμική Αγωγή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ξεχωρίζουν ήχους που διαφέρουν 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Ένας/Μία μαθητής/-τρια

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>Δυνατά-σιγά – Σταδιακή αύξηση και μείωση της έντασης.</p>	<p>ως προς την ένταση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν βιωματικά τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο και να αναγνωρίζουν τη διαφορά της σταδιακής και της ξαφνικής αυξομείωσης της έντασης. • Να αποδίδουν φωνητικά τις μεταβολές της έντασης κατά την εκτέλεση ενός τραγουδιού, ακολουθώντας τις χειρονομικές υποδείξεις του/της εκπαιδευτικού. • Να ανταποκρίνονται σε μια ακρόαση με χαρακτηριστικές και εμφανείς αλλαγές στη δυναμική μέσω κίνησης, ρυθμικής συνοδείας ή επινόησης μη συμβατικής σημειογραφίας (αυτοσχέδιας, εικονικής) με τρόπο που να επιδεικνύει την κατανόησή τους για την έννοια της δυναμικής. • Να εκτελούν στα μουσικά όργανα απλά ρυθμικά σχήματα ή σύντομες μουσικές φράσεις αποτελούμενες από 2-3 φθόγγους, με διαφορετική δυναμική (σιγά, δυνατά, με βαθμιαία αύξηση της έντασης ή με βαθμιαία μείωση της έντασης), ακολουθώντας τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού ή 	<p>μιμείται ατομικά με τη φωνή του/της ή τους που είναι δυνατοί ή σιγανοί και οι υπόλοιποι/-ες πρέπει να μαντέψουν για ποιον ήχο πρόκειται.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν από τη Σουίτα «Κάρμεν» (Carmen) τους «Ταυρομάχους» (Les Toreadors-Allegro Giocoso) του Ζορζ Μπιζέ (Georges Bizet) και με κινήσεις των χεριών δείχνουν τις μεταβολές της έντασης (άνοιγμα των χεριών στο forte, κλείσιμο στο piano, σταδιακό άνοιγμα στο cresc, σταδιακό κλείσιμο στο dim). • Μουσική Εκτέλεση: Το ταμπουρίνο περνά από χέρι σε χέρι και κάθε μαθητής/-τρια παίζει ένα δεδομένο ρυθμικό σχήμα στο ταμπουρίνο, μια φορά forte και την επόμενη piano (σαν ηχώ). • Μουσική Δημιουργία: Μουσική βροχούλα: Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν ατομικά ή σε μικρές ομάδες μία σύντομη μουσική σύνθεση για να μιμηθούν τους ήχους μιας ψιχάλας που βαθμιαία δυναμώνει και εξελίσσεται σε καταιγίδα. Δοκιμάζουν μελωδίες που «απεικονίζουν» ακουστικά και συνειρμικά σταγόνες βροχής, άλλοτε ρυθμικά πυκνές κι άλλοτε όχι, άλλοτε δυνατές και άλλοτε σιγανές στα μελωδικά κρουστά της τάξης. Αποδίδουν επίσης με ρυθμικά κρουστά τον ήχο των κεραυνών κατά την υποτιθέμενη κορύφωση της καταιγίδας. Στην παρουσίαση της σύνθεσής τους στην τάξη προσπαθούν να εκτελέσουν αποδίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στη δυναμική, π.χ. πιάνο, forte, crescendo. Επιχειρούν να δημιουργήσουν και μία
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>ερμηνεύοντας/ αποκωδικοποιώντας μη συμβατική παρτιτούρα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της δυναμικής. 	<p>αυτοσχέδια εικονική απεικόνιση της σύνθεσής τους, με έμφαση στην εξέλιξη της δυναμικής.</p>
	<p>1.5. Ρυθμική Αγωγή</p> <p>Αργά-γρήγορα – Σταδιακή αύξηση και μείωση της ταχύτητας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον ήχους που είναι γρήγοροι και ήχους που είναι αργοί. • Να μιμηθούν γρήγορους ή αργούς ήχους από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον με τη φωνή ή με μουσικά όργανα. • Να αποδώσουν με κίνηση ήχους του φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος που διαφέρουν ως προς την ταχύτητα. • Να κατανοήσουν την έννοια της ρυθμικής αγωγής στη μουσική και να αναγνωρίζουν τα μουσικά έργα που έχουν αργή ή γρήγορη ρυθμική αγωγή. • Να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για τη ρυθμική αγωγή των μουσικών κομματιών, ανταποκρινόμενοι/-ες σε αυτά με αντίστοιχες κινήσεις. • Να αντιληφθούν τη σχέση της ρυθμικής αγωγής ενός κομματιού με τη συναισθηματική διάθεση που υποβάλλει και να εκφράζουν λεκτικά τις 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση-Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν εικόνες που αναπαριστούν πηγές ήχων από το φυσικό ή τεχνητό περιβάλλον, τους διακρίνουν ως προς την ταχύτητά τους και τους μιμούνται με τη φωνή τους, π.χ. πύραυλος, φρενάρισμα, τρένο που ξεκινά από τον σταθμό, χελώνα κ.ά. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν τις «Χελώνες» (Tortues) και τους «Ημίονους» (Hémionnes) από το «Καρναβάλι των ζώων» (Le Carnaval des animaux) του Καμίγ Σαιν-Σανς (Camille Saint – Saëns) και παρατηρούν τη διαφορετική ρυθμική αγωγή τους (αργά – γρήγορα). Προσεγγίζουν την πολύ αργή ρυθμική αγωγή των «Χελωνών» με το διαλεκτικό αντίθετο της κίνησης, την ακινησία: Ακούν τη μουσική με κλειστά μάτια και φαντάζονται ένα όνειρο που μπορεί να βλέπουν εμπνεόμενοι/-ες από τη μουσική. Έπειτα μοιράζονται το όνειρο που «είδαν» περιγράφοντάς το στους/στις συμμαθητές/-τριές τους. Με γρήγορη κίνηση των δακτύλων –σαν να «περπατάνε» – στο θρανίο ή παριστάνοντας τους/τις πιανίστες/-στριες που παίζουν, ανταποκρίνονται κινητικά στη γρήγορη ρυθμική αγωγή των «Μουλαριών». • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός είναι ο

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>σκέψεις τους σχετικά με τη σχέση ρυθμικής αγωγής και ύφους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν συγχρονισμένα εφαρμόζοντας εναλλαγές ως προς τη ρυθμική αγωγή, σύμφωνα με τις οδηγίες ενός μαέστρου. • Να αποκωδικοποιούν μη συμβατική σημειογραφία (εικονική, αυτοσχέδια) και να εκτελούν σε ρυθμικά όργανα, ακολουθώντας κατά την εκτέλεσή τους τη ρυθμική αγωγή που υποδηλώνεται από αυτήν. • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της ταχύτητας. 	<p>«μαέστρος» που διευθύνει. Οι μαθητές/-τριες τραγουδούν το τραγούδι «Έβγα ήλιο» από τη Σάμο και ακολουθούν τον/την εκπαιδευτικό που παίζει επιταχύνοντας σταδιακά: Ξεκινώντας αργά και φτάνοντας σε γρήγορο τέμπο με βαθμιαία επιτάχυνση (accelerando).</p>
	<p>1.6. Ηχώχρωμα</p> <p>Φυσικοί-τεχνητοί ήχοι, Ήχοι ανθρώπινων φωνών, Ήχοι μουσικών οργάνων της τάξης, Ήχοι γνωστών και οικείων μουσικών οργάνων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν ήχους από το φυσικό ή τεχνητό περιβάλλον και να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά τους. • Να διακρίνουν τα τρία είδη χροιάς της ανθρώπινης φωνής: ανδρική, γυναικεία, παιδική. • Να συνειδητοποιήσουν ότι η χροιά της φωνής κάθε ανθρώπου είναι μοναδική και να σέβονται και να αποδέχονται αυτή τη μοναδικότητα. • Να διακρίνουν το διαφορετικό ηχώχρωμα κάθε οικογένειας οργάνων (έγχορδα, πνευστά, κρουστά) και να 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένους ήχους από το φυσικό περιβάλλον και τους αντιστοιχίζουν με την πηγή τους, επιλέγοντας τη σωστή εικόνα από δοσμένες εικόνες- καρτέλες. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν φυσικούς και τεχνητούς ήχους και καλούνται να τους διακρίνουν στο πλαίσιο ψηφιακού τύπου μουσικών παιχνιδιών, ενταγμένων στο περιβάλλον κατάλληλων για την ηλικία τους εκπαιδευτικών λογισμικών (όπως η «Εμμέλεια») ή αποθετηρίων ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού (όπως το Φωτόδεντρο). • Κατηγοριοποιούν τα κρουστά μουσικά όργανα της

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>αναγνωρίζουν τα αντιπροσωπευτικότερα μουσικά όργανα κάθε κατηγορίας με βάση το ηχόχρωμά τους σε επιλεγμένες ακροάσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της τάξης. • Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν και να ταξινομούν τα όργανα της τάξης ως προς τη χροιά τους και τον τρόπο παραγωγής του ήχου. • Να παράγουν ήχους με διαφορετικούς τρόπους (κρούοντας, σείοντας, τρίβοντας). • Να αναπτύξουν οικολογική συνείδηση κατασκευάζοντας αυτοσχέδια μουσικά όργανα από άχρηστα υλικά και να πειραματίζονται με το εύρος των διαφορετικών ηχοχρωμάτων που μπορούν να παράγουν. 	<p>τάξης ανάλογα με το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένα στο περιβάλλον ψηφιακού διαδραστικού παιχνιδιού (Φωτόδεντρο, «Διακρίνω τα κρουστά σε κατηγορίες»).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι Ενεργητικής Ακρόασης:</u> Ένας/Μία μαθητής/-τρια/παίκτης/-κτρια βγαίνει προσωρινά από την τάξη και μπαίνει ξανά με κλειστά τα μάτια. Ένας/Μία συμμαθητής/-τρια του/της μιλά. Πρέπει να μαντέψει ποιος/-α είναι. • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Ένας/Μία μαθητής/-τρια παίζει μουσικά όργανα της τάξης και οι υπόλοιποι/-ες μαθητές/-τριες, χωρίς να τα βλέπουν, πρέπει να μαντέψουν ποια είναι. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένο το μουσικό παραμύθι «Ο Πέτρος και ο λύκος» του Σεργκέι Προκόφιεφ και διακρίνουν βιωματικά το ηχόχρωμα των πνευστών, των εγχόρδων και των κρουστών μουσικών οργάνων που αντιπροσωπεύουν τους πρωταγωνιστές του παραμυθιού: βιολί-Πέτρος, φλάουτο-πουλάκι, όμποε-πάπια, φαγκότο-παππούς, κόρνο-λύκος και συμφωνικά τύμπανα, γκραν κάσα-κυνηγί. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> Ακούν τον «Κούκο» (Le Coucou au fond des bois) από το «Καρναβάλι των ζώων» του Σεν-Σανς και συνδυάζουν το ηχόχρωμα του πιάνου και του κλαρινέτου με εικόνες των οργάνων στο διαδραστικό περιβάλλον ψηφιακού παιχνιδιού, ενώ παράλληλα συνδυάζουν την κατεύθυνση της μελωδικής κίνησης των διαφορετικών
--	--	---	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>φράσεων με σημειογραφικές τους απεικονίσεις συμβατικές ή αυτοσχέδιες-εικονικές: «Βόλτα στο δάσος» (Φωτόδεντρο).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Κατασκευή Αυτοσχέδιων Οργάνων</u>: Οι μαθητές/-τριες κατασκευάζουν όργανα από άχρηστα υλικά, π.χ. χορδόκουτο από κουτί παπουτσιών και λάστιχα με διαφορετικό πάχος, και πειραματίζονται με διαφορετικούς τρόπους παραγωγής του ήχου.
	<p>1.7. Συνήχηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν έναν φθόγγο με τονική ακρίβεια, ενώ ταυτόχρονα ακούγονται ένας ή δύο διαφορετικοί φθόγγοι. • Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. • Να διακρίνουν τη διαφορά αραιής και πυκνής υφής σε ακροάσεις φωνητικής και οργανικής μουσικής. • Να εκτελούν σε ομάδες απλές ενορχηστρώσεις σε ρίμες, τραγούδια και σύντομες μελωδίες, με χρήση μπορντούν, απλών ρυθμικών οστινάτι ή/ και απλών μελωδικών οστινάτι με δύο τρεις φθόγγους, είτε μιμούμενοι/-ες τον/την εκπαιδευτικό είτε αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική σημειογραφία. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε τρεις ομάδες-«καμπάνες»: Η α΄ ομάδα τραγουδάει Ντο. Η β΄ ομάδα τραγουδάει Μι. Η γ΄ ομάδα τραγουδάει Σολ (αλλάζουν έπειτα ρόλους). Ο/Η εκπαιδευτικός «χτυπά» συμβολικά μία μία τις καμπάνες για να «ηχήσουν». Οι καμπάνες εξακολουθούν να ηχούν και μετά την εισαγωγή άλλων. • <u>Ενεργητική Ακρόαση Μουσικής</u>: Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει στο πιάνο (ή αρμόνιο) το τραγούδι «Οι Ελιές» και συνοδεύει τη μελωδία προτείνοντας δύο εναλλακτικά μπορντούν. Τα παιδιά θα επιλέξουν το μπορντούν της προτίμησής τους για το προτελευταίο μέτρο της τελικής πτώσης: sol la do mi • <u>Εκτέλεση Μουσικής</u>: Τα παιδιά παίζουν ανά ζευγάρια σε δύο γκλόκενσπιλ (Glockenspiel): Το ένα παίζει τη μελωδία του τραγουδιού «Οι ελιές» και το άλλο συνοδεύει παίζοντας μπορντούν (ντο & σολ) στα δύο πρώτα μέτρα και (ρε και λα) στα επόμενα δύο.

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία με Χρήση ΤΠΕ: Τα παιδιά πειραματίζονται με απλές εντοπιστικές σε κατάλληλο ψηφιακό περιβάλλον διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Δοκιμάζουν διαφορετικούς συνδυασμούς μουσικών οργάνων και φθόγγων και αξιολογούν το αποτέλεσμα της δημιουργίας τους. Αναθεωρούν τις ιδέες τους μέχρι να επιτύχουν ικανοποιητικό αποτέλεσμα (Song Maker-Chrome Music Lab).
<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>2.1. Ελληνική μουσική παράδοση</p> <p>Δημοτική μουσική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν απλά, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά δημοτικά τραγούδια και ειδικότερα παραδοσιακά παιδικά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να αντιλαμβάνονται την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον μέσα από αγερμικά παιδικά τραγούδια και αντίστοιχα έθιμα που πηγάζουν από τη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τη φύση. • Να γνωρίσουν θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας και λατρευτικά έθιμα του λαού μας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Μαθαίνουν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά δημοτικά τραγούδια από όλο τον ελλαδικό χώρο, π.χ. τα τραγούδια «Φάε, πόντικε, το δόντι μου», «Άγια Μαρίνα» (Κύπρου), «Εβγα, ήλιε» (Σάμου), «Κάτω στο γιαλό» (Χίου), «Μπαίνω μες στ' αμπέλι» (Δράμας), «Μήλο μου κόκκινο» (Μακεδονίας), «Αλφάβητος» (Μικράς Ασίας), «Το φεγγαράκι» (Κύθνου), κ.ά. Οι μαθητές/-τριες που δεν έχουν κατακτήσει ακόμη πλήρως τον μηχανισμό της ανάγνωσης μαθαίνουν τα τραγούδια εξ ακοής από τον/την εκπαιδευτικό. Ο/Η εκπαιδευτικός για τη βιωματική εκμάθηση των στίχων σχεδιάζει στον πίνακα τον «εννοιολογικό χάρτη» του τραγουδιού, όπου απεικονίζονται οι βασικοί του πρωταγωνιστές και οι δράσεις που περιγράφονται σε αυτό. Μπορεί επίσης να εκτελεί υποδειγματικά, παράλληλα με το τραγούδι, κινήσεις παντομίμας σε σχέση με το νόημα των στίχων. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν παραδοσιακά τραγούδια από όλο τον ελλαδικό χώρο σε σχέση με τον κύκλο του

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν απλές μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. • Να συνοδεύουν ρυθμικά παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια με ηχηρές κινήσεις σώματος και μουσικά όργανα. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της πολιτισμικής μας ταυτότητας. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. 	<p>χρόνου: «Κάλαντα Δωδεκαήμερου», «Χελιδονίσματα», αποκριάτικα παιδικά τραγούδια, κάλαντα του Λαζάρου κ.ά., π.χ «Σταύρι σταύρι βότανε» (Λάρισας/Μεγάλο Μοναστηριού), «Χριστούγεννα Πρωτούγεννα» (Πελοποννήσου), «Ξύλα για τσ' Αποκριές» (Ηπείρου), «Χελιδόνισμα» (Αιανής Κοζάνης), «Ξύπνα, Λάζαρε» (Σκύρου) κ.ά. Προσεγγίζουν έθιμα και δρώμενα τα οποία συνδέονται με αγεργμικά παιδικά τραγούδια και γνωρίζουν συμβολικά ομοιώματα και ηχητικά αντικείμενα που σχετίζονται με αυτά, π.χ. τραγουδούν κάλαντα Λαζάρου και φτιάχνουν λαζαράκια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν απλά, από άποψη μουσικής και λόγου, τραγούδια που εμπνέουν την αγάπη και τον σεβασμό στη φύση και το περιβάλλον, π.χ. τα δημοτικά τραγούδια: «Πάπιες χήνες του γιαλού», «Ένα μήλο κόκκινο», «Για δέστε τον αμάραντο», «Άσπρο μου τριανταφυλλάκι» και τα τραγούδια «Η βροχούλα» (Δ. Τσουκαλά – Δημοτική μελωδία: Γαρυφαλιά), «Η Πεταλούδα» (Δ. Μαζαράκη, 1970), «Οι Δώδεκα μήνες» (Δωδεκανησιακή μελωδία – Π. Ματέυ – Μ. Δούνια) κ.ά. • Εκτέλεση Μουσικής: Τραγούδια για εθνικές εορτές και επετείους: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν παραδοσιακά τραγούδια που σχετίζονται με την εθνική εορτή στις 25 Μαρτίου, π.χ. «Τα Κλεφτόπουλα», «Κλέφτικη ζωή» κ.ά. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες παίζουν στο
---	--	--	--

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>Glockenspiel ή άλλο μελωδικό κρουστό, από το οποίο έχουν αφαιρεθεί οι ράβδοι που δεν απαιτούνται, τη βασική μελωδία από τα «Χελιδονίσματα» Αιανής Κοζάνης (φθόγγοι σολ-μι-λα).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το αποκριάτικο παιδικό τραγούδι «Παντρεύουνε τον κάβουρα» και το συνοδεύουν ρυθμικά ακολουθώντας τον ρυθμό του μέτρου των 7/8. • <u>Δραστηριότητα Μουσικής Δημιουργίας:</u> Οι μαθητές/-τριες, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, ταιριάζουν τα λόγια λαϊκών παροιμιών (π.χ. «Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει καλοκαίρι θα μυρίσει») με ρυθμικό σχήμα σε μέτρο 7/8. Έπειτα, σε ομάδες 4-5 παιδιών, επινοούν μια μελωδία με δύο ή τρεις φθόγγους (π.χ. σολ-μι-λα) πάνω στο ανωτέρω ρυθμικό σχήμα, δοκιμάζοντας τις ιδέες τους σε κρουστά όργανα μελωδίας, από τα οποία έχουν αφαιρεθεί όλες οι υπόλοιπες ράβδοι, εκτός από αυτές που αντιστοιχούν στους συγκεκριμένους φθόγγους. Κατ' αυτόν τον τρόπο «ντύνουν» μελωδικά την παροιμία. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τη σύνθεσή της στις υπόλοιπες ομάδες, οι οποίες την αξιολογούν και τη σχολιάζουν κριτικά. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Ακούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα οργανικής παραδοσιακής μουσικής και συζητούν σχετικά με την εντύπωση που τους προκαλούν. Περιγράφουν τα ηχοχρώματα των πιο γνωστών και οικείων παραδοσιακών μουσικών οργάνων (κλαρίνο, κρητική λύρα, νταούλι κτλ.). Κατηγοριοποιούν τα αποσπάσματα, ανάλογα με
---	--	--	---

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>το ύφος τους και επιλέγουν ποιο θα ταίριαζε καλύτερα σε διαφορετικές περιστάσεις της καθημερινής ζωής (π.χ. κομμάτια χορευτικά – γλεντιού, κομμάτια που εκφράζουν τη νοσταλγία για έναν ξενιτεμένο, κομμάτια που παίζει ένας βοσκός στην ύπαιθρο κτλ.).</p>
	<p>2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν απλούς και γνωστούς ύμνους της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής. • Να συνδέσουν τους ύμνους με παραδοσιακά τραγούδια και έθιμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν απλούς, από άποψη μελωδίας και λόγου, βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους, π.χ. το αναστάσιμο τροπάριο «Χριστός Ανέστη» ή το «Απολυτίκιο της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού», που ψάλλεται και σε άλλες λατρευτικές εκδηλώσεις, όπως στον αγιασμό. Ο/Η εκπαιδευτικός συνδέει τους ύμνους αυτούς με παραδοσιακά τραγούδια αντίστοιχου περιεχομένου και με παραδοσιακά έθιμα.
	<p>2.3. Μελοποιημένη ποίηση – Έλληνες τραγουδοποιοί</p> <p>Αστική λαϊκή μουσική, Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. • Να συνδέουν μουσικά έργα Ελλήνων συνθετών με σημαντικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας και να αντιληφθούν διαισθητικά τον ρόλο της ελληνικής μουσικής ως στοιχείου της ιστορικής μας πορείας. • Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση που πηγάζει από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής – Τραγούδι:</u> Τραγούδια για εθνικές εορτές και επετείους. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια που συνδέονται με εθνικές επετείους και εορτές της χώρας μας: τραγούδια για το έπος του '40, π.χ. «Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του» (Γ. Θίσβιου – Θ. Σακελλαρίδη), για την εξέγερση του Πολυτεχνείου, π.χ. «Ο Μέρμηγκας» (Μ. Λοΐζου), για την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, π.χ. «Θούριος» του Ρήγα (μελοποίηση Χρ. Λεοντή), τον «Εθνικό Ύμνο» σε ποίηση Δ. Σολωμού και μουσική Ν. Χ. Μάντζαρου κ.ά. • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου αστικά ελαφρά και λαϊκά τραγούδια, καθώς και καντάδες, π.χ. «Το κοκοράκι» (Ζ. Κορίνθιου),

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση, ακρίβεια και εκφραστικότητα τον λόγο, συνδέοντάς τον με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής. • Να αντιληφθούν διαισθητικά την άρρηκτη σχέση μουσικής και λόγου. 	<p>«Γιαλό – γιαλό (Εις τον αφρό της θάλασσας)», «Μπάρμπα Γιάννη Κανατά» κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν νεότερα ελληνικά τραγούδια, απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, π.χ. «Καλοκαίρι μου μυρίζει» (Μ. Κωχ), «Παίζουμε κρυφτό;» (Ε. Καραντζόλα, Κ. Κύρδη, Τ. Σπανελλά, Θ. Τσιαγκάνη – Τ. Ιωαννίδης), «Ο παπαγάλος» (Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Πασχαλίδης) κ.ά. • Ενεργητική Ακρόαση: Ακούν σύγχρονα τραγούδια για παιδιά και παράλληλα αποδίδουν με δραματοποίηση το περιεχόμενο των στίχων, π.χ. «Το μικρό και το μεγάλο» (Δ. Μαραγκόπουλου, Μ. Κριεζή), «Ο χορός των μπιζελιών» (Λ. Πλάτωνος, Μ. Κριεζή), «Η μαγιονέζα» (Λ. Πλάτωνος, Μ. Κριεζή), «Πινεζοβροχή» (Ε. Τριβιζά, Στ. Παπασταύρου), «Ο τεμπέλης δράκος» (Γ. Χατζηπιερή), «Η ταραντέλλα μιας πολύχρωμης μπάλας» (Τ. Ζωγράφου) κ.ά.
	<p>2.4. Έντεχνη δυτική μουσική</p> <p>Έργα προγραμματικής μουσικής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση έντεχνης δυτικής μουσικής με ποικιλία τρόπων (κίνηση, εικαστική έκφραση, παντομίμα κτλ.). • Να εκφράζουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους για μουσικά έργα έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να νιώθουν την αισθητική συγκίνηση που απορρέει από την ακρόαση έργων έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να αποτιμούν και 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει βιβλίο κατάλληλο για παιδιά με άξονα την ακρόαση του μουσικού έργου του Αντόνιο Βιβάλντι (Antonio Vivaldi) «Οι τέσσερις Εποχές – Τέσσερα Κονσέρτα για βιολί και ορχήστρα εγχόρδων» (Le quattro Stagioni) και παράλληλα οι μαθητές/-τριες ακούν αποσπάσματα του έργου. • Ενεργητική Ακρόαση – Μουσικοκινητική: Οι μαθητές/-τριες ακούν το Allegro από το Κονσέρτο για βιολί, ορχήστρα εγχόρδων και μπάσο κοντίνουο στη Μι μείζονα, Op.8 No.1, RV 269 «Η Άνοιξη» (La Primavera) του Βιβάλντι και εκφράζουν με κίνηση τα στοιχεία της

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.</p>	<p>φύσης που περιγράφει η μουσική. Σε διάταξη προχωρούν ρυθμικά –ο ένας πίσω από τον άλλο– και αποδίδουν με παραστατικές κινήσεις τα στοιχεία που περιγράφει διαδοχικά η μουσική:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ξύπνημα της Άνοιξης – κελάηδισμα των πουλιών – ξύπνημα της Άνοιξης – ψιθύρισμα της πηγής – καταιγίδα – κελάηδισμα των πουλιών – ξύπνημα της Άνοιξης <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική:</u> Λουλούδια που ξυπνούν την άνοιξη: Οι μαθητές/-τριες ακούν το «Βαλς των λουλουδιών» του Πιοτς Ίλιτς Τσαϊκόφσκι και παριστάνουν αρχικά ότι είναι λουλούδια που κοιμούνται, ξυπνούν ξετυλίγοντας αργά τα πέταλά τους ακολουθώντας τη μουσική (ήχος άρπας) και έπειτα χορεύουν ελεύθερα στον χώρο. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> (ακολουθεί ως συνέχεια της προηγούμενης δραστηριότητας) Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν από το διαδίκτυο απόσπασμα από την κινηματογραφική ταινία «Φαντασία» (1940) (Fantasia του Γουόλτ Ντίσνεϊ (Walt Disney), στο οποίο αποδίδεται οπτικοακουστικά – μέσω της κινούμενης εικόνας– το «Βαλς των λουλουδιών» του Τσαϊκόφσκι. Προσεγγίζουν διαισθητικά τη σχέση εικόνας, κίνησης, μουσικής. • <u>Ακρόαση Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει από το διαδίκτυο αποσπάσματα συναυλιών από διάσημες παιδικές χορωδίες ή παιδιών-ερμηνευτών μουσικής (π.χ.
---	--	---	---

2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά			«Εμβατήριο Ραντέτσκυ (Radetzky Marsch)» του Γιόχαν Στράους, πατέρα (Johann Baptist Strauss), «Μπολερό» (Boléro) του Μωρίς Ραβέλ (Maurice Ravel κ.ά.).
	2.5. Μουσικές του κόσμου	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση. • Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων, στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. • Να τραγουδούν τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε ακροάσεις μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.). • Να εκτελούν απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα, χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα συνοδεύοντας τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών, 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ακρόαση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν παιδικά παραδοσιακά τραγούδια από όλο τον κόσμο σε αυθεντικές εκτελέσεις ή σύγχρονες ποιοτικές διασκευές μουσικών του κόσμου, που αποδίδονται με τους όρους Ethnic και World Music, π.χ. «A Mover La Colita» από την Κολομβία κ.ά. • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Ακούν ηχογραφημένο και μαθαίνουν το αφρικανικό τραγούδι «Τσε τσε Κούλε» (Che Che Koolay) ή το κινέζικο παραδοσιακό τραγούδι «Ο ουράνιος φλογεροπαίκτης».

		καθώς και τις μουσικές προτιμήσεις των συμμαθητών/-τριών τους.	
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες Μουσική και Θέατρο (και Θέατρο Σκιών), Μουσική και Χορός, Μουσική και Ποίηση, Μουσική και Εικαστικά, Μουσική και Κινηματογράφος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν βιωματικά ότι η μουσική, ο χορός και ο λόγος συνδέονται οργανικά. • Να εκφράσουν τα συναισθήματα που υποβάλλει ένα μουσικό κομμάτι με κίνηση, δραματοποίηση, παντομίμα και ζωγραφική. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. • Να προσεγγίσουν βιωματικά την όπερα. 	<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική</u>: Τα παιδιά μαθαίνουν το αποκριατικό τραγούδι «Το Πιπέρι» από τη Σκύρο και το χορεύουν με τις μιμικές κινήσεις που περιγράφει το τραγούδι στο τσάκισμα. Στις στροφές βαδίζουν ρυθμικά σε κύκλο. <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι</u>: <u>Μουσική παντομίμα</u>. Τα παιδιά, καθώς εκτελούν ένα τραγούδι, κάνουν κινήσεις που σχετίζονται με το περιεχόμενο των στίχων. Παίζουν έπειτα το παιχνίδι της παντομίμας: Ένα παιδί δραματοποιεί έναν στίχο χωρίς να τον φανερώσει και τα υπόλοιπα πρέπει να καταλάβουν και να απαντήσουν τραγουδώντας τον συγκεκριμένο στίχο του τραγουδιού. • Τα παιδιά ακούν το απόσπασμα «Ένα ανθρωπάκι βρίσκεται στο δάσος» (Ein Männlein steht im Wald) – από την πρώτη σκηνή της δεύτερης πράξης– της ομώνυμης όπερας «Χένσελ και Γκρέτελ» (Hänsel und Gretel) του Ένγκελμπερτ Χούμπερντινκ (Engelbert Humperdinck). Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά τι τους θυμίζει η μελωδία που ακούν, το τραγούδι-αίνιγμα που έμαθαν, και τους ζητά να προσέξουν τον ήχο του κούκου στο τέλος. Έπειτα τα παιδιά παρουσιάζουν ανά ζευγάρια με παντομίμα τη σκηνική δράση ακολουθώντας τη μουσική της σκηνής που έχει ως εξής: <i>Τα δυο παιδιά, ο Χένσελ και η</i>

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>Γκρέτελ βρίσκονται στο σκοτεινό δάσος. Ο ήλιος δύει. Η Γκρέτελ είναι καθισμένη σε ένα κούτσουρο δέντρου και φτιάχνει μια γιρλάντα από λευκάγκαθα με τα λουλούδια που έχει πλάι της. Ο Χένσελ μαζεύει μούρα, όπως τους είχε ζητήσει η μητέρα τους. Η Γκρέτελ τραγουδά χαρούμενα. Ο Χένσελ της δείχνει το καλάθι τους που είναι πια γεμάτο μούρα. Τότε συνειδητοποιούν ότι έχουν αργήσει να γυρίσουν σπίτι. Ακούγεται ο κούκος και η Γκρέτελ κοιτάζοντας γύρω της ανήσυχια λέει ότι το δάσος τούς προειδοποιεί για κάτι...</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής – Ενεργητική Ακρόαση:</u> Τα παιδιά μαθαίνουν ένα τραγούδι-αίνιγμα βασισμένο σε γερμανική παραδοσιακή μελωδία. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός εξιστορεί συνοπτικά το παραμύθι «Χένσελ και Γκρέτελ» των αδελφών Γκριμ. • <u>Ακρόαση – Εκτέλεση Μουσικής:</u> Παρατηρούν το εικαστικό έργο του Ευγένιου Σπαθάρη με τίτλο «Το Θέατρο Σκιών του Σωτήρη Σπαθάρη και η ορχήστρα του» (1958). Ακούν μουσική από το Θέατρο Σκιών και ειδικότερα τα τραγούδια που εισάγουν στη σκηνή κάθε ήρωα-φιγούρα, π.χ. Καραγκιόζης: «Ο Χορός του Καραγκιόζη», Χατζηαβάτης: «Γιαλαλέλι» κ.ά. Φτιάχνουν απλές φιγούρες των βασικών ηρώων του Θεάτρου Σκιών. • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> (συνέχεια της προηγούμενης δραστηριότητας). Τα παιδιά ακούν τραγούδια του Καραγκιόζη και πρέπει να παρουσιάσουν κάθε φορά την αντίστοιχη φιγούρα. (Μουσική και Εικαστικά – Μουσική και Θέατρο Σκιών).
--	--	--	---

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική – Μουσικό Παιχνίδι: Σε τεντωμένο σχοινί</u> <p>Οι μαθητές/-τριες ακούν τη μουσική του Τσάρλι Τσάπλιν (Charlie Chaplin) «Η σκηνή του σχοινοβάτη» (Tightrope Walker) από την ταινία «Το τσίρκο» (The Circus) και κινούνται ατομικά μμούμενοι/-ες έναν/μία ακροβάτη/-τρια που κάνει νούμερο σε τεντωμένο σχοινί. Ακούν από την ίδια ταινία το «Λιοντάρι στο κλουβί» (Intruder in the Lion's Cage) και δύο μαθητές/-τριες ακολουθώντας τη μουσική αυτοσχεδιάζουν τη σκηνή όπου ο Σαρλό (ο/η ένας/μία μαθητής/-τρια) μπαίνει, χωρίς να το ξέρει, σε ένα κλουβί με ένα λιοντάρι που κοιμάται ελαφρά (ο/η άλλος/-η μαθητής/-τρια). Ο/Η μαθητής/-τρια Σαρλό προσπαθεί να βγει χωρίς να ξυπνήσει τον/τη μαθητή/-τρια λιοντάρι που ξυπνά συνεχώς και ξανακοιμάται. Έπειτα παρακολουθούν τις σκηνές της ταινίας όπου ακούγεται η αντίστοιχη μουσική και παρατηρούν τη σύνδεση μουσικής και σκηνικής δράσης.</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Δημιουργία Μουσικής:</u> Τα παιδιά μελοποιούν ένα ποίημα που δημιούργησαν στο μάθημα της Γλώσσας ή στο πλαίσιο ενός σχεδίου εργασίας που εκπονεί η τάξη. Τραγουδώντας τους στίχους του ποιήματος προτείνουν δικές τους μελωδίες, που ο/η εκπαιδευτικός τις αποδίδει στο πιάνο (ή αρμόνιο) και η τάξη συλλογικά επιλέγει κάθε φορά την κατάλληλη μελωδία για τη συνέχεια του
--	--	--	--

3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες			<p>ποιήματος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Δημιουργία: Τα παιδιά ακούν με κλειστά τα μάτια την εκτέλεση του έργου «Νανούρισμα» (Wiegenlied) του Γιохάνες Μπραμς (Johannes Brahms) στο πιάνο (ή αρμόνιο) από τον/την εκπαιδευτικό. Αφού συζητηθεί ότι πρόκειται για νανούρισμα, τα παιδιά σε ομάδες δημιουργούν δικούς τους στίχους στα ελληνικά για το τραγούδι αυτό. Ο/Η εκπαιδευτικός συνοδεύει στο πιάνο τις στιχουργικές τους προτάσεις για το νανούρισμα πάνω στη μελωδία του Μπραμς.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέσουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες). 	<p>ΗΧΟΪΣΤΟΡΙΕΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία μουσικής Δημιουργούν μια ηχοϊστορία με τα λόγια από το παραδοσιακό τραγούδι «Έβγα ήλιε» από τη Σάμο: Έβγα ήλιε πύρωσέ με/ και κουλούρια τάισέ με/ Ν' ανεβώ στα κεραμίδια/ να σ' ανάψω τα καντήλια/ με το μέλι, με το γάλα/ και με τη χρυσή κουτάλα. • Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ομαδικά τις λέξεις που φανερώνουν μια πηγή ήχου ή τις λέξεις που μπορούν να αποδοθούν ποιητικά-μεταφορικά με ήχους. Καθώς ο/η εκπαιδευτικός απαγγέλει το ποίημα, οι μαθητές/-τριες αποδίδουν με μουσικά όργανα τις λέξεις που έχουν επιλεγεί. Δουλεύουν ομαδοσυνεργατικά σε ομάδες 3-4 παιδιών και κάθε ομάδα πειραματίζεται με τα όργανα, παρουσιάζοντας τη δική της «ενορχήστρωση». <p>Για παράδειγμα: Ήλιος: πιατίνια (λαμπερός ήχος), Κουλούρια: γκουίρο (ήχος</p>

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>τριψίματος), <u>Ν' ανεβώ:</u> ταμπουρίνο (ήχος βημάτων), <u>Ανάψω:</u> γρήγορο γλίστρημα μπαγκέτας σε woodblock (ήχος σπέρτου), <u>Μέλι:</u> glockenspiel (γλυκός ήχος), <u>Γάλα:</u> glissando σε ξυλόφωνο (ήχος γάλατος που κυλάει), <u>Χρυσή Κουτάλα:</u> τρίγωνο (ήχος «χρυσός»).</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει ισόχρονα χτυπήματα σε κλάβες σε κάθε μαθητή/-τρια και εκείνος/-η πρέπει να μετρήσει τα χτυπήματα με βάση την ακουστική του/της μνήμη. Στον δεύτερο γύρο του παιχνιδιού ο/η εκπαιδευτικός παίζει απλά ρυθμικά σχήματα και πάλι το ζητούμενο είναι ο αριθμός των χτυπημάτων. Μπορεί επίσης να καθορίζει τον αριθμό των χτύπων και οι μαθητές/-τριες να συνθέτουν ένα ρυθμικό σχήμα που περιλαμβάνει αυτόν τον αριθμό χτύπων. <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (Μελέτη Περιβάλλοντος)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Μαθαίνουν το τραγούδι «Το Ποταμάκι» σε ποίηση του Ζαχαρία Παπαντωνίου και μουσική Β. Δημητράτου και το αποδίδουν αντιφωνικά σε μορφή ερώτησης-απάντησης. Το τραγούδι ουσιαστικά περιγράφει τον κύκλο του νερού. Τα παιδιά συζητούν για το πώς ο άνθρωπος από παλιά εκμεταλλευόταν τη ροή του νερού ως φυσική πηγή ενέργειας και για την αντίστοιχη τεχνολογία που είχε αναπτύξει (π.χ. νερόμυλοι, κ.ά.). Συζητούν
--	--	--	---

3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες			<p>ακόμη για τα ποτάμια της δικής τους περιοχής, καθώς και για τις φυσικές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που χρησιμοποιούσε από παλιά ο άνθρωπος με βάση την αντίστοιχη τεχνολογία, η οποία σεβόταν και προστάτευε το περιβάλλον.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν τραγούδια με θέμα το περιβάλλον (πουλιά, ζώα, φύση, απορρίμματα), π.χ. «Τσιριτρό» (Ζ. Παπαντωνίου-Μ. Πλέσσα), «Η Νεραντζούλα» (Δημοτικό – Θ. Αντωνίου) και πολλά άλλα παραδοσιακά παιδικά ή δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας που είναι διάσπαρτα σε όλο το ΠΣ («Το ποταμάκι», «Μουσική βροχούλα», «Έβγα, ήλιε») σε σύνδεση με συζήτηση και προβληματισμό για την προστασία του περιβάλλοντος.
4. Η Μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	4.1. Σχολικές Εκδηλώσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσιάζουν ένα μουσικό πρόγραμμα επ' ευκαιρία διαφόρων εορτασμών, επετείων, εκδηλώσεων/αφιερωμάτων που γίνονται στον χώρο του σχολείου ή σε άλλους χώρους π.χ.: <ul style="list-style-type: none"> – Εορτή Χριστουγέννων, – Εκδήλωση αφιερωμένη σε συνθέτη ή ποιητή, – Εκδήλωση με θέμα τα παιδικά ομαδικά παιχνίδια, – Εκδήλωση με θέμα το δάσος.
	4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) στον χώρο του σχολείου ή σε αίθουσες συναυλιών και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσιάζουν τραγούδια στο πλαίσιο πολύτεχνων δρώμενων ή παραστάσεων που απαιτούν τη συνδρομή πολλών τεχνών, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> – «Η Μάγισσα Φρικαντέλα που μισούσε τα κάλαντα» (Ε. Τριβιζά), – «Φρουτοπία» (Ε. Τριβιζά – Στ. Παπασταύρου),

<p>4. Η Μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν μουσική ομαδικά με επίγνωση του ρόλου του μαέστρου και του δικού τους ρόλου σε ένα μουσικό σύνολο. • Να αναπτύξουν αυτοπειθαρχία, αυτοέλεγχο και αυτονομία. 	<ul style="list-style-type: none"> – «Η Αγέλαστη πολιτεία και οι Καλικάντζαροι» (Π. Κατσιμίχα – Χ. Κατσιμίχα), – «Ντενεκεδούπολη» (Ε. Φακίνου – Γ. Μαρκόπουλου), • Παράσταση θεάτρου σκιών – Παραστάσεις Καραγκιόζη κ.ά. • Παρακολουθούν συναυλίες στο σχολείο (ή εκτός σχολείου) στο πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων/ εργαστηρίων άτυπης εκπαίδευσης.
	<p>4.3. Μουσειακή Αγωγή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισκέπτονται μουσεία και θεματικές εκθέσεις που σχετίζονται με τη μουσική (αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα, λαϊκά μουσικά όργανα κτλ.), καθώς και χώρους συναυλιών. • Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στις μουσικές εκδηλώσεις ως μορφή ψυχαγωγίας, πηγή αισθητικής απόλαυσης και τρόπο συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή του τόπου τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν και αναζητούν εκθέματα σε μουσεία που σχετίζονται με τη μουσική ή αναζητούν στις αίθουσες των μουσείων αντίστοιχα εκθέματα.

ΜΟΥΣΙΚΗ – Γ΄, Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες Πρόσθετο Υλικό
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	<p>1.1. Παλμός –Ρυθμός</p> <p>Ρυθμικές αξίες: τέταρτο, όγδοο, ολόκληρο, μισό, μισό παρε-στιγμένο, δέκατα έκτα (βιωματικά). Παύσεις: ολόκληρου, μισού, ογδούου. Μέτρα: 2/4, 3/4, 4/4 (5/8 7/8, 9/8, βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επαναλαμβάνουν μιμητικά πιο σύνθετα, από τις προηγούμενες τάξεις, ρυθμικά σχήματα, αποτελούμενα κυρίως από τέταρτα και όγδοα με σαφή διάκριση θέσης και άρσης παίζοντας σε μουσικά όργανα, σε αυτοσχέδια ηχογόνα μέσα ή χρησιμοποιώντας ηχηρές κινήσεις σώματος. • Να κατανοήσουν τη μαθηματική σχέση των ρυθμικών αξιών όσον αφορά τη διάρκεια του χρόνου μέσα από τη σύνδεση με εξωμουσικές έννοιες. • Να αναγνωρίζουν ακουστικά απλά και πιο σύνθετα μικρά ρυθμικά σχήματα σε σχέση με τη συμβατική τους γραφή (ρυθμικό dicteé). • Να αναπαράγουν ρυθμικά χαρακτηριστικές μελωδίες από τραγούδια. • Να αυτοσχεδιάζουν/συνθέτουν δικά τους ρυθμικά σχήματα. • Να διακρίνουν τον παλμό από τον ρυθμό της μελωδίας. • Να προσεγγίσουν βιωματικά τον παλμό 	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Ο/Η εκπαιδευτικός εκτελεί υποδειγματικά πιο σύνθετα, σε σχέση με τις προηγούμενες τάξεις, ρυθμικά σχήματα, αποτελούμενα κυρίως από τέταρτα και όγδοα στο ταμπουρίνο. Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν μιμητικά ατομικά ή κατά ομάδες. • Μουσική Γραφή: Οι φθόγγοι («νότες») της συμβατικής γραφής της μουσικής εμφανίζονται με τις ρυθμικές τους αξίες προσωποποιημένοι, καθώς οι ρυθμικές αξίες παρουσιάζονται ως «φορεσιές» που φορούν οι νότες ανάλογα με πόση διάρκεια έχει το τραγούδι τους. Κάθε νότα έχει τη δύναμη να «τραγουδά» σε διάρκεια ανάλογη με το «πόσο γάλα έχει πει». Το ολόκληρο, όλο το ποτήρι με γάλα, το μισό, μισό ποτήρι γάλα. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός συνδέει παραστατικά, με παράλληλο άκουσμα του μετρονόμου, τον παλμό (beat) στη μουσική με το σύμβολο του «τετάρτου» και με τη συλλαβή «τα». Στη συνέχεια, δείχνει το σύμβολο ενός «ογδούου» και αναφέρει ότι τα όγδοα συνήθως εμφανίζονται δύο μαζί, δείχνοντας δύο όγδοα. Ακολουθεί από τον/την εκπαιδευτικό ρυθμική απόδοση ενός τετάρτου και δύο ογδών σε συνέχεια σε βάση δοσμένου ρυθμικού

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>του μέτρου των 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8 και 9/8 μέσα από τραγούδια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες σε μια ακρόαση με κίνηση, με όργανα, με φωνή και με μη-συμβατική σημειογραφία. • Να αποδίδουν φωνητικά ρυθμικό κείμενο που περιέχει και δέκατα έκτα, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών. • Να αποδίδουν σύντομα ρυθμικά σχήματα με χρήση τετάρτων και ογδών, π.χ. 2 όγδοα με 1 τέταρτο, συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων. 	<p>παλμού. Τα παιδιά επαναλαμβάνουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες εκτελούν με ηχηρές κινήσεις του σώματος απλά ρυθμικά σχήματα που ο/η εκπαιδευτικός γράφει σε συμβατική γραφή στον πίνακα και εκτελεί υποδειγματικά. Στη συνέχεια, πρέπει να βρουν ποιο ρυθμικό σχήμα εκτελεί κάθε φορά σε κλάβες ο/η εκπαιδευτικός, π.χ. τα τί - τι τα τί - τι τί - τι τα τα <p><i>Προτεινόμενη δραστηριότητα σε δύο ομάδες:</i> Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τα παρακάτω ρυθμικά σχήματα σε μέτρα: α. 2/4, β. 3/4 και γ. 4/4 αντίστοιχα: α. τα-τίτι, τα-τίτι, β. τίτι-τάα, τίτι-τάα, γ. τίτι-τίτι-τα-σςς, τίτι-τίτι-τα-σςς. Η μία ομάδα εκτελεί ένα από τα σχήματα, ενώ η άλλη κρατάει σταθερό παλμό. Οι ρόλοι των ομάδων εναλλάσσονται.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν π.χ. το αποκριατικό τραγούδι «Μια γριά μπαμπούρια» (αποκριατικό Λέσβου) και χτυπούν παλαμάκια τον ρυθμό στον στίχο «τσίκι ρίκι τρομ, τράκα τρουμ τράκα τρομ», τον οποίο τραγουδούν. Στη συνέχεια, εκτελούν το τραγούδι χτυπώντας στο σημείο αυτό μόνο τον ρυθμό με παλαμάκια χωρίς να τραγουδούν τα λόγια. Στις συλλαβές «τρομ», «τρουμ», «τρομ» χτυπούν τα παλαμάκια σηκώνοντας τα χέρια ψηλά. • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες ακολουθούν τον παλμό τραγουδιών που μαθαίνουν, χτυπώντας ομαδικά παλαμάκια ή χτυπώντας ένα αυτοσχέδιο
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>κρουστό ή κρουστό όργανο της τάξης. Στις εισαγωγές παίζει ο/η εκπαιδευτικός σε ένα μελωδικό μουσικό όργανο, π.χ.</p> <p>Μέτρο 2/4: «Γέλαγε η Μαρία» (Λ. Παπαδόπουλου – Μ. Πλέσσα)</p> <p>Μέτρο 3/4: «Άστα τα μαλλάκια σου» (Α. Σακελλάριου & Χ. Γιαννακόπουλου – Μ. Σουγιούλ)</p> <p>Μέτρο 4/4: «Πάνω στην κούνια κάτσανε» (Παραδοσιακό Λέσβου)</p> <p>Μέτρο 5/8: «Το τριαντάφυλλο» (Ποίηση: Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα (Federico Garcia Lorca) σε ελεύθερη διασκευή Αλέξη Σολωμού. Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις)</p> <p>Μέτρο 7/8: «Μήλο μου κόκκινο» (Παραδοσιακό Ανατολικής Μακεδονίας), «Σαράντα γιδοπρόβατα» (Μαριανίνα Κριεζή-Λένα Πλάτωνος)»</p> <p>Μέτρο 9/8: «Γεια σου χαρά σου Βενετιά» (Ν. Γκάτσου – Στ. Ξαρχάκου).</p> <p>Όπου κρίνεται αναγκαίο, ο/η εκπαιδευτικός αρχικά εκτελεί υποδειγματικά τον παλμό, ώστε να τον επαναλάβουν μαζί του/της οι μαθητές/-τριες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Δημιουργία Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες αυτοσχεδιάζουν ρυθμικά σχήματα σε κρουστά όργανα, αποδίδοντας συναισθήματα, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> – Ρυθμικό σχήμα που δίνει την αίσθηση της χαράς, – Ρυθμικό σχήμα που δίνει την αίσθηση του δισταγμού, – Ρυθμικό σχήμα που δίνει την αίσθηση του θυμού, – Ρυθμικό σχήμα που δίνει
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>την αίσθηση της χαλάρωσης κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής – Γραφή Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ</u>: Οι μαθητές/-τριες ασκούν τις ρυθμικές τους δεξιότητες και εμποδώνουν τα σύμβολα της συμβατικής γραφής της μουσικής μέσα από διαδραστικά μουσικά παιχνίδια στο περιβάλλον εκπαιδευτικού λογισμικού. Τέτοια παιχνίδια-δραστηριότητες θα μπορούσαν να δημιουργηθούν εξ αρχής από τον/την εκπαιδευτικό ή να αξιοποιηθούν σχετικές δραστηριότητες που έχουν ήδη γίνει με ψηφιακά εργαλεία ανοιχτού λογισμικού και των οποίων επιτρέπεται η χρήση με άδειες Creative Commons. • <u>Δημιουργία Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ</u>: Οι μαθητές/-τριες ανοίγουν εξατομικευμένα στον υπολογιστή τη διαδραστική εφαρμογή «Φτιάξε το δικό σου ρυθμικό σχήμα» (Φωτόδεντρο) και δημιουργούν δικές τους ακολουθίες ρυθμικών σχημάτων, συνδυάζοντας διαδραστικά ρυθμικές αξίες που αποδίδονται τόσο συμβατικά όσο και με τις ρυθμικές συλλαβές του μουσικοπαιδαγωγικού συστήματος του Ζόλταν Κόνταϊ (Zoltán Kodály). <p>Η παραπάνω δραστηριότητα θα μπορούσε να επεκταθεί ως εξής: 1. Κάθε μαθητής/-τρια βάζει συλλαβές στο ρυθμικό σχήμα που δημιούργησε δημιουργώντας μία σύντομη φράση. 2. Τα ρυθμικά σχήματα-φράσεις συγκεντρώνονται και αποτυπώνονται σε μουσική σημειογραφία. Εναλλακτικά, το παραπάνω θα μπορούσε να γίνει ομαδικά (παράδειγμα για 7/8: σή-με-ρα/τώ-</p>
--	--	--	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία</p> <p>Πεντατονικές κλίμακες, ακουστική διάκριση του μείζονος και του ελάσσονος τρόπου και τρόπων-ήχων της δημοτικής και βυζαντινής μουσικής (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την κατεύθυνση της ανέλιξης μελωδιών και να ακολουθούν ακουστικά τις μεταβολές της. • Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν απλές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι). • Να τραγουδούν με σταδιακά περισσότερη ακρίβεια μελωδίες ατομικά και σε ομάδες. • Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες από μνήμης μικρές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων τους. • Να εκτελούν στο φλάουτο με ράμφος ή σε μελωδικά όργανα τραγούδια που έχουν μάθει. • Να δημιουργούν μελωδίες στο φλάουτο με ράμφος ή στο glockenspiel με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό. • Να αντιληφθούν πώς συμβολίζεται το τονικό ύψος στην ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία και να εξασκηθούν στην ανάγνωση και γραφή των φθόγγων στο διάστημα ντο4-ντο5. 	<p>ρα/τώρα).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Βρες τον χαρταετό. Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει στον πίνακα τέσσερις διαφορετικές πορείες χαρταετών που πετούν στον αέρα και τις αντιστοιχεί με τέσσερις μελωδίες, η ανέλιξη των οποίων αποδίδεται μουσικά από τον/την ίδια στο φλάουτο με ράμφος ή στο μεταλλόφωνο, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> – ένας χαρταετός που ανυψώνεται πολύ ψηλά σταδιακά ανά τέσσερα επίπεδα (ντο-μι-σολ-ντο), – ένας χαρταετός που ανυψώνεται λίγο και ξαφνικά πέφτει απότομα, (ντο-φα-μι-ρε), – ένας χαρταετός που ανυψώνεται λίγο και μένει συνεχώς στο ίδιο επίπεδο (ντο-σολ) – ένας χαρταετός που ανυψώνεται απότομα πολύ ψηλά και έπειτα πέφτει φθάνοντας σταδιακά στο σημείο απ' όπου ξεκίνησε (ντο4-ντο5-ντο4). • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν και μαθαίνουν το τραγούδι «Γέλαγε η Μαρία» (Λ. Παπαδόπουλου, Μ. Πλέσσα): Μαθαίνουν να εκτελούν τις φράσεις της μελωδίας του τραγουδιού με τους αντίστοιχους φθόγγους (βιωματικά) καθώς ο/η εκπαιδευτικός τους/τις συνοδεύει σε πληκτροφόρο όργανο. Ο/Η εκπαιδευτικός τραγουδά υποδειγματικά τις φράσεις και οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν μιμητικά. • <u>Απόδοση Τραγουδιού:</u> Οι μαθητές/-τριες τραγουδούν «Το τσιφτετέλι της γρίπης» (Λ. Πλάτωνος, από τη «Λιλιπούπολη»), σύνδεση με χρωματικό τρόπο
--	---	---	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>(βιωματικά).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες παίζουν τις δυο φράσεις της μελωδίας του παραπάνω τραγουδιού «Γέλαγε η Μαρία» (Λ. Παπαδόπουλου – Μ. Πλέσσα) στο φλάουτο με ράμφος, διαβάζοντας τους φθόγγους της μελωδίας με τα ονόματά τους. Ο ρυθμός αποδίδεται με βάση την ακουστική τους μνήμη με την ανάκλαση της μελωδίας του τραγουδιού. Στους τρεις τελευταίους φθόγγους της πρώτης μελωδίας ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει ένα, συμφωνημένο από τα παιδιά, σύμβολο μη συμβατικής σημειογραφίας που θα υποδεικνύει τη μεγαλύτερη χρονική διάρκεια και επομένως «παραμονή» κατά την εκτέλεση στα σημεία αυτά. Ο/Η εκπαιδευτικός εκτελεί υποδειγματικά τη μελωδία στο φλάουτο με ράμφος, ώστε να τον μιμηθούν οι μαθητές/-τριες. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες αυτοσχεδιάζουν στο φλάουτο με ράμφος μια δική τους συνέχεια σε μια δοσμένη αρχική σειρά τριών φθόγγων, π.χ.: ρε λα σολ... Ο/Η εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει τις μελωδίες στο φλάουτο με ράμφος και καταγράφει τις μουσικές ιδέες των μαθητών/-τριών σε συμβατική σημειογραφία, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό μια τράπεζα μουσικών ιδεών της τάξης. • Εκτέλεση Μουσικής: Ο/Η εκπαιδευτικός έχοντας ως αφετηρία τη δημιουργική φαντασία των μαθητών/-τριών εξηγεί με παραστατικό-συμβολικό τρόπο τη θέση των φθόγγων στο πεντάγραμμα, π.χ.: Εξηγεί ότι από το ντο κάτω από το πεντάγραμμα
--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>μέχρι το ντο στο τρίο διάστημα στο κλειδί του σολ σχηματίζεται μία σκάλα από οκτώ σκαλοπάτια. Η σκάλα σχηματίζεται αν στις επτά νότες προσθέσουμε την αρχική νότα. Παραλληλίζει τη μουσική σκάλα με μία συμβατική σκάλα. Χρήσιμο είναι να σχεδιάσει μία σκάλα και σε κάθε σκαλοπάτι να γράψει το όνομα της νότας που αντιστοιχεί, ώστε τα παιδιά να έχουν οπτική αναπαράσταση της σκάλας. Εξηγεί στα παιδιά ότι στη γλώσσα της μουσικής χρησιμοποιείται εναλλακτικά, αντί για σκάλα, η λέξη κλίμακα. Εξηγεί, ακόμη, στους/στις μαθητές/-τριες ότι η λέξη «κλίμακα» χρησιμοποιείται στην αρχαία ελληνική γλώσσα και σημαίνει σκάλα. Εναλλάσσει τους δύο συνώνυμους όρους, «σκάλα» και «κλίμακα», ώστε και οι μαθητές/-τριες να κάνουν το ίδιο. Τα παιδιά, τέλος, τραγουδούν την κλίμακα της ντο μείζονος που έχει γράψει ο/η εκπαιδευτικός στο πεντάγραμμο. Μαθαίνουν να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν τη σκάλα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής – Μουσική Γραφή:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την ομαδοποίηση των φθόγγων στις γραμμές (μι, σολ, σι, ρε, φα) και στα διαστήματα (φα, λα, ντο, μι) καθώς και τη θέση γραφής του κλειδιού του σολ. Εμφανίζει εκπαιδευτικές κάρτες «αστραπή» (flash cards) με δύο φθόγγους τους οποίους παίζει σε μελωδικό όργανο. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες. Τα μέλη κάθε ομάδας πρέπει να αναγνωρίσουν όσο το δυνατόν ταχύτερα τα ονόματα των φθόγγων και να τραγουδήσουν το διάστημά
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>τους με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες εκτελούν σε απλά μελωδικά και κρουστά όργανα τραγούδια με εύκολο μουσικό κείμενο και με απλή ενορχήστρωση που έχουν ήδη διδαχθεί από τις προηγούμενες τάξεις. Ενδεικτικά ο/η εκπαιδευτικός μπορεί επιπλέον να διδάξει: «Τα κάλαντα του Μάρτη», «Ο Αυγερινός» και «Ντο-ρε-μι» (Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων, Δημοτικό) ή τμήματα άλλων τραγουδιών, μέσα από τα οποία τα παιδιά θα αντιληφθούν βιωματικά τα διαφορετικά ακούσματα που προκύπτουν από τραγούδια σε μείζονα, ελάσσονα, πεντατονική και τροπική κλίμακα. • Δημιουργία Μουσικής – Γραφή Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ: Οι μαθητές/-τριες γράφουν, επεξεργάζονται και ηχογραφούν τις μουσικές τους ιδέες στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού μουσικού λογισμικού για παιδιά. Ένα παράδειγμα δωρεάν λογισμικού είναι το music lab song maker. Μπορούν να δημιουργήσουν μείζονα, ελάσσονα ή πεντατονική κλίμακα και να αποθηκεύσουν το αποτέλεσμα: παράδειγμα μείζονος κλίμακας https://musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker/song/5016597257781248, παράδειγμα πεντατονικής κλίμακας, παράδειγμα ελάσσονος https://musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker/song/5981576282767360 αρμονικής κλίμακας.
	<p>1.3. Μορφή Διμερής –Τριμερής μορφή, Μορφή Ροντό ή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν την έννοια της μουσικής φράσης και του θέματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν το τραγούδι «Αντίο Λιλιπούπολη» (Μ. Κριεζή- Δ.

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>κυκλική μορφή, θέμα και παραλλαγές (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν ακουστικά τα διαφορετικά μέρη μιας μουσικής σύνθεσης και τη διαδοχή των διαφορετικών μερών. • Να κατανοήσουν την έννοια της διμερούς (A B) και τριμερούς μορφής (A B A). • Να αναγνωρίσουν τη μορφή AB και ABA κατά την ακρόαση μουσικής. • Να κατανοήσουν την έννοια της μορφής «θέμα και παραλλαγές» και «ροντό (κυκλική μορφή)». • Να προσεγγίζουν διαισθητικά τις παραλλαγές του θέματος σε ένα έργο με μορφή θέμα και παραλλαγές. • Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των φράσεων, παίρνοντας αναπνοή στο τελείωμα κάθε φράσης. • Να αυτοσχεδιάσουν με τη φωνή ή με απλά όργανα αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής. 	<p>Μαραγκόπουλου) και διακρίνουν τα διαφορετικά μέρη AB, καθώς και την εναλλαγή των μερών ABAB σηκώνοντας το ένα χέρι ψηλά για το A και τα δύο για το B. Παρατηρούν ότι το B μέρος είναι το ρεφρέν (επωδός) του τραγουδιού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν τα τραγούδια «Το ελεφαντάκι» (Φ. Δεληβοριά) και «Επτά ποτάμια» (Γ. Χατζιπιερή) και διακρίνουν τα μέρη τους A και B, σηκώνοντας το ένα χέρι ψηλά για το A και τα δύο για το B. Σε ένα επόμενο στάδιο απεικονίζουν εικαστικά τα τραγούδια και συνδέουν τα μέρη των τραγουδιών με τις ζωγραφιές τους. • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Μουσικοκινητική Δραστηριότητα</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν το έργο «Ο μαθητευόμενος μάγος» (L'apprenti sorcier) του Πωλ Ντυκά (Paul Dukas) και διακρίνουν το «θέμα της σκούπας». Κάθε φορά που ακούγεται ολόκληρο ή μέρος από το θέμα, βηματίζουν με τον τρόπο της παρέλασης. Το παραπάνω έργο μπορούν να το παρακολουθήσουν δύο φορές, τη μία από τη γνωστή ταινία κινουμένων σχεδίων «Φαντασία (1940)» (Fantasia) και τη δεύτερη φορά σε ορχηστρική εκτέλεση, για να δουν ποια όργανα της ορχήστρας «παίρνουν» κάθε φορά το θέμα. • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες τραγουδούν το γαλλικό τραγούδι «Φεγγαράκι μου λαμπρό» στα ελληνικά, αγγλικά (Twinkle, twinkle little star) και γαλλικά (Brille, brille petite étoile), παρακολουθώντας το μουσικό κείμενο. Στη συνέχεια ακούν τις 12
--	--	---	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>Παραλλαγές που έγραψε ο Μότσαρτ (W.A. Mozart) Variations «Ah, vous dirai- je maman», K 265 (K 300e), πάνω στο θέμα του γαλλικού τραγουδιού «Ah, vous dirai – je maman». Προτείνεται η ορχηστρική εκδοχή για την καλύτερη κατανόηση της μουσικής μέσω των ηχοχρωμάτων των οργάνων. Καθώς ακούν τη μουσική παριστάνουν με θεατρικό τρόπο έναν πιανίστα «παίζοντας» ή έναν μαέστρο, ακολουθώντας διαισθητικά το διαφορετικό ύφος κάθε παραλλαγής. Ο/Η εκπαιδευτικός τραγουδά τη μελωδία του θέματος –όπου είναι ευδιάκριτο– παράλληλα με τις παραλλαγές. Έπειτα, παίζει το θέμα στο πιάνο και πραγματοποιεί απλές παραλλαγές σε αυτό (π.χ. προσθέτει νότες-μελωδικά γυρίσματα, μεταβάλλει τον ρυθμό, αλλάζει την εναρμόνιση από μείζονα σε ελάσσονα κ.ά.). Οι μαθητές/-τριες περιγράφουν διαισθητικά ποιες διαφορές παρατηρούν σε κάθε παραλλαγή.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Μουσικοκινητική Δραστηριότητα</u>: Για τη βιωματική κατανόηση της μορφής ροντό προτείνεται η ακρόαση του φινάλε (Final) από το «Καρναβάλι των Ζώων» του Σαιν-Σανς. Κάθε φορά που ακούγεται το επαναλαμβανόμενο θέμα οι μαθητές/-τριες σηκώνουν το χέρι τους. • <u>Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το επτανησιακό δημοτικό τραγούδι «Μενεξέδες και Ζουμπούλια» και το τραγουδούν, «κλείνοντας» εκφραστικά με τη φωνή τους κάθε μουσική φράση. Ο/Η εκπαιδευτικός συνοδεύει στο πιάνο ή σε άλλο πολυφωνικό
--	--	--	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>μουσικό όργανο. Στη συνέχεια, χωρίζονται σε δύο ομάδες και τραγουδούν αντιφωνικά: Η μια ομάδα τα κουπλέ (στροφές) και η άλλη το ρεφρέν. Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά, με αφορμή το τραγούδι αυτό, την εναλλαγή σε ρεφρέν και κουπλέ, που είναι η πιο συνηθισμένη μουσική μορφή στα τραγούδια και αντιστοιχεί στη μορφή AB. Το ρεφρέν (από τα γαλλικά refrain) είναι η γνωστή λέξη για την ελληνική ξεχασμένη λέξη «επωδός». Εξηγεί ακόμη ότι έτσι ονομάζεται η στροφή ενός τραγουδιού που επαναλαμβάνεται τουλάχιστον δύο φορές και έχει πάντα τους ίδιους στίχους και την ίδια μουσική. Ο/Η εκπαιδευτικός εναλλάσσει τους όρους «επωδός» και «ρεφρέν», ώστε τα παιδιά να εξοικειωθούν και με τον ελληνικό όρο. Το κουπλέ (από τα γαλλικά couplet), όρος για τον οποίο δεν υπάρχει ελληνική λέξη, είναι μία στροφή που επαναλαμβάνεται με την ίδια μουσική και διαφορετικούς στίχους κάθε φορά. Τα μέλη των ομάδων στη συνέχεια μπορούν να χορέψουν – σε ζευγάρια ή ατομικά με έναν «φανταστικό» παρτενέρ στον ρυθμό του βαλς του τραγουδιού που παίζει ο/η εκπαιδευτικός στο πληκτροφόρο όργανο.</p>
	<p>1.4. Δυναμική Αγωγή</p> <p>Όροι δυναμικής αγωγής, (piano, forte, fortissimo pianissimo, crescendo, diminuendo).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο. • Να περιγράφουν τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν το δεύτερο μέρος Andante από τη Συμφωνία αρ. 94 σε Σολ μείζονα, Hob.I.94 «Η έκπληξη» (The surprise) του Γιόζεφ Χάιντν (Joseph Haydn) και με κινήσεις των χεριών δείχνουν τις μεταβολές της έντασης (άνοιγμα των χεριών στο forte, κλείσιμο στο piano,

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τους βασικούς όρους της δυναμικής αγωγής. 	<p>σταδιακό άνοιγμα στο <i>cresc</i>, σταδιακό κλείσιμο στο <i>dim</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε δύο ή τρεις ομάδες. Τα μέλη κάθε ομάδας φτιάχνουν σε χαρτί μεγέθους Α4 «κάρτες», στις οποίες αναγράφουν συγκεκριμένους όρους δυναμικής αγωγής, π.χ. πολύ δυνατά-<i>ff</i>, δυνατά-<i>f</i>, σιγανά-<i>p</i>, μέτρια σιγανά-<i>mp</i> κ.ά. Καθώς ακούν το τέταρτο μέρος <i>Allegro</i> από τη Συμφωνία αρ. 25 του W.A. Mozart σε Σολ ελάσσονα, τα παιδιά σηκώνουν, σε κάθε διαφορετική δυναμική της μουσικής, τις κάρτες ψηλά. Κερδίζει η ομάδα της οποίας τα περισσότερα μέλη ανταποκρίθηκαν, υψώνοντας τις σωστές κάρτες.
	<p>1.5. Ρυθμική Αγωγή Όροι ρυθμικής αγωγής (ταχύτητα), <i>allegro</i>, <i>adagio</i>, <i>accelerando</i>, <i>ritardando</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο. • Να περιγράφουν τις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά. • Να γνωρίσουν τους βασικούς όρους της ρυθμικής αγωγής. • Να διαχωρίσουν τις έννοιες ρυθμικής αγωγής αργά-γρήγορα από τις έννοιες δυναμικής σιγά-δυνατά, ώστε να μην τις συγχέουν. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το τρίτο μέρος <i>finale</i> από τη «Συμφωνία των παιχνιδιών» του W.A. Mozart. Διακρίνουν τα σημεία όπου παρατηρούν μεταβολές της ρυθμικής αγωγής. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το «Παλάτι του βασιλιά του βουνού» του Έντβαρντ Γκριγκ (Edvard Grieg) από τη Σουίτα No.1 Πέερ Γκυντ. Παραιστάνουν τον μαέστρο μιας ορχήστρας και εκφράζουν με κινήσεις των χεριών τις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής. Παρατηρούν ότι το έργο τελειώνει με επιτάχυνση, που συνοδεύεται και με αύξηση της έντασης του ήχου. Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι στη μουσική αντιστοιχούμε τις ελληνικές λέξεις «αργά, γρήγορα», καθώς και τις δυσκολότερες «επιβράδυνση, επιτάχυνση» με τους ιταλικούς όρους που χρησιμοποιούνται διεθνώς (<i>adagio</i>, <i>allegro</i>, <i>accelerando</i>,

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>1.6. Ηχόχρωμα</p> <p>Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι, Βασικά είδη μουσικών συνόλων δυτικής μουσικής (συμφωνική ορχήστρα, μπάντα), Βασικά όργανα συνόλων παραδοσιακής μουσικής, (ζυγιά- κομπανία), Είδη φωνών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν φυσικούς και ηλεκτρονικούς ήχους, να τους περιγράψουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους. • Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της ορχήστρας και της μπάντας. • Να διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. • Να αναγνωρίζουν τα κυριότερα μουσικά όργανα της αρχαίας Ελλάδας. • Να διακρίνουν τους τρεις τύπους ανθρώπινης φωνής, ανδρικές, γυναικείες, παιδικές. • Να πειραματίζονται με τα διαφορετικά ηχοχρώματα μουσικών οργάνων ή αυτοσχέδιων οργάνων που κατασκεύασαν οι ίδιοι. 	<p>ritardando).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν τα όργανα της ορχήστρας ευρωπαϊκής μουσικής και της μπάντας. Ακούν ηχογραφημένα αποσπάσματα έργων όπου είναι ευδιάκριτο το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της ορχήστρας και της μπάντας. Παρατηρούν παράλληλα αντίστοιχες εικόνες των οργάνων και των αντίστοιχων μουσικών συνόλων. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν τα όργανα της παραδοσιακής ελληνικής μουσικής. Ακούν ηχογραφημένα αποσπάσματα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων και αποσπάσματα μουσικών συνόλων της ελληνικής δημοτικής μουσικής (ζυγιάς-κομπανίες). Παρατηρούν παράλληλα αντίστοιχες εικόνες ή φωτογραφίες. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει στους/στις μαθητές/-τριες κάρτες οργάνων. Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένα αποσπάσματα μουσικών οργάνων και επιδεικνύουν την κάρτα τους, όταν αναγνωρίσουν το αντίστοιχο όργανο. • <u>Μουσικό Παιχνίδι με Χρήση ΤΠΕ:</u> Αξιοποιώντας το εργαλείο Παιχνίδι μνήμης (Memory game) από το e-me content ο/η εκπαιδευτικός με τη συνεργασία των παιδιών δημιουργεί ένα παιχνίδι μνήμης χρησιμοποιώντας εικόνες και ήχους μουσικών οργάνων. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν εικόνες των αρχαίων ελληνικών μουσικών οργάνων και ακούν ήχους ανακατασκευασμένων
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>αρχαίων ελληνικών μουσικών οργάνων. Συζητούν για τους αρχαίους ελληνικούς μύθους που έχουν αναφορές σε μουσικά όργανα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ένεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-ήτριες ακούν χαρακτηριστικά μουσικά αποσπάσματα με ανδρικές, γυναικείες και παιδικές φωνές και μαθαίνουν για τα είδη της ανθρώπινης φωνής. Μπορούν να ανατρέξουν στο: <u>Η ανθρώπινη φωνή</u>. • <u>Ένεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν ολιστικά τα μουσικά όργανα μέσα από αντίστοιχο εκπαιδευτικό λογισμικό που περιλαμβάνει βίντεο με ζωντανή εκτέλεσή τους, πληροφορίες, σχεδιαγράμματα για τον τρόπο κατασκευής τους, εικόνες ή φωτογραφίες εποχής που συνδέουν τα όργανα με το ιστορικό, γεωγραφικό και κοινωνικοπολιτισμικό τους πλαίσιο («Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα», Σύλλογος Οι Φίλοι της Μουσικής – Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος Λίλιαν Βουδούρη, 1996). • <u>Εκπαιδευτική Επίσκεψη</u>: Αν είναι δυνατό, μπορεί να γίνει επίσκεψη στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων Φοίβου Ανωγεινάκη, που βρίσκεται στην Πλάκα της Αθήνας ή σε κάποιο άλλο μουσείο, αν υπάρχει στην περιοχή τους. Εναλλακτικά, μπορεί να προσκληθεί στο σχολείο κάποιος, π.χ. λαϊκοί οργανοπαίκτες, για να κάνουν επίδειξη των οργάνων και της τέχνης τους. • <u>Κατασκευή Αυτοσχέδιων Οργάνων</u>: Τα παιδιά κατασκευάζουν αυτοσχέδια μουσικά όργανα, π.χ. μαράκες από κουτιά με φακές
--	--	--	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>και ρύζι, μπαστούνι της βροχής από ρολό χαρτιού κουζίνας - καρφίτσες - ρύζι, τύμπανο από γλαστράκι και μπαλόνι, τρομπέτα από χωνί και σωλήνα πλαστικό, μουσικό σωλήνα από σωλήνα ηλεκτρολόγου, μπουκάλια με νερό κ.ά. και ανά ομάδες δημιουργούν ένα ηχητικό δρώμενο που συνθέτει συμβολικά μια ιστορία ή περιγράφει και συνοδεύει την αφήγηση μιας ιστορίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Παρατηρούν δύο εικόνες που περιλαμβάνουν και οι δύο τα ίδια μουσικά όργανα, με διαφορετική ωστόσο σειρά. Ακούν διαδοχικές εκτελέσεις των μουσικών αυτών οργάνων και επιλέγουν την εικόνα εκείνη που περιλαμβάνει τα μουσικά όργανα με τη σειρά ακρόασής τους. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> Οι μαθητές/-τριες ανοίγουν από το Φωτόδεντρο τη διαδραστική εφαρμογή «Διακρίνω τα πνευστά σε χάλκινα και ξύλινα». Επιλέγουν το κάθε πνευστό όργανο, ακούν τον ήχο του και το τοποθετούν στη σωστή κατηγορία.
	<p>1.7. Συνήχηση</p> <p>Ισοκράτημα (βιωματικά), Μπορντούν, Οστινάτο, Κανόνας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν έναν φθόγγο ανεξάρτητα από το άκουσμα διαφορετικών άλλων φθόγγων. • Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. • Να συνοδεύουν τη μελωδία τραγουδιών με μπορντούν ή απλές νότες. • Να τραγουδούν 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν και τραγουδούν το γαλλικό τραγούδι «Frère Jacques» αρχικά στα ελληνικά (τα παιδιά της Γ΄ και Δ΄ τάξης δε διδάσκονται ακόμη τη γαλλική γλώσσα). <p>Στίχοι: Η καμπάνα του χωριού μας/ την ακούτε, παιδιά /τι γλυκά σημαίνει, τι γλυκά σημαίνει /ντιν, νταν, ντον, ντιν, νταν, ντον.</p> <p>Τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες, η α΄ ομάδα τραγουδά τον στίχο «Η καμπάνα του χωριού μας», η β΄ ομάδα τον στίχο «την</p>

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>απλά μελωδικά οστινάτι και κανόνες, καθώς και τραγούδια ή εκκλησιαστικούς ύμνους με απλό ισοκράτημα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν δίφωνους ή τρίφωνους κανόνες. • Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή και περισσότερα «στρώματα» ρυθμού ή μελωδίας. 	<p>ακούτε, παιδιά», η γ' ομάδα τον στίχο «τι γλυκά σημαίνει». Στο τέλος, και οι τρεις ομάδες τραγουδούν τον στίχο «ντι, νταν, ντον». Τα παιδιά μπορούν σε επόμενο μάθημα, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης, να αποδώσουν το τραγούδι στα αγγλικά (Are you sleeping/brother John/morning bells are ringing/morning bells are dinging), στα γαλλικά (Frère Jacques, frère Jacques,/ Dormez vous, dormez vous?/Sonnez les matines, sonnez les matines/ και στα γερμανικά (Bruder Jakob/Schläfst du noch?/Hörst du nicht die Glocken/Ding dang.../). Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αναφέρει πληροφορίες για το τραγούδι αυτό, σαν παραμύθι. Στη συνέχεια, τα παιδιά εκτελούν το τραγούδι με μορφή δίφωνου ή τρίφωνου κανόνα: Χωρίζονται σε τρεις ομάδες, η α' ομάδα τραγουδά όλο το τραγούδι, η β' και η γ' ομάδα παίζουν τη μελωδία σε όργανα. Στην εκτέλεση του τραγουδιού μόνο φωνητικά θα μπορούσε να προστεθεί και μουσικοκινητική δραστηριότητα.</p> <p>Συγκεκριμένα, για καθέναν από τους παραπάνω στίχους ο/η εκπαιδευτικός δείχνει την ώρα που τραγουδάει κάποιες κινήσεις, τις οποίες τα παιδιά μιμούνται κατά τη διάρκεια του τραγουδιού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το δεύτερο μέρος «Minuetto» από τη Σουίτα αρ. 1. «Η Αρλεζιάνα» (L' Arlesienne) του Ζωρζ Μπιζέ και διακρίνουν ακουστικά πόσα διαφορετικά μουσικά όργανα παίζουν κάθε φορά σε δεδομένα σημεία του έργου, καθώς και σε ποια οικογένεια οργάνων ανήκουν τα όργανα
--	--	---	--

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>αυτά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν την αρχή από το «Βαλς των λουλουδιών» από τη σουίτα μπαλέτου «Καρυοθραύστης» του Τσαϊκόφσκι και προσπαθούν να διακρίνουν ακουστικά τη μελωδία και τη συνοδεία της (ομοφωνία) που εκτελεί η άρπα. Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι υπάρχουν μουσικά όργανα που μπορούν να παίξουν μόνο μια μελωδία, όπως π.χ. το φλάουτο με ράμφος, ενώ άλλα μπορούν να παίξουν πολλούς φθόγγους ταυτόχρονα, όπως π.χ. η άρπα, το πιάνο, η κιθάρα κ.ά. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το εγκώμιο της Μεγάλης Εβδομάδας «Ω γλυκύ μου έαρ» και ο/η εκπαιδευτικός κρατά τον ισοκράτη καθώς ψάλλουν. Στη συνέχεια, μια ομάδα μαθητών/-τριών εκτελεί το εγκώμιο και ο/η εκπαιδευτικός με τους/τις υπόλοιπους/-ες μαθητές/-τριες κρατούν τον ισοκράτη.
<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>2.1. Ελληνική μουσική παράδοση</p> <p>Δημοτική μουσική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν πιο σύνθετα, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να προσεγγίζουν την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον μέσα από δημοτικά ελληνικά τραγούδια που 	<ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/ -τριες τραγουδούν πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά δημοτικά τραγούδια από όλο τον ελλαδικό χώρο, π.χ. τα τραγούδια «Λέν' ήρθι Μάης κι άνοιξη (Θράκης), «Μήλο μου κόκκινο (Δυτ. Μακεδονίας), «Μενεξέδες και ζουμπούλια» (Επτανήσου), «Πιρπιρούνα» (Δυτ. Θράκης), «Φέτο το καλοκαιράκι» (Λέσβου), «Το λουλουδάκι του μπαξέ» (Νάξου), «Πάνω στην κούνια κάτσανε» (Μυτιλήνης) κ.ά. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν και παίζουν παραδοσιακά τραγούδια από όλο τον ελλαδικό χώρο σε σχέση με

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>πηγάζουν από την αλληλένδετη σχέση του ανθρώπου με τη φύση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. • Να συνοδεύουν ρυθμικά σε κρουστά μουσικά όργανα παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια που μαθαίνουν. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της πολιτισμικής τους ταυτότητας. 	<p>τον κύκλο του χρόνου: περπερούνες, κάλαντα Δωδεκαημέρου, χελιδονίσματα, αποκριάτικα παιδικά τραγούδια, κάλαντα του Λαζάρου, τραγούδια της κούνιας κ.ά., π.χ. «Καλήν εσπέραν άρχοντες» (Κρήτης), «Ήρθανε τα Φώτα» (Ηπείρου), «Χελιδόνισμα» (Χάλκης), «Ήρθεν ο Λάζαρης» (Ηπείρου) κ.ά.</p> <p>Προσεγγίζουν έθιμα και δρώμενα που συνδέονται με αγεργμικά παιδικά τραγούδια και μαθαίνουν για τις κατασκευές αντίστοιχων συμβολικών ομοιωμάτων ή ηχητικών αντικειμένων, π.χ. μαθαίνουν χελιδονίσματα και κατασκευάζουν αυτοσχέδιες χελιδόνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες παίζουν στο φλάουτο με ράμφος ή στο Glockenspiel, από το οποίο έχουν αφαιρεθεί αντίστοιχα πλήκτρα που δεν απαιτούνται, τη μελωδία από τα κάλαντα Λαζάρου Ηπείρου «Ήρθεν ο Λάζαρης». Η μελωδία χωρίζεται σε τέσσερις φράσεις προς διευκόλυνση της εκμάθησής της και απομνημόνευσής της από τους/τις μαθητές/-τριες. Η δεύτερη και η τελευταία φράση είναι ίδιες. • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες εκτελούν σε κλάβες τον ρυθμό των δύο πρώτων φράσεων από τα κάλαντα Λαζάρου Ηπείρου. Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει ένα από τα δύο ρυθμικά σχήματα και οι μαθητές/-τριες διακρίνουν ποιο ήταν. Επίσης, παίζει διαδοχές ή επαναλήψεις των δύο φράσεων και οι μαθητές/-τριες πρέπει να διακρίνουν την ακολουθία, δηλαδή τη σειρά εναλλαγής της πρώτης και της δεύτερης φράσης
---	--	---	--

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους και θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας. 	<p>που άκουσαν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν ύμνους της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας π.χ. το Απολυτίκιο του Σταυρού, το κοντάκιο «Τη Υπερμάχω», την πρώτη στροφή από τις 3 στάσεις των εγκωμίων της Μ. Παρασκευής, «Αγνή Παρθένε Δέσποινα» (μη λειτουργικός ύμνος 19ου αι.). Επίσης, επαναλαμβάνουν το εγκώμιο της Μ. Εβδομάδας «Ω γλυκύ μου έαρ». Ο/Η εκπαιδευτικός επισημαίνει με κατάλληλο τρόπο σημεία σύνδεσης της μελωδίας με το νόημα των στίχων. Επίσης, καθοδηγεί τα παιδιά να συνδέσουν τους βυζαντινούς ύμνους με παραδοσιακά τραγούδια και έθιμα με όμοιο περιεχόμενο.
	<p>2.3. Μελοποιημένη ποίηση –Έλληνες τραγουδοποιοί</p> <p>Αστική λαϊκή μουσική – Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. • Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. • Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση και εκφραστικότητα τον λόγο με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν καντάδες, αστικά ελαφρά και λαϊκά τραγούδια, π.χ. «Ασ' τα τα μαλλάκια σου» (Χ. Γιαννακόπουλου και Α. Σακελλάριου – Μ. Σιουγιούλ). • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν νεότερα ελληνικά τραγούδια πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου. Αρκετά τραγούδια μπορούν να συνοδευθούν ρυθμικά από τα παιδιά. Από τα τραγούδια αυτά είναι δυνατόν, ακόμη, να αποδοθούν κάποιες εύκολες μουσικές φράσεις σε όργανα. Κάποια μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για ενεργητική ακρόαση, π.χ. «Γεια σου χαρά σου, Βενετιά» (Ν. Γκάτσου – Στ. Ξαρχάκου), «Γεια σου, κύριε Μενεξέ» (Ο. Ελύτη – Δ. Λάγιου), «Τζιτζίκια» (Ο. Ελύτη – Λ. Κόκοτου), «Ο Έκτορας και η Ανδρομάχη»

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>(Ι. Καμπανέλλη – Μ. Χατζιδάκι), «Το Κοχύλι» (Ο. Ελύτη – Μ. Τρανουδάκη), «Λίγο ακόμη» (Γ. Σεφέρη – Μ. Θεοδωράκη), «Γέλαγε η Μαρία» (Μ. Πλέσσα – Λ. Παπαδόπουλου), «Το μικρό και το μεγάλο» (Δ. Μαραγκόπουλου – Μ. Κριεζή), «Ο παπαγάλος» (Ζ. Παπαντωνίου – Μ. Πασχαλίδη) κ.ά. «Βάρκα γιαλό» (Β.Τσιτσάνη), «Λαέ της Λιλιπούπολης» (Μαριανίνα Κριεζή-Νίκος Κυπουργός), «Το τσιφτετέλι της γρίπης» (Μαριανίνα Κριεζή-Λένα Πλάτωνος), «Σαράντα γιδοπρόβατα» (Μαριανίνα Κριεζή – Λένα Πλάτωνος), «Μάσα σιδερομάσα» (Λένα Πλάτωνος), «Ο χορός των μπιζελιών ή το πράσινο χρώμα» (Μαριανίνα Κριεζή – Λένα Πλάτωνος) «Το τριαντάφυλλο» (Ποίηση: Φ. Γκ. Λόρκα σε ελεύθερη διασκευή Αλέξη Σολωμού. Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις), «Το караβάκι» (Ποίηση Αγνώστου – Μίκης Θεοδωράκης), «Η Μαργαρίτα» (Μιχαήλ Στασινόπουλος – Μίκης Θεοδωράκης), «Τι θέλω» (Γεώργιος Δροσίνης – Μίκης Θεοδωράκης, «Οι θαλασσινοί» (Γεράνης – Γ. Ζαμπέτας), «Ο κόκορας» (Ζαχαρίας Παπαντωνίου – Χαρά Καλομοίρη) κ.ά.</p>
	<p>2.4. Έντεχνη δυτική μουσική</p> <p>Μουσικοί συνθέτες και εκτελεστές, Έργα Περιγραφικής Προγραμματικής μουσικής, Όπερα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακούν με ευαισθησία ένα έργο έντεχνης δυτικής μουσικής, να εκφράζονται μέσα από αυτό και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους. • Να μπορούν να διακρίνουν κατά την ακρόαση ενός μουσικού έργου τα δομικά και 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένα αποσπάσματα από έργα του W.A. Mozart, π.χ. από τη «Μικρή Νυχτερινή Μουσική» (Eine kleine Nachtmusik – Σερενάτα αρ. 13 για έγχορδα σε Σολ μείζονα) KV 525), τη Συμφωνία αρ. 40 σε Σολ ελάσσονα KV 550 κ.ά. και παριστάνουν παράλληλα με την ακρόαση ότι είναι ο/η

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>εκφραστικά στοιχεία του και να παρακολουθήσουν την εξέλιξή τους σε όλη τη διάρκειά του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν την έννοια της διαχρονικότητας της μουσικής και τον ρόλο των δημιουργών της. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. 	<p>«μαέστρος» ή «μουσικοί» της ορχήστρας που παίζουν τα αντίστοιχα μουσικά όργανα που ακούγονται. Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει και δείχνει αντίστοιχες εικόνες από βιβλίο – κατάλληλο για την ηλικία των μαθητών/-τριών για τη ζωή και το έργο του Μότσαρτ σε σχέση με τα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα της εποχής του και ειδικότερα όσον αφορά την περίοδο της παιδικής του ηλικίας, που θεωρούνταν παιδί-θαύμα στη μουσική. Σε σχέση με αυτό ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει επιλεγμένο υλικό από το διαδίκτυο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν από το διαδίκτυο βίντεο με μαγνητοσκοπημένη ζωντανή εκτέλεση του τρίτου μέρους Molto Allegro από το έργο του Μότσαρτ Σονάτα για δύο πιάνο σε ρε μείζονα K.448 και παρατηρούν τον μουσικό διάλογο μεταξύ των εκτελεστών στα δύο πιάνο. Στη συνέχεια, ακούν το ίδιο μέρος του έργου εκτελεσμένο στο piano forte και συγκρίνουν το ηχόχρωμά του με εκείνο του πιάνου. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός εξιστορεί συνοπτικά την υπόθεση της όπερας «Μαγικός αυλός» (<i>Die Zauberflöte</i>) του Μότσαρτ. Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν σε εκπαιδευτικό φυλλάδιο εικόνες των πρωταγωνιστών της όπερας και εικαστικά έργα που απεικονίζουν παραστάσεις όπερας της εποχής. Στη συνέχεια ακούν την άρια «Εγώ είμαι ο κυνηγός πουλιών» (<i>Der Vogelfänger bin ich ja</i>) του Παπαγκένο, κυνηγού πουλιών της βασίλισσας, ο οποίος παίζει
---	--	--	---

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>αυλό του Πανός σε δεδομένα σημεία της άριας. Οι μαθητές/-τριες κατά την ακρόαση του έργου, κάθε φορά που νομίζουν ότι θα ακουστεί ο αυλός του Πανός, παριστάνουν ότι παίζουν φυσώντας μια ανοδική σειρά φθόγγων γρήγορα σε έναν φανταστικό αυλό του Πανός ή ακόμη μαθαίνουν τη μελωδία στο φλάουτο με ράμφος και παίζουν παράλληλα με τον Παπαγκένο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν στο διαδίκτυο αποσπάσματα από ζωντανές εκτελέσεις: έντεχνης δυτικής μουσικής, π.χ. έργα για ορχήστρα μουσικής, μουσική δωματίου, κονσέρτα, παραστάσεις όπερας κ.ά. Στη συνέχεια, ακολουθεί συζήτηση και συμπλήρωση φύλλου εργασίας. Ενδεικτικά, ακούν διάφορα αποσπάσματα από γνωστά έργα έντεχνης δυτικής μουσικής: άρια «Η γυναίκα είν' άστατη» (La donna è mobile) από την όπερα «Ριγκολέτο» του Τζιουζέπε Βέρντι (Giuseppe Verdi), το «Ντουέτο των δύο γάτων» (<i>Duetto di due gatti</i>) του Gioachino Rossini (Τζοακίνο Ροσίνι), η σουίτα μπαλέτου «Ο Καρυοθραύστης» του Τσαϊκόφσκι, το τελευταίο μέρος της σονάτας αρ. 11 Κ 331 του Μότσαρτ «Alla turca» κλπ. Μέσα από κατάλληλα φύλλα εργασίας κατανοούν τα βασικά στοιχεία των έργων και αντιλαμβάνονται βασικές κατηγορίες μουσικών έργων, όπως συμφωνία, μπαλέτο, κοντσέρτο, όπερα. Ανάλογα με το μουσικό έργο που ακούν, περιγράφουν τι φαντάστηκαν ή αισθάνθηκαν κατά την ακρόασή του.
---	--	--	---

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Μουσικοκινητική Δραστηριότητα:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το κομμάτι «Το χιόνι που χορεύει» (La neige danse) του Κλωντ Ντεμπυσσύ (Claude Debussy) και παράλληλα με την ακρόαση «παριστάνουν» διαισθητικά με εκφραστικές κινήσεις των δακτύλων τους έναν/μία πιανίστα/-στρια που ερμηνεύει το έργο ή κινούνται παριστάνοντας το χιόνι. • <u>Ενεργητική Ακρόαση Έργων Ελλήνων Συνθετών:</u> Αναφέρονται ενδεικτικά μερικές συνθέσεις σύγχρονων Ελλήνων συνθετών έντεχνης μουσικής, οι οποίες προσφέρονται για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης για τις τάξεις Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού: Το μουσικό παραμύθι «Η συνέλευση των ζώων» (Περικλή Κοροβέση – Γιώργου Κουρουπού), «Παραμύθια των αδελφών Γκριμ» (Μουσική Γιώργος Κουμεντάκης – αφήγηση Όλια Λαζαρίδου. Παίζει το Νέο Ελληνικό Κουαρτέτο), Οι δραπέτες της σκακιέρας, δίπρακτη όπερα Γ. Κουρουπού σε κείμενο Ευγένιου Τριβιζά, «Το μαγικό βιολί» (Κείμενο: Μαριβίτα Γραμματικάκη, Μουσική: Νίκος Ξανθούλης), «Το αστέρι του γίγαντα» (Κείμενο: Μαριβίτα Γραμματικάκη. Μουσική: Νίκος Ξανθούλης).
	<p>2.5. Μουσικές του κόσμου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση. • Να ακούν ως ενεργητικοί/-ές 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική Δραστηριότητα:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το τραγούδι «I'll tell me ma» (Ιρλανδία). Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί τη μετάφραση των στίχων και στη συνέχεια τα παιδιά

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>ακροατές/-τριες ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο. • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια ακρόαση μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.). • Να συνοδεύουν τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών εκτελώντας απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα με τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών. 	<p>αναζητούν πληροφορίες για το τραγούδι αυτό. Συζητούν για τη σχέση της μουσικής με το νόημα των στίχων. Σε επόμενο στάδιο χορεύουν κατά ομάδες αγοριών-κοριτσιών αντικριστά και εναλλάξ σε ζευγάρια ακούγοντας το παραδοσιακό αυτό ιρλανδικό τραγούδι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση και Αφόρμηση για Συζήτηση (κοινωνικά θέματα):</u> <p>Τα παιδιά ακούν και αποδίδουν το τραγούδι «Kumbaya my Lord» σε αγγλικούς στίχους και στα ελληνικά</p> <p>Παρακαλώ σε Θε μου, σε παρακαλώ Ω Θε μου, σε παρακαλώ Παρακαλώ σε Θε μου, σε παρακαλώ Ω Θε μου, σε παρακαλώ Κάποιος πεινάει Θε μου, δώσ' του ψωμί, Ω Θε μου, σε παρακαλώ Κάποιος διψάει Θε μου, δώσ' του νερό Ω Θε μου, σε παρακαλώ Κάποιος πονάει Θε μου, δώσ' του ελπίδα Ω Θε μου, σε παρακαλώ Το τραγούδι μέσα από την ελληνική του απόδοση μπορεί να λειτουργήσει ως έναυσμα για επινόηση και άλλων στίχων και ως αφετηρία συζήτησης και ευαισθητοποίησης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, όπως προσφυγιά, πείνα και πόλεμοι.</p>
<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>	<p>3.1. Μουσική και άλλες τέχνες (θέατρο, χορός, ποίηση, εικαστικά, κινηματογράφος).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να βιώσουν ότι η μουσική, ο λόγος και ο χορός συνδέονται οργανικά. • Να αντιληφθούν ότι η μουσική είναι μια 	<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα και αναγνωρίζουν τη μορφή τους σε πίνακες

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>		<p>τέχνη που είναι συνυφασμένη με την ιστορία και τον πολιτισμό του ανθρώπου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά την όπερα. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι και τα εικαστικά σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. 	<p>ζωγραφικής, γκραβούρες ή φωτογραφίες εποχής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένα ανακατασκευασμένα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα και αναγνωρίζουν τη μορφή τους σε παραστάσεις σωζόμενων αγγείων, γλυπτών, επιγραφών, ψηφιδωτών, κοσμημάτων κ.ά. • <u>Δημιουργία Μουσικής:</u> Οι μαθητές/-τριες ερμηνεύουν τους πίνακες ζωγραφικής «Πέταγμα πουλιού στο φεγγαρόφωτο» και «Μπλε II» (Blue II) του Joan Miró με ήχους συμβατικών ή αυτοσχέδιων οργάνων, δουλεύοντας ομαδοσυνεργατικά (ομάδες 4-5 μαθητών/-τριών). • <u>Μουσικοκινητική Δραστηριότητα:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένο το έργο «Ο Πέτρος και ο λύκος» του Σεργκέι Προκόφιεφ και δραματοποιούν παράλληλα σκηνές του ή ακόμη εκφράζουν με παραστατική κίνηση τα συναισθήματα που τους δημιουργούν: η δραματουργική εξέλιξη του μουσικού παραμυθιού, οι ρόλοι των πρωταγωνιστών, τα ηχοχρώματα οργάνων που αντιστοιχούν στους ρόλους και οι διαφοροποιήσεις (π.χ. σε ρυθμό, δυναμική) του κάθε μοτίβου-θέματος του έργου, σε σχέση με την ταύτιση τους με τους αντίστοιχους χαρακτήρες του έργου. Αντιστοιχία χαρακτήρων-θεμάτων: λύκος-αίσθηση φόβου και δέους, πουλάκι-αίσθηση χαράς και ξεγνοιασιάς (μουσική και θέατρο). Σε σχέση με αυτή τη δραστηριότητα προτείνεται η
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>παρακολούθηση της ταινίας μικρού μήκους «Peter and the Wolf» του 2007, στην οποία μεταξύ άλλων θίγεται το θέμα του εκφοβισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν τον «Χορό των σπαθιών» του Αράμ Χατσατουριάν και ζωγραφίζουν κάποια αντίστοιχη σκηνή, π.χ. τον εαυτό τους να πολεμά κάποιον φανταστικό εχθρό κ.ά. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν τον «Χορό της ζαχαρένιας νεράιδας» του Πιοτς Ίλιτς Τσαϊκόφσκι από τη Σουίτα Μπαλέτου «Καρυοθραύστης» και ζωγραφίζουν τη νεράιδα που φαντάζονται ότι χορεύει στη σκηνή (μουσική και εικαστικά). <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το ντουέτο της Παπαγκένας και του Παπαγκένου από την όπερα «Μαγικός Αυλός» του Μότσαρτ: «Pa ra ra ...» και παριστάνουν ότι το ένα χέρι τους είναι ο Παπαγκένος και το άλλο η Παπαγκένα. Κάθε φορά που ακούν τον καθένα χωριστά να τραγουδά ή και τους δύο μαζί κινούν το αντίστοιχο χέρι ή τα χέρια σαν να παίζουν κουκλοθέατρο. Το ίδιο μπορεί να γίνει γυναικεία και αντρική φιγούρα κουκλοθέατρου. • <u>Μουσικοκινητική:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το Κονσέρτο για φλάουτο αρ. 11 σε Ντο μείζονα RV 443 (Largo) του Βιβάλντι και κινούνται ελεύθερα στον χώρο ως φύλλα που τα παίρνει ο αέρας. • <u>Μουσικοκινητική:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το «Ενυδρείο» (Aquarium) από
--	--	--	---

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>το «Καρναβάλι των ζώων» του Σαιν-Σανς και κινούνται στον χώρο ως ψάρια, ακολουθώντας την ανέλιξη της μουσικής και διαδραματίζοντας μια φανταστική ιστορία όπου δύο ομάδες ψαριών αναζητούν η μια την άλλη. Η ιστορία εκτυλίσσεται σε τρεις σκηνές:</p> <p>1^η Σκηνή: Τα μέλη των δύο ομάδων, ακολουθώντας διαισθητικά την κατεύθυνση ανέλιξης της μελωδίας (προς τα πάνω ή προς τα κάτω), τότε «κατεβαίνουν» στον βυθό και τότε «ανεβαίνουν» προς την επιφάνεια του νερού.</p> <p>2^η Σκηνή: Οι ομάδες σιγά σιγά πλησιάζουν η μια την άλλη. Κατεβαίνουν προς τον βυθό και μπαίνουν σε μια «φανταστική» σήραγγα. Η μια ομάδα ξεκινά από την αριστερή είσοδο της σήραγγας και η δεύτερη από τη δεξιά.</p> <p>3^η Σκηνή: Οι ομάδες ακολουθώντας διαισθητικά τη μουσική συναντιούνται στο εσωτερικό της σήραγγας, ενώνουν τα χέρια και αναδύονται προς την επιφάνεια από ένα άνοιγμα που βρίσκεται υποθετικά στο επάνω μέρος της σήραγγας (01.52 - 02.00).</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν από το διαδίκτυο το ηχητικό μέρος και τη μουσική της ταινίας κινούμενων σχεδίων «The old mill» από τη σειρά κινούμενων σχεδίων του Ντίσνεϊ «Silly Symphonies» (1929-1939) και φαντάζονται μια δική τους ιστορία. Έπειτα αναπαριστούν κατά ομάδες με παντομίμα μια από τις ιστορίες που
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>φαντάστηκαν παράλληλα με τη μουσική. Στο τέλος, παρακολουθούν από το διαδίκτυο το ίδιο το κινούμενο σχέδιο και παρατηρούν τη αλληλεπίδραση μουσικής και κινούμενης εικόνας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν το «Νανούρισμα της Νάρνια» (Narnia Lullaby) του Χάρι Γκρέγκσον-Γουίλιαμς (Harry Gregson-Williams) από την κινηματογραφική ταινία «Το χρονικό της Νάρνια – Το λιοντάρι, η μάγισσα και η ντουλάπα» (The Chronicles of Narnia – The Lion, the Witch and the Wardrobe). Ο/Η εκπαιδευτικός έπειτα παίζει τη μελωδία στο πιάνο και οι μαθητές/-τριες προσαρμόζουν σε αυτή δικούς τους στίχους με θέμα έναν μικρό πρίγκιπα που, όταν μεγαλώσει, θα γίνει βασιλιάς. Παρακολουθούν στο διαδίκτυο την αντίστοιχη σκηνή της κινηματογραφικής ταινίας. • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν μουσικά αποσπάσματα από το σάουντρακ τριών κινηματογραφικών ταινιών (των οποίων δεν τους δίνεται κανένα πληροφοριακό στοιχείο) και φαντάζονται έναν τίτλο ταινίας που θα ταίριαζε σε κάθε απόσπασμα.
	<p>3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέσουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από την Ιστορία, τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες). 	<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Κατασκευή Αυτοσχέδιων Οργάνων</u>: Οι μαθητές/-τριες κατασκευάζουν ιδιόφωνα, μεμβρανόφωνα, χορδόφωνα και αερόφωνα αυτοσχέδια μουσικά όργανα και δημιουργούν ανά ομάδες ένα ηχητικό δρώμενο που περιγράφει ή συνοδεύει την αφήγηση μιας ιστορίας – σκηνής από την ελληνική

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>μυθολογία, π.χ. οι Σειρήνες καταστρέφουν τα διερχόμενα πλοία μαγεύοντας τους ναυτικούς· η Αργώ ωστόσο του Ιάσονα αποφεύγει τον κίνδυνο των Σειρήνων χάρη στη μαγεία της μουσικής του Ορφέα που παίζει λύρα κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες συνοδεύουν ρυθμικά αρχαία γνωμικά με μουσικά όργανα π.χ. «Μέτρον άριστον» (Κλεόβουλος ο Ρόδιος, 6^{ος} π.Χ. αιώνας), «Μη πλούτει κακώς» (Πιττακός ο Μυτιληναίος, 650-570 π.Χ.) κ.ά. <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικοκινητική – Σωματοποίηση</u>: Οι μαθητές/-τριες ακούν το «Time Lapse» του M.Nyman και αναπαριστούν με το σώμα τους το σχήμα και τη στάση κυκλαδικών ειδωλίων των οποίων οι εικόνες προβάλλονται διαδοχικά με γρήγορη ταχύτητα μέσω βιντεοπροβολέα από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή της τάξης. <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Δημιουργία Μουσικής</u>: Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τρία ποιήματα μικρής έκτασης που περιγράφουν στοιχεία και εικόνες της φύσης. Οι μαθητές/-τριες ανά ομάδες 3-4 μελών επιλέγουν ένα από τα ποιήματα, χωρίς να το ανακοινώσουν, και εντοπίζουν τις λέξεις που φανερώνουν μια πηγή ήχου ή που μπορούν να αποδοθούν ποιητικά-συμβολικά με ήχους. Κάθε ομάδα πειραματίζεται με τα όργανα και παρουσιάζει τη
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>δική της «ενοργάνωση» του ποιήματος.</p> <p>Οι υπόλοιποι μαθητές/-τριες προσπαθούν να μαντέψουν ποιο ποίημα αποδόθηκε. Για τη δραστηριότητα αυτή προτείνονται τα ποιήματα Χαϊκού (αστείος στίχος), ιαπωνική ποιητική μορφή 17 συλλαβών, χωρισμένων συνήθως ανά 5-7-5 σε έναν ή τρεις στίχους. Περιγράφουν μία στιγμή του χρόνου, χρώματα, φύση, π.χ.</p> <p>1^ο Ποίημα: Ανοιξιάτικη/ θάλασσα ολημερίς/ κύμα το κύμα (Yosa Buson)</p> <p>2^ο Ποίημα: Νερόμυλος γυρνάει/ σκορπώντας χορευτικές ριπές νερού (χαϊκού του Μπόκουιν).</p> <p>3^ο Ποίημα: ...Η βροχούλα αποσπερνά/ με σταγόνες φως/ περνά, πότισε τη γη. Τα σταφύλια είναι βαριά/ και ανασαίνουν τα κλαριά/ τη δροσσηγή. / Αστραπές μπουμπουνητά/ αυλακώνουν τη νυχτιά (Ελένη Χωρεάνθη, «Φθινόπωρο», <i>Τραγούδια της γης και του ουρανού</i>, 1999).</p> <p>Παράδειγμα ενορχήστρωσης (απόδοσης ήχων) του χαϊκού του Μπόκουιν:</p> <p>Το γκουίρο ως νερόμυλος που «γυρνάει», το τρίγωνο και δύο ντέφια παίζουν μαζί ως «σκόρπισμα», το γκλόκενστιλ ως απόδοση του «χορευτικές», τα μπόγκος ως απόδοση «ριπές νερού», το τρίγωνο ως «πρωινή δροσιά» (ανάλαφρο παίξιμο με τα δάκτυλα στο Bongos μαζί με Glockenspiel ασυγχρόνιστα,</p>
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>δίνουν αίσθηση «πολυρυθμίας»).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν τραγούδια που δημιουργήθηκαν με τη μελοποίηση ποιημάτων από Έλληνες συνθέτες, π.χ. «Ο πόλεμος των ζουζουνιών» (Δ. Μανθόπουλου – Ν. Μαυρουδή, «Καλοκαίρι» (Κ. Παλαμά – Ν. Βενετσάνου), «Πρωινό Άστρο» (Γ. Ρίτσου – Μ. Τρανουδάκη), «Αν όλα τα παιδιά» (Γ. Ρίτσου – Μ. Πλέσσα), «Ντούκου ντούκου μηχανάκι» (Ο. Ελύτη – Π. Κούκου) κ.ά. (Μουσική και Γλώσσα) <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά γνωρίζουν, ακούν και τραγουδούν (βιωματική γνώση), ανάλογα με τις δυνατότητές τους, τραγούδια, παλιά και σύγχρονα, που αναφέρονται στο περιβάλλον (φύση, θάλασσα, πουλιά, λουλούδια) και στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και την υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας [π.χ. «Ο Εφιάλτης της Περσεφόνης» (Ν. Γκάτσος – Μ. Χατζιδάκις), «Το πράσινο ποτάμι» (Ν. Χουλιάρα), «Το ηλιακό λεωφορείο» (Μ. Κριεζή – Λ. Πλάτωνος), «Η μπαλάντα των σκουπιδιών» (Σταμάτης Δαγδελένης – Νίκος Κυπουργός) κ.ά. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να εφαρμοστεί και ως ενεργητική ακρόαση, π.χ. ως προς το νόημα των στίχων και τη σύνδεση με τη μουσική. Επίσης, τα παιδιά επενδύουν με ήχους σύντομες σχετικές μουσικοϊστορίες με αυτό το περιεχόμενο. Τα τραγούδια με περιβαλλοντικό
--	--	--	---

3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες			<p>περιεχόμενο υπάρχουν διάσπαρτα στο ΠΣ ενδεικτικά, αλλά και εκτός του ΠΣ. Ο/Η εκπαιδευτικός συνδυάζει τις δραστηριότητες αυτές με συζητήσεις και ερωτήσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση των παιδιών για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.</p>
4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	<p>4.1. Σχολικές εκδηλώσεις</p> <p>4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης</p> <p>4.3. Μουσικακή αγωγή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο. • Να βιώσουν τη σημασία ιστορικών γεγονότων ορόσημων για την πατρίδα μας και να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με αυτά. • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση. 	<p>Τα παιδιά παρουσιάζουν ένα μουσικό πρόγραμμα επ’ ευκαιρία διαφόρων εορτασμών, επετείων, εκδηλώσεων/αφιερωμάτων στον χώρο του σχολείου ή σε άλλους χώρους, π.χ. μουσικό πρόγραμμα εορτής 28ης Οκτωβρίου, μουσικό πρόγραμμα εορτής Χριστουγέννων, μουσικό πρόγραμμα-αφιέρωμα σε Έλληνα συνθέτη ή ποιητή, πολύτεχνα δρώμενα ή μουσικοθεατρικές παραστάσεις που περιλαμβάνουν τη συνδρομή πολλών τεχνών, όπως παράσταση θεατρική βασισμένη σε δημοτικά τραγούδια, π.χ. «Κανέλα και δυοσμαράκι» (Αριστέα Κοντραφούρη – Βαλεντίνα Παπαδημητράκη), επένδυση λαϊκού παραμυθιού ή μυθολογικής περιπέτειας, απόδοση σε θεατρικό λόγο βιβλίου, π.χ. «Τα δώρα της Πανδώρας» με εκτέλεση των αντίστοιχων τραγουδιών (Ανθούλας Αθανασιάδου – Τάσου Γκρους) κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Τραγούδια για εθνικές εορτές και επετείους. <p>Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν παραδοσιακά τραγούδια που σχετίζονται με την εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου, π.χ. «Χορός του Ζαλόγγου», «Στα Τρίκορφα», «Κλέφτικη ζωή», «Τα κλεφτόπουλα» κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εκτέλεση Μουσικής:</u> Τραγούδια για εθνικές

<p>4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου</p>			<p>εορτές και επετείους. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν τραγούδια, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης, πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου που συνδέονται με το έπος του '40, την Κατοχή και την Απελευθέρωση π.χ. «Πω, πω, πω τι έπαθε ο Μουσολίνι» (Πωλ Μενεστρέλ – Νίνο Καζιρόλι (Nino Casiroli), «Το ακορντεόν» (Γιάννη Νεγρεπόντη – Μάνου Λοΐζου) κ.ά., με την εξέγερση του Πολυτεχνείου «Ο Λεβέντης» (Νότη Περγιάλη – Μίκη Θεοδωράκη) κ.ά. και με την εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου «Θούριος» του Ρήγα (εκδοχή Δ. Σούτζου), «Μικρός Λαός» (Γιάννη Ρίτσου – Μίκη Θεοδωράκη), τις τέσσερις πρώτες στροφές από τον «Υμνο εις την Ελευθερίαν» του Δ. Σολωμού σε μελοποίηση του Νικόλαου Μάντζαρου κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν συναυλίες στο σχολείο ή εκτός σχολείου στο πλαίσιο μουσικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων/εργαστηρίων άτυπης εκπαίδευσης, π.χ. σε σχέση με τα εξής θέματα: τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα, τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα, την όπερα, τα δυτικά μουσικά όργανα, έργα έντεχνης δυτικής μουσικής κ.ά. • Οι μαθητές/-τριες επισκέπτονται μουσεία μουσικών οργάνων, μουσεία λαϊκής τέχνης, αρχαιολογικά και βυζαντινά μουσεία και αναζητούν εκθέματα σε σχέση με τη μουσική, π.χ. μουσικά όργανα, αγγεία που απεικονίζουν αρχαία μουσικά όργανα, ψηφιδωτά ή αγιογραφίες με μουσικές παραστάσεις, μουσικά όργανα που φέρουν
---	--	--	--

4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου			μεταμφιεσμένοι του Δωδεκαημέρου ή των Αποκρεών κτλ. <ul style="list-style-type: none">• Οι μαθητές/-τριες επισκέπτονται επίκαιρες εκθέσεις αφιερωμένες σε συνθέτες ή ερμηνευτές μουσικής ή τραγουδιών.
--	--	--	---

ΜΟΥΣΙΚΗ – Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες Πρόσθετο Υλικό
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	<p>1.1. Παλμός –Ρυθμός</p> <p>Ρυθμικές αξίες: Παρεστιγμένο όγδοο με δέκατο έκτο, όγδοα με δύο δέκατα έκτα, δύο δέκατα έκτα με όγδοο, τρίηχο.</p> <p>Μέτρα 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8, 9/8, Ελλιπές μέτρο, συγκοπή, αντιχρονισμός (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις ρυθμικές αξίες και παύσεις από το ολόκληρο έως τα δέκατα έκτα (ανάγνωση, γραφή, ακουστική αναγνώριση). • Να απομονώνουν και να αναπαράγουν με ακρίβεια δοθέντα ρυθμικά σχήματα. • Να μπορούν να δημιουργούν δικά τους ρυθμικά σχήματα (σε διασύνδεση με τον λόγο ή τη μελωδία). • Να μπορούν να χρησιμοποιούν τα κρουστά όργανα της αιθουσας μουσικής ή το κρουστό σώμα (body percussion) για τη μουσική εκτέλεση. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ακριβούς συντονισμού με τα μέλη της ομάδας (ομορρυθμία ή πολυρρυθμία). • Να αναπτύξουν τον ρυθμικό αυτοσχεδιασμό και τη δημιουργικότητα, είτε σε φυσικό είτε σε ψηφιακό περιβάλλον. • Να αναπτύξουν στάση αναστοχασμού απέναντι στις ομοιότητες και τις διαφορές των ρυθμικών σχημάτων ανάμεσα στα μουσικά είδη της Ελλάδας και του κόσμου. 	<p>ΑΞΙΕΣ-ΠΑΥΣΕΙΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Ανάγνωση – Γραφή:</u> Τα σύμβολα της διάρκειας του ήχου, της σιωπής και του παλμού της μουσικής (μέτρου), στη δυτική μουσική σημειογραφία παρουσιάζονται με βάση τη μαθηματική τους σχέση (διαθεματικότητα) και σύμφωνα με τα συμβατικά τους ονόματα, π.χ. μισό, τέταρτο, όγδοο, δέκατο έκτο κ.λπ. Πλήθος ασκήσεων για γνωστική εξοικείωση. • <u>Μουσική Εκτέλεση:</u> Υπενθύμιση αξιών και παύσεων – ρυθμικά σχήματα σε τέσσερις φωνές «Α-ε-ι-ο-ου», Θ. Αντωνίου, «Έργα Ελλήνων συνθετών για χορωδία a capella», Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, 1984, σ. 154. Εκτέλεση ανά ομάδες, συνδυασμός κατά «φωνές» (βιωματική μάθηση). <p>ΜΕΤΡΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Ανάγνωση – Εκτέλεση:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα της τάξης ρυθμικά σχήματα που αντιστοιχούν σε απλά και σύνθετα μέτρα. Οι μαθητές/-τριες εκτελούν ατομικά με κρουστό σώμα (body percussion) ή κρουστά όργανα. Όπου κρίνεται αναγκαίο (εξατομικευμένη διδασκαλία), ο/η εκπαιδευτικός εκτελεί υποδειγματικά τον ρυθμό σε κλάβες ή συνδέει τον ρυθμό των σχημάτων με ακολουθίες

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και αναπαράγουν απλά (2/4, 3/4, 2/8, 3/8) και σύνθετα μέτρα (4/4, 6/8, 7/8, 9/8) σε ένα μουσικό έργο. • Να αναγνωρίζουν βασικές έννοιες της ταχύτητας στη μουσική και να ενσωματώσουν τους αντίστοιχους όρους. • Να αποκτήσουν συνειδητή στάση στο να αναγνωρίζουν τα ρυθμικά σχήματα που ακούν γύρω τους. 	<p>λέξεων (διαθεματικότητα).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Ακρόαση – Εκτέλεση</u>: Σύνδεση μέτρων με συγκεκριμένους χορούς: τσακόνικος, μπαϊντούσκα (5/4), καλαματιανό (7/8), λ.χ. Σου 'πα μάνα/Τσακόνικος 7/8 (Euroreana) Γειτονοπούλα/Μπαϊντού-σκα Θράκης (Ευτέρπη) 5/8 Περπερούνα 7/8 (Ανθολόγιο, σ. 21). • <u>Μουσικός Αυτοσχεδιασμός (Μουσική Μνήμη – Αναδημιουργία)</u>: Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ένα παραδοσιακό ελληνικό τραγούδι που έχουν διδαχθεί στις προηγούμενες τάξεις (λ.χ. «Φίλοι, φίλοι, καρυσφύλλι», «Μανουσάκια» κ.λπ.) και επεξεργάζονται τη ρυθμική του συνοδεία ανά ομάδες (ανακαλυπτική και συνεργατική μάθηση). Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ταυτόχρονη ρυθμική εκτέλεση ή ο συνδυασμός διαφορετικών ρυθμικών σχημάτων (ρυθμική ενορχήστρωση). <p>ΠΟΛΥΡΥΘΜΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Εκτέλεση – Δημιουργία</u>: Όλοι (tutti) χτυπούν παλαμάκια στον παλμό ενός μέτρου των 4/4. Οι μαθητές/-τριες εναλλάξ αυτοσχεδιάζουν στη διάρκεια ενός τετράμετρου (παραλληλισμός με gospel/διαπολιτισμικότητα). • <u>Μουσική Εκτέλεση – Δημιουργία</u>: Ανά ομάδες οι μαθητές/-τριες δημιουργούν ρυθμικά σχήματα στον χρόνο δοσμένου μέτρου. Τα ρυθμικά σχήματα εκτελούνται ταυτόχρονα ή με σταδιακή είσοδο (ρυθμικός κανόνας). Τέλος, οι ομάδες εκτελούν ταυτόχρονα τα
--	--	--	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>ρυθμικά σχήματα που επεξεργάστηκαν (πολυρυθμία).</p> <p>TEMPO</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι:</u> Ένας/μια μαθητής/-τρια προτείνει και εκτελεί υποδειγματικά δικές του/της ηχηρές κινήσεις του σώματος για τη ρυθμική απόδοση του παλμού ενός μικρού σε διάρκεια γλωσσοδέτη (διαθεματικότητα). Ο/Η μαθητής/-τρια/ μαέστρος καθοδηγεί την ομάδα (ήπιες δεξιότητες: ομαδοσυνεργατικότητα, αυτενέργεια) σε επαναλαμβανόμενες εκτελέσεις του ρυθμικού γλωσσοδέτη διαφοροποιώντας το tempo. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> Οι μαθητές/-τριες εξατομικευμένα ανοίγουν στον υπολογιστή την εφαρμογή «Τι άκουσες; Ποιο είναι το σωστό;» (Φωτόδεντρο). Μία εκτέλεση που αντιστοιχεί σε μία από τρεις διαφορετικές ρυθμικές παρτιτούρες. • <u>Μουσική Εκτέλεση με Χρήση ΤΠΕ (Σύγχρονη-Ασύγχρονη Διδασκαλία):</u> Γραφή ρυθμικού σχήματος, ηχητική δημιουργία ρυθμικού σχήματος (rhythmwriter, learningmusic beat and tempo).
	<p>1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία</p> <p>Μελωδικό μοτίβο, πεντατονικές κλίμακες, μείζονα – ελάσσονα κλίμακα, ύφεση – διεση (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ανάγνωση και γραφή των μουσικών φθόγγων (και των αλλοιώσεων αυτών) στην ευρωπαϊκή σημειογραφία. • Να μπορούν να αναγνωρίσουν την ανιούσα ή κατιούσα κίνηση της μελωδίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Ανάγνωση – Γραφή: Τα σύμβολα της οξύτητας του ήχου στη δυτική σημειογραφία (ντο4-λα5, σημεία αλλοιώσεων). Πλήθος ασκήσεων για γνωστική εξοικείωση. Συνοπτική αναφορά και στη βυζαντινή σημειογραφία. • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να μπορούν να τραγουδήσουν με σχετική ακρίβεια τα τονικά ύψη ατομικά και ομαδικά. • Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν πιο σύνθετες μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι). • Να τραγουδούν μια μελωδία σε χρωματική μεταφορά τονικότητας (τρανσπόρτε). • Να εκτελούν στη φλογέρα ή σε μελωδικά κρουστά όργανα μελωδίες τραγουδιών που έχουν μάθει και να αυτοσχεδιάζουν. • Να μπορούν να αποδίδουν με ορθότητα και καλαισθησία επιλεγμένα τραγούδια στις σχολικές εορτές. • Να αποκτήσουν στάση συνειδητότητας απέναντι στη διαφοροποίηση του τονικού ύψους στις καθημερινές τους εμπειρίες. • Να συνειδητοποιήσουν τη διαφοροποίηση του τονικού ύψους στις καθημερινές τους εμπειρίες. 	<p>φινάλε της «Συμφωνίας της λεβεντιάς» του Μανώλη Καλομοίρη. Τραγουδούν τη μελωδία του θέματος με τα ονόματα των φθόγγων [(βυζαντινό κοντάκιο «Τη Υπερμάχω» χωρισμένο σε φράσεις. Χρήση ευρωπαϊκής σημειογραφίας (ντο μείζονα)]. Ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η γραφή του κοντακίου στη βυζαντινή σημειογραφία (πλάγιος γ ήχος).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Εκτέλεση:</u> Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν στη φλογέρα ή σε μελωδικό κρουστό το θέμα του έργου (βυζαντινό κοντάκιο). • <u>Μουσική Εκτέλεση - Ενεργητική Ακρόαση:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός αυτοσχεδιάζει μια μικρή μουσική φράση σε μείζονα κλίμακα στο πιάνο και τη συνοδεύει αρμονικά. Στη συνέχεια τραγουδά τη μελωδία υποδειγματικά με τα αντίστοιχα ονόματα των φθόγγων. Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν καθώς ο/η εκπαιδευτικός συνοδεύει στο πιάνο. Παίζει έπειτα τη φράση σε ελάσσονα κλίμακα και τραγουδά υποδειγματικά. Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν. Στη συνέχεια καταγράφουν ανά ομάδες ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στη σόλο μελωδία και στη μελωδία με συνοδεία και ανάμεσα στη μείζονα και ελάσσονα τονικότητα. • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες αυτοσχεδιάζουν σε μελωδικά κρουστά όργανα, με τη χρήση μόνο φθόγγων της μείζονος πεντατονικής κλίμακας, συνθέσεις σε διμερή ή τριμερή μορφή. • <u>Μουσική Δημιουργία με Χρήση ΤΠΕ:</u> Οι μαθητές/-τριες χρησιμοποιούν την εφαρμογή «Εικονικό Πιάνο», για να
--	--	---	--

1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής			εκτελέσουν τα πρώτα μέτρα από τα τραγούδια «Μήλο μου κόκκινο» και «Το Ακορντεόν» (Γ. Νεγροπόντη – Μ. Λοΐζου).
	<p>1.3. Μορφή</p> <p>Διμερής – Τριμερής μορφή, Μορφή Ρόντο, Θέμα και παραλλαγές, Ανοικτή- κλειστή φράση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να διακρίνουν τη διμερή μορφή, τριμερή μορφή και τη μορφή των παραλλαγών. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν με κίνηση, φωνή, όργανα, ηχογόνα αντικείμενα και το σώμα (body percussion) δίνοντας έμφαση στις έννοιες της μορφολογίας (AB, ABA, θέμα και παραλλαγές, ροντό). • Να αντιλαμβάνονται συνειδητά τη δομή απλών μουσικών ακουσμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν τρεις μουσικές συνθέσεις και διακρίνουν τη μορφή τους καταγράφοντας κατά την ακρόαση τη σειρά των διαφορετικών μερών: το τραγούδι «Yellow submarine» των Beatles (διμερής μορφή AB), το τραγούδι «Vanita di vanita» του A. Branduardi (τριμερής μορφή ABA) και το «Κονσέρτο» του Μ. Χατζιδάκι (μορφή ρόντο ΑΒΑΓΑ). • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν τον «Χορό των κύκνων» του Ρ.Ι.Τσαϊκόνσκι με βάση έναν «χάρτη ακρόασης» που απεικονίζει τη διαδοχή των μερών Α Β Α και διακρίνουν τις διαφορές στην ενορχήστρωση του έργου (Α πνευστά – Β έγχορδα και πνευστά – Α πνευστά). • <u>Μουσική Εκτέλεση:</u> Οι μαθητές/-τριες τραγουδούν τις φράσεις του γαλλικού τραγουδιού «Ah! vous dirai-je, maman»/ «Φεγγαράκι μου λαμπρό», σε διάφορες γλώσσες «Alphabet Song» «Morgen kommt der Weihnachtsmann», «Campanita del lugar [es]», «Φεγγαράκι μου λαμπρό» «Daha Dün Annemizin» (διαπολιτισμικότητα-διαθεματικότητα). • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το έργο Δώδεκα παραλλαγές στο «Ah vous dirai-je, Maman» (Κ. 265 / Κ. 300e) (1781-82) του W. A. Mozart σε ορχηστρική εκδοχή και εντοπίζουν τις παραλλαγές και τα χαρακτηριστικά τους. Υπάρχουν και στη Γ Δ. • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Με

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>αφόρμηση το ίδιο ή άλλο τραγούδι ή ένα χαρακτηριστικό ρυθμικό σχήμα, οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται διαδοχικά και ανά ομάδες μελωδικές ή ρυθμικές παραλλαγές.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Εναλλακτικές Προτάσεις Ενεργητικής Μουσικής Ακρόασης –Εκτέλεσης:</u> <p>ΑΒ: «Ο γέρος Δήμος» – Μ. Μπότσαρης/Π. Καρέρ, «Σαν τον Καραγκιόζη» / Δ. Σαββόπουλος (Ανθολόγιο Μουσικών Κειμ., σ. 84) Εθνικός Ύμνος/Δ. Σολωμός – Ν. Χαλικιόπουλος – Μάντζαρος.</p> <p>ΑΒΑ: Ολυμπιακός Ύμνος (Κ. Παλαμάς – Σπ. Σαμάρας), «Χάρτινο το φεγγαράκι» / Ν. Γκάτσου – Μ. Χατζιδάκι (ΑΒΑ), «Άσπρα καράβια» / Σ. Σκίπη – Γ. Σπανού (Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων, σ. 76) ΑΒΑ, Ροντό: «Βιεννέζικο μουσικό ρολόι»/ Ζ. Κόνταϊ (Φωτόδεντρο, «Διαδραστική παρτιτούρα για την αναγνώριση της μουσικής φόρμας “ροντό”, <i>Ιντιάνα Τζόουνς-Raidre’s March</i>/J. Williams, «Όταν θα πάω κυρά μου στο παζάρι» / Ν. Φατσέας – Ζ. Κορίνθιος.</p> <p>Παραλλαγές: «Θέμα και παραλλαγές»/Γ. Πλάτων, «Θέμα και παραλλαγές για σόλο βιολί»/Μ.</p> <p>Θεοδωράκης, «Παραλλαγές πάνω σε θέμα του Δ. Δραγατάκη» (Μπ. Κανάς, Ι. Βαλέτ κ.ά.).</p> <p>Ενεργητική ακρόαση στο βασικό θέμα (βιωματικά).</p>
	<p>1.4. Δυναμική Αγωγή</p> <p>Όροι δυναμικής αγωγής (piano, forte, fortissimo, pianissimo, mezzo forte, mezzo piano, sforzando, subito piano crescendo, diminuendo).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία της δυναμικής (fortissimo, forte, mezzoforte, mezzo-piano, piano, pianissimo) και των αλλαγών της (crescendo- 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένους φυσικούς ήχους που παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις δυναμικής, π.χ. σταγόνες βροχής που εξελίσσονται σε καταιγίδα, ήρεμη θάλασσα που εξελίσσεται σταδιακά σε

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>diminuendo-subito piano-sforzando).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μπορούν να περιγράψουν τη δυναμική αγωγή ενός μουσικού έργου με τους αντίστοιχους μουσικούς όρους. • Να μπορούν να εκτελούν μουσική, αποδίδοντας διαφοροποιήσεις στη δυναμική. • Να δημιουργούν ηχητικά περιβάλλοντα με όρους δυναμικής αγωγής. • Να συνειδητοποιούν την ένταση των ήχων της καθημερινότητας. 	<p>τρικυμία κ.ά. Χωρισμένοι/-ες σε ομάδες αποδίδουν ενορχηστρωμένα διαφορετικά φυσικά φαινόμενα. Εναλλακτικά, κάθε ομάδα περιγράφει καθημερινούς ήχους που αντιστοιχούν στις βασικές εντάσεις της ευρωπαϊκής μουσικής σημειογραφίας (PP έως FF) και αξιοποιούν τον αυτοσχεδιασμό (κρουστό σώμα, κρουστά Orff, μελωδικά όργανα, φωνή) για την απόδοση των εντάσεων, δυναμικά σε σχέση με εικόνες και ιστορίες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν το 4^ο μέρος (Allegro con brio, 18:22) της «Συμφωνίας αρ. 1» του Δημήτρη Δραγατάκη και σημειώνουν κατά τη διάρκεια της ακρόασης με συμβατικούς όρους της δυναμικής αγωγής τη διαδοχή των καταστάσεων και των μεταβολών της δυναμικής αγωγής (βιωματικά). • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Αναστοχασμός:</u> «Γιορτή»/ Γ. Λαμπελέτ, «Μεταστάσεις» / Ξενάκης, «Kommos B» (Θ. Αντωνίου). • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Μετά τη μελέτη των παραπάνω έργων οι μαθητές/-τριες μπορούν να περιγράψουν τις λεπτές και πολυάριθμες διαφοροποιήσεις της δυναμικής με κάθε πρόσφορο μέσο (οργανικό σύνολο, φωνητικό σύνολο, διεύθυνση συνόλων, κίνηση, ζωγραφική απεικόνιση, λεκτική περιγραφή). • <u>Μουσική Εκτέλεση με Χρήση ΤΠΕ (Σύγχρονη – Ασύγχρονη Διδασκαλία):</u> Δημιουργία ηχοτοπιών μέσω σχετικών διαδικτυακών εφαρμογών. <p>Εφαρμογές: a soft murmur,</p>
--	--	--	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>1.5. Ρυθμική Αγωγή</p> <p>Όροι ρυθμικής αγωγής (allegro, adagio, accelerando, ritardando).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία περιγραφής της ρυθμικής αγωγής (tempo): Largo, adante, moderato, allegro, presto, accelerando, ritardando. • Να αναγνωρίζουν τις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής στις μουσικές ακροάσεις. • Να αξιοποιούν τη διαφοροποίηση του tempo στις μουσικές εκτελέσεις και δημιουργίες τους. • Να διαμορφώσουν συνειδητή στάση απέναντι στην ταχύτητα των μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής. 	<p>noisesonline.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν μουσικά έργα με διαφορετική ρυθμική αγωγή και αντιστοιχίζουν τον κατάλληλο συμβατικό όρο περιγραφής ρυθμικής αγωγής, π.χ. την αρχή από καθένα από τα τρία μέρη του Κονσέρτου για βιολί σε λα ελάσσονα RV356 Op.3 από τις «Τέσσερις Εποχές» του Βιβάλντι (Allegro – Largo – Presto). • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> «Η τράτα-Θάλασσα»/ Ν. Σκαλκώτας, «5^{ος} ουγγρικός χορός»/Μπραμς: Στα έργα αυτά μπορεί να διερευνηθεί ομαδοσυνεργατικά η διασύνδεση accelerando και ritardando με τις αλλαγές στη δυναμική. Επίσης: «Kollisionen»/Α. Λογοθέτης, «Σπέος» («Σπήλαιο»)/Ι. Κονιτόπουλος (βιωματικά). • <u>Μουσική Δημιουργία:</u> Ανά ομάδες οι μαθητές/-τριες επιλέγουν τραγούδια από το σχολικό τους ρεπερτόριο, προκειμένου να πειραματιστούν με τη ρυθμική αγωγή απόδοσης. • Σε δεύτερο στάδιο η ερμηνεία των τραγουδιών μπορεί να συμπεριλάβει και όρους δυναμικής.
	<p>1.6. Ηχώχρωμα</p> <p>Είδη ορχήστρας, Είδη φωνών, Σύνολα σύγχρονης μουσικής, Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επαναλάβουν την κατάταξη των μουσικών οργάνων. • Να γνωρίζουν το ηχώχρωμα των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας. • Να διακρίνουν το ηχώχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. • Να γνωρίζουν μουσικά όργανα άλλων λαών και 	<p>ΟΡΓΑΝΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν ηχογραφημένα αποσπάσματα μουσικών έργων για συμφωνική ορχήστρα έντεχνης ελληνικής και ευρωπαϊκής μουσικής και προσπαθούν να αναγνωρίσουν το ηχώχρωμα των διαφορετικών οργάνων, επιλέγοντας κάθε φορά την αντίστοιχη εικόνα του μουσικού οργάνου που άκουσαν σε εκπαιδευτικό φύλλο εργασίας που τους

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>		<p>πολιτισμών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν μουσικά όργανα σε σύνολα τζαζ, ροκ και άλλων ειδών μουσικής. • Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα της φωνής τους και του σώματός τους (κρουστό σώμα). • Να επεξεργάζονται τα διαφορετικά ηχοχρώματα στις ενορχηστρώσεις τους με τα κρουστά μουσικά όργανα της τάξης. • Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων. • Να πειραματίζονται με διαφορετικά ηχοχρώματα οργάνων χρησιμοποιώντας απλό μουσικό λογισμικό. 	<p>έχει δοθεί.</p> <p><u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> «Οδηγός της ορχήστρας για τους νέους»/Μπέντζαμιν Μπρίτεν (Benjamin Britten), «Η συνέλευση των ζώων»/Γ. Κουρουπού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u> (εναλλακτικές προτάσεις): «Δωδεκανησιακή Σουίτα»/Γ. Κωνσταντινίδης, «Προμηθέας»/ Θόδωρος Αντωνίου, «Νύχτες» (Nuits) / Ι. Ξενάκης, «Σπουδές σύνθεσης-Για το ηχόχρωμα» / Γ. Σισιλιάνος. • <u>Χρήση ΤΠΕ:</u> Εκπαιδευτική εφαρμογή «Τα όργανα της συμφωνικής ορχήστρας» (Εμμέλεια – Το μουσικό χωριό). <p>ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΟΡΓΑΝΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων κατά την ακρόαση ηχογραφημένων αποσπασμάτων δημοτικής, ρεμπέτικης και λαϊκής μουσικής, παρατηρούν αντίστοιχες εικόνες σε εκπαιδευτικό φυλλάδιο και κατατάσσουν τα όργανα με βάση τις τέσσερις βασικές κατηγορίες του συστήματος κατάταξης Hornbostel – Sachs (Ιδιόφωνα- Μεμβρανόφωνα – Χορδόφωνα – Αερόφωνα). <p><u>Χρήση ΤΠΕ:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Αναλυτική παρουσίαση ελληνικών παραδοσιακών οργάνων (e-me-content). – Μουσικά παραδείγματα (ιστοσελίδα Δ. Σαμίου). <p>ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν και
--	--	---	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>παρακολουθούν εκτελέσεις παραδοσιακών ειδών μουσικής από όλο τον κόσμο στο διαδίκτυο, παρατηρώντας τη μορφή και το ηχόχρωμα των αντίστοιχων μουσικών οργάνων.</p> <p>(Δραστηριότητα «Εξερευνώ τα βασικά χαρακτηριστικά του ήχου» –Φωτόδεντρο.)</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΔΗΜΟΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι μαθητές/-τριες ακούν διάφορα είδη σύγχρονης δημοφιλούς ελληνικής μουσικής (λαϊκής, ποπ, ραπ κ.ά.) και εντοπίζουν τα μουσικά όργανα και τους συνδυασμούς που χρησιμοποιούνται. <p>ΤΟ ΗΧΟΧΡΩΜΑ ΩΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΗΧΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός εισάγει τις έννοιες που σχετίζονται με τα βασικά χαρακτηριστικά του ήχου, τα ηχητικά κύματα, τις ηχητικές δονήσεις, τη λειτουργία του αυτιού. Εξηγεί την έννοια του κύματος με παραδείγματα. Μέσω ειδικής εφαρμογής, λ.χ. Spectrogram-Chrome Music Lab, οι μαθητές/-τριες βλέπουν τις κυματομορφές βασικών μουσικών οργάνων και άλλων ήχων και πειραματίζονται με τη φωνή τους και τον ήχο γενικά. Σημαντική η επισήμανση ότι το ηχόχρωμα είναι το τρίτο από τα χαρακτηριστικά του ήχου (διάρκεια, τονικό ύψος, ηχόχρωμα) και από τα βασικά χαρακτηριστικά της μουσικής (διάρκεια, τονικό ύψος, ηχόχρωμα, ρυθμός, ταχύτητα, υφή, μορφή).</p>
	1.7. Συνήχηση	• Να γνωρίζουν τα	• <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Οι

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>	<p>Μονοφωνία, Ομοφωνία, Πολυφωνία, Σύμφωνες – Διάφωνες Συνηχήσεις (Βιωματικά). Μονοφωνικά – Πολυφωνικά μουσικά όργανα, Δίφωνοι – Τρίφωνοι κανόνες.</p>	<p>βασικά είδη συνηχήσεων (ομοφωνία, πολυφωνία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ μονοφωνίας, ομοφωνίας και πολυφωνίας. • Να διακρίνουν τις σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις. • Να τραγουδούν δίφωνους και τρίφωνους απλούς κανόνες, απλά μελωδικά οστινάτι, καθώς και τραγούδια με απλό ισοκράτημα. • Να διακρίνουν ακουστικά τα μονοφωνικά και πολυφωνικά μουσικά όργανα. • Να δημιουργούν συνηχήσεις με μελωδικά κρουστά όργανα. • Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή περισσότερες απλές ρυθμικές ή μελωδικές γραμμές. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν απλά ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι συνοδεύοντας τραγούδια που μαθαίνουν. • Να αντιλαμβάνονται συνειδητά συνηχήσεις της καθημερινής ζωής. 	<p>μαθητές/-τριες ακούν χαρακτηριστικά ηχογραφημένα αποσπάσματα μονοφωνικών και πολυφωνικών οργάνων και μουσικών έργων διαφόρων ειδών της ελληνικής μουσικής και προσδιορίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στα είδη των συνηχήσεων (ανακαλυπτική μάθηση).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Τρεις μαθητές/-τριες παίζουν ταυτόχρονα από έναν φθόγγο μιας σύμφωνης συνηχήσης και έπειτα μιας διάφωνης. Κατόπιν πειραματίζονται, για να βρουν άλλες αντίστοιχες συνηχήσεις. • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν το πρώτο έργο (φούγκα) από το 5^ο βιβλίο με τα <i>Partimenti</i> του Νικόλαου Χαλικιόπουλου – Μάντζαρου και διακρίνουν κάθε φορά την είσοδο του θέματος με τη βοήθεια ενός «χάρτη ακρόασης» της μουσικής (εναλλακτικά: «Κανόνας σε Ρε», Γιόχαν Πάχελμπελ (Johann Pachelbel)). • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν και εκτελούν δίφωνους ή τρίφωνους κανόνες, π.χ. το θέμα του προηγούμενου αποσπάσματος του Μάντζαρου. Εναλλακτικά: «Μαχητές στη ζωή» (κατασκηνωτικό τραγούδι). • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν το πολυφωνικό τραγούδι από τη Βόρειο Ήπειρο «Δεροπολίτισσα» και διακρίνουν ακουστικά το «πλέξιμο» των φωνών. • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες ψάλλουν βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους με συνοδεία ισοκράτη, π.χ. το απολυτίκιο της Ύψωσης του Τιμίου
---	--	---	---

<p>1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής</p>			<p>Σταυρού «Σώσον Κύριε τον λαόν Σου», το απολυτίκιο των Χριστουγέννων «Η γέννησις σου Χριστέ ο Θεός», το κοντάκιο «Τη Υπερμάχω», τα εγκώμια του Επιταφίου κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες εκτελούν δίφωνες αθηναϊκές καντάδες ή δίφωνα παραδοσιακά επανησιακά τραγούδια, λ.χ. Λαυράγκας, «Λαλούν τ' αηδόνια» (Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων Δημοτικού, σ. 60). Εναλλακτικά: ενεργητική ακρόαση.
<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>2.1. Ελληνική μουσική παράδοση</p> <p>Παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια και χοροί και συναφή έθιμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά φωνητικά είδη του ελλαδικού χώρου. • Να τοποθετούν ιστορικά τα είδη του ελληνικού τραγουδιού. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να ψάλλουν βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά αντιπροσωπευτικά δείγματα ρεμπέτικων και λαϊκών τραγουδιών. • Να προσεγγίζουν την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον φυσικό χώρο, τον κύκλο του χρόνου και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να διασυνδέσουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ: Εφαρμογή διαδραστικής παρτιτούρας «Να 'χα νεράντζι» (Φωτόδεντρο). Οι μαθητές/-τριες ανοίγουν την εφαρμογή διαδραστικής παρτιτούρας του τραγουδιού «Να 'χα νεράντζι» και παρακολουθούν την παράλληλη κίνηση στις δύο μορφές σημειογραφίας, τη βυζαντινή και την ευρωπαϊκή. Σχολιάζουν τις διαφορές στις δύο σημειογραφίες. Παρατηρούν πώς προσδιορίζονται το τονικό ύψος, ο ρυθμός και η ρυθμική αγωγή σε καθεμία μορφή σημειογραφίας. • Αναστοχασμός: Οι μαθητές/-τριες κατατάσσουν σε δενδρόγραμμα το ρεπερτόριο ελληνικών παραδοσιακών τραγουδιών που έχουν γνωρίσει στο σχολείο, ώστε να ανακληθούν μουσικές μνήμες και να αναπτυχθεί η κριτική μουσική σκέψη (βλ. επίσης ιστότοπο Δόμνας Σαμίου, Φωτόδεντρο). • Ενεργητική Ακρόαση – Διαθεματικότητα: Οι μαθητές/-τριες ακούν και ομαδοποιούν τα ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια που κατέγραψαν σε είδη (λ.χ.

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>		<p>ανακαλυπτικά ελληνικά ιστορικά ορόσημα με την ελληνική μουσική ιστορία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση της ποικιλομορφίας και της ιστορικής συνέχειας του ελληνικού τραγουδιού. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα. 	<p>κλέφτικα, ιστορικά, παραλογές, νανουρίσματα, ταχταρίσματα, γαμήλια, ξενιτιάς, σκωπτικά) και τα συσχετίζουν με παραδοσιακούς χορούς (καλαματιανό, τσάμικο, κ.λπ).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν παραδοσιακά τραγούδια που σχετίζονται με την εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου, π.χ. «Θούριος», «Δώδεκα ευζωνάκια», «Σαράντα παλικάρια», «Ο Γεροκλέφτης» κ.ά. Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται την παρουσίαση παραδοσιακών ελληνικών τραγουδιών και χορών για τη γιορτή λήξης του σχολικού έτους-μετάβασης στο Γυμνάσιο.
	<p>2.2. Μελοποιημένη ποίηση</p> <p>Έλληνες τραγουδοποιοί, Νεότερο ελληνικό τραγούδι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα είδη του ελληνικού τραγουδιού. • Να κατανοήσουν τη σχέση της μουσικής με την ποίηση. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά αντιπροσωπευτικά δείγματα ελληνικών τραγουδιών. • Να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με ιστορικά ορόσημα της νεότερης ελληνικής ιστορίας. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση της ποικιλομορφίας και της ιστορικής συνέχειας του ελληνικού τραγουδιού. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση και Αναστοχασμός με Χρήση ΤΠΕ: Ενδεικτική αναφορά στο ελληνικό τραγούδι, (μόνο για υλικό στο «music portal/art song music»). • Μουσική Εκτέλεση: (Τραγούδια για εθνικές εορτές και επετείους) Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν ελληνικά τραγούδια που συνδέονται με το έπος του '40, την Κατοχή και την ΑΑπελευθέρωση π.χ. «Ντούτσε-Ντούτσε» (Γ. Οικονομίδης – Θ. Σακελλαρίδης), «Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ» (Ο. Ελύτη – Μ. Θεοδωράκη), «Άμα τελειώσει ο πόλεμος» (Ι. Καμπανέλλη – Μ. Θεοδωράκη) κ.ά., με την εξέγερση του Πολυτεχνείου «Προσκύνημα» (Ι. Καμπανέλλη – Στ. Ξαρχάκου), «Εδώ είναι ένα φως αδερφικό» (Γ. Ρίτσου – Χρ. Λεοντή) κ.ά. και με την εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου «Άκρα του τάφου σιωπή» (Δ. Σολωμού – Γ. Μαρκόπουλου), «Τσάμικος» (Ν. Γκάτσου – Μ. Χατζιδάκι) και τις οκτώ

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>πρώτες στροφές από τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» του Δ. Σολωμού σε μελοποίηση του Ν.Χ. Μάντζαρου κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες διδάσκονται καντάδες, αστικά-λαϊκά τραγούδια, π.χ. «Λαλούν τ' αηδόνια» (Δ. Λαυράγκα), «Ξεκινά μια ψαροπούλα» (Δ. Γκόγκου), «Οι θαλασσινοί» (Στ. Γεράνη – Γ. Ζαμπέτα) κ.ά. • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες διδάσκονται νεότερα ελληνικά τραγούδια, π.χ. «Τρελοβάπορο» (Ο. Ελύτη – Δ. Λάγιου), «Το θαλασσινό τριφύλλι» (Ο. Ελύτη – Λ. Κόκοτου), «Κεμάλ» (Ν. Γκάτσου – Μ. Χατζιδάκι), «Αθανασία» (Ν. Γκάτσου – Μ. Χατζιδάκι), «Κουβέντα μ' ένα λουλούδι» (Γ. Ρίτσου – Μ. Θεοδωράκη), «Τρίτο τραγούδι για ποντίκια» (Γ. Κουρουπού), «Που πάει ο καιρός που φεύγει» (Μ. Κριεζή – Δ. Μαραγκόπουλου), «Μια η άνοιξη» (Δ. Σαββόπουλου) κ.ά. • Μουσική εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες διδάσκονται τραγούδια σε θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων τους, καθώς και των άλλων σχολικών αντικειμένων από το «Αποθετήριο Ευτέρπη», όπου παρέχεται το σύνολο του υλικού (μουσικό κείμενο, πλήρες έργο, μόνο συνοδεία κ.λπ.): Σ. Βασιλειάδης – Γ. Κοτζιούλας: «Μπαλόνια», Δ. Λάγιος – Οδ. Ελύτης: «Όμορφη και παράξενη πατρίδα», Ν. Κυπουργός – Μ. Κριεζή: «Μες το μουσείο».
	<p>2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική –Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις περιόδους και τα βασικά είδη της έντεχνης ελληνικής μουσικής (αρχαία 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναστοχασμός: Παρουσίαση της έντεχνης ελληνικής μουσικής ιστορίας (Melodisia, Μεγάρου Μουσικής): αρχαία Ελλάδα –

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>Μουσικοί, συνθέτες και εκτελεστές.</p> <p>Περίοδοι έντεχνης Ελληνικής Μουσικής.</p> <p>Περίοδοι της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής.</p>	<p>ελληνική μουσική, βυζαντινή εκκλησιασική μουσική-μουσική της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, νεότερη ελληνική μουσική).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις περιόδους και τα βασικά είδη της έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να κατανοήσουν την εξέλιξη των ειδών ιστορικά. • Να αντιπαραβάλλουν την ιστορία της έντεχνης ελληνικής μουσικής με την ευρωπαϊκή. • Να αντιληφθούν τον ρόλο της έντεχνης ελληνικής μουσικής στην ελληνική και ευρωπαϊκή μουσική κληρονομιά. • Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα. 	<p>Βυζάντιο – Νεότεροι χρόνοι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναστοχασμός: Αντιπαραβολή χρονογραμμής έντεχνης ελληνικής και έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής («Εννοιολογικός χάρτης για την ελληνική μουσική του χθες και του σήμερα», Φωτόδεντρο). • Ενεργητική Ακρόαση και Αναστοχασμός: Οι μαθητές/-τριες αντιπαραβάλλουν ηχητικά αποσπάσματα ελληνικής και ευρωπαϊκής έντεχνης μουσικής ιστορίας (βιωματικά): <ul style="list-style-type: none"> – Σπαράγματα αρχαίας ελληνικής μουσικής (λ.χ. Επιτάφιος Σεικίλου, Δελφικοί Ύμνοι, Α' Στάσιμο Ορέστη Ευριπίδη). – Βυζαντινοί ύμνοι (Κύριε ελέησον) – Γρηγοριανό μέλος (Kyrie). – Λειτουργίες, Φρ. Λεονταρίτη και Τζοβάνι Παλεστρίνα (Giovanni Palestrina). – «Partimenti» Ν. Χαλικιόπουλου – Μάντζαρου – «Κουαρτέτα» Ρόμπερτ Σούμαν (Robert Schumann). – Όπερες Σπ. Σαμάρα και Τζάκομο Πουτσίνι (Giacomo Puccini). – Φινάλε «Συμφωνίας της Λεβεντιάς», Μ. Καλομοίρη – Φινάλε 9^{ης} Συμφωνίας, Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (Ludwig van Beethoven). – «Ελληνικοί Χοροί», Ν. Σκαλκώτα – «Χοροί Τρανσυλβανίας», Β. Bartok. – Στοχαστική μουσική, Ξενάκη – Ηλεκτρονική μουσική, Κάρλχαιντς Στοκχάουζεν (Karlheinz Stockhausen). – Μουσική για αρχαίες τραγωδίες: «Αντιγόνη» / Π.
--	--	---	---

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>Πετρίδη – «Αντιγόνη» /Φέλιξ Μέντελσον (Felix Mendelssohn).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική Εκτέλεση: Οι μαθητές/-τριες ομαδοσυνεργατικά, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν (ανάλυση, αναδημιουργία κ.λπ.) ένα μουσικό έργο από την ιστορία της έντεχνης ελληνικής μουσικής.
	<p>2.4. Μουσικές του κόσμου</p> <p>Ethnic και world music.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά την παραδοσιακή μουσική άλλων λαών. • Να αναγνωρίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις μουσικές παραδόσεις (μουσικά χαρακτηριστικά, ρεπερτόριο). • Να γνωρίσουν ενδεικτικά μουσικά όργανα άλλων μουσικών πολιτισμών. • Να εντοπίζουν τη διεθνοποίηση κάποιων ειδών παραδοσιακής μουσικής. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση για την εθνική και διεθνή σημασία των μουσικών παραδόσεων. • Να σέβονται και να είναι δεκτικοί/-ές απέναντι στις μουσικές προτιμήσεις των άλλων. • Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν το ελληνόφωνο παραδοσιακό τραγούδι «Καληνύφτα» από την Κάτω Ιταλία από το συγκρότημα Ghetonia και παρατηρούν τη μορφολογία του, την ενορχήστρωση και τη φωνητική υφή. • Εκτέλεση Μουσικής: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το παραδοσιακό τραγούδι «Καληνύφτα» από την Κάτω Ιταλία και συνοδεύουν ρυθμικά με κρουστά όργανα. • Ενεργητική Ακρόαση: Οι μαθητές/-τριες ακούν ενδεικτικά την αρχή από έξι παραδοσιακά τραγούδια από τις γειτονικές χώρες της Ελλάδας, χωρίς να γνωρίζουν τη γεωγραφική τους προέλευση. Έπειτα ακούν πάλι τα μουσικά αποσπάσματα και αναζητούν τη γεωγραφική τους προέλευση στον χάρτη. Βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές μουσικών στοιχείων σχετικών με τη γεωγραφική γειτνίαση των λαών (βιωματικά), π.χ. «Μωρή κοντούλα λεμονιά» (Ελλάδα), «Ξενιτεμένο μου πουλί» (πολυφωνικό Ηπείρου), «Νοσταλγία» (πολυφωνικό Αλβανίας, μουσικό σχήμα «Blazerim»- Αδέρφια), «La Livezile Lui Lon» (Ρουμανία), «Goranine

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>cafanine/Grupa Iskon» (Σερβία). Επίσης, ακούν το τραγούδι του Μπομπ Ντίλαν (Bob Dylan) «Blowing in the wind». Ακολουθεί σχολιασμός νοήματος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά ακούν παραδείγματα τραγουδιών που διαδόθηκαν και σε άλλες χώρες από τη χώρα προέλευσής τους, μεταφρασμένα ή με διαφορετικούς στίχους, π.χ. «Από ξένο τόπο και από αλαργινό» (Σμύρνη, Τουρκία, Αίγυπτο), «Ο Μέτοικος» [στ. Δ. Χριστοδούλου, μουσ. Ζωρζ Μουστακί (George Moustaki), στα γαλλικά (1969), στα ελληνικά (1971)], «Χαμένα Όνειρα» («Νταρόγκαϊ Ντλίναγιου» – Ατέλειωτος δρόμος», αρχικά στα ρώσικα, 1925, μουσική Μπορίς Φομίν, στίχοι Κωνσταντίν Ποντρέβσκι). Το τραγούδι αναφέρεται στην ανάμνηση της νεολαίας και στον ρομαντικό ιδεαλισμό. Στη συνέχεια, το τραγούδι αποδόθηκε στα αγγλικά, 1926 «Those were the days»/Τζιν Ράσκιν (Gene Raskin) και κατόπιν στα γαλλικά με διαφορετικούς στίχους και στα ελληνικά (ερμηνεία, Δαλιδά). Ακολουθεί σχολιασμός σχετικά με την ιστορία και τα νοήματα των τραγουδιών. • <u>Ενεργητική Ακρόαση με Χρήση ΤΠΕ:</u> (Εφαρμογή Φωτόδεντρο «Ο γύρος του κόσμου με όχημα τη μουσική»). Στο διαδραστικό αυτό παιχνίδι καλούνται να συνδέσουν το απόσπασμα που ακούν με το σωστό όργανο και τη χώρα ή την ήπειρο από την οποία πιστεύουν ότι προέρχεται. Έχουν τη δυνατότητα να ελέγξουν τις απαντήσεις τους σε οποιαδήποτε στιγμή του παιχνιδιού. Ενθαρρύνονται να
---	--	--	--

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>ακούσουν πολλές φορές το κάθε απόσπασμα, να συζητήσουν μεταξύ τους και να τεκμηριώσουν την άποψή τους, σχολιάζοντας το είδος του οργάνου και το στυλ της μουσικής, συγκρίνοντάς το με τα ακούσματα από την προηγούμενη δραστηριότητά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες ανά ομάδες αντλούν από τις μουσικές εμπειρίες τους ρεπερτόριο άλλων μουσικών πολιτισμών προς παρουσίαση.
	<p>2.5. Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού – 21ου αιώνα</p> <p>jazz, rock and roll, rock, pop, disco, reggae, rap, hip-hop, techno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τα δημοφιλή μουσικά είδη του 20ού και 21ου αιώνα: εξέλιξη και συσχετισμός. • Να μπορούν να κατατάξουν τα μουσικά ακούσματά τους σε μουσικά είδη. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν με βάση ρυθμικά, μελωδικά και μορφολογικά στοιχεία δημοφιλών ρευμάτων του 20ού - 21ου αιώνα. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση προς το ύφος των δημοφιλών μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική λειτουργία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναστοχασμός με Χρήση ΤΠΕ: Διεθνής εξέλιξη της ροκ μουσικής (rock history chart) σε έναν χάρτη διασυνδέσεων). • <u>Ενεργητική Ακρόαση</u>: Διασκευές της παραδοσιακής μελωδίας «θαλασσάκι». Οι μαθητές/-τριες ακούν το πρωτότυπο, στη συνέχεια: φωνητικό σύνολο, χορωδία, φωνή με συνοδεία σαντούρι, λαϊκό-disco, pop μπαλάντα, jazz διασκευή. Εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών σε σχέση με το πρωτότυπο έργο. Αντιπαραβολή επίσης με 5^ο χορό του έργου του Γ. Κωνσταντινίδη, «8 ελληνικοί νησιώτικοι χοροί» («Θαλασσάκι», αρ. 5). • <u>Δημιουργία Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ</u>: Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν, επεξεργάζονται και ηχογραφούν ένα τραγούδι rap με δικό τους στίχο, με τη βοήθεια κατάλληλου μουσικού λογισμικού (λ.χ. Audacity) και μουσικής εφαρμογής (λ.χ. rap-me.online). • <u>Αναστοχασμός με χρήση ΤΠΕ</u>: Ελληνική ροκ και ποπ Σκηνή – Ινστιτούτο Έρευνας και Μουσικής και Ακουστικής (musicportal greek rock music) – Ομοιότητες και

<p>2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>			<p>διαφορές με εξέλιξη ειδών στον υπόλοιπο κόσμο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Μουσική Δημιουργία:</u> <p>Οι μαθητές/-τριες ανά ομάδες επιλέγουν προς απόδοση υπάρχουσες διασκευές γνωστών αστικών ελληνικών τραγουδιών ή επεξεργάζονται μια δική τους πρόταση φωνητικά και ενορχηστρωτικά.</p>
<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>	<p>3.1. Μουσική και άλλες τέχνες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να βιώσουν ότι η μουσική και η κίνηση συνδέονται οργανικά. • Να αποδώσουν με τη φωνή ή με μουσικά όργανα την εντύπωση και τα συναισθήματα που τους δημιουργούν χαρακτηριστικά εικαστικά έργα. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά και την κινούμενη εικόνα σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. • Να συνειδητοποιήσουν τον λειτουργικό ρόλο της μουσικής στον κινηματογράφο. • Να συνειδητοποιούν στην καθημερινότητα τον συσχετισμό και την αλληλεπίδραση των τεχνών. 	<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παιχνιδοτραγουδά, ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί, «Μουσικές αναπαραστάσεις» / Γ. Χρήστου. <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΗΘΟΣ ΤΕΧΝΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ελληνική όπερα και οπερέτα, σύγχρονη ελληνική ροκ όπερα, μουσική για το αρχαίο θέατρο, κινηματογράφο. <p><u>Στάδια Επεξεργασίας</u></p> <p>1. Μουσική έρευνα: Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναζητούν και επιλέγουν με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αποσπάσματα από τα παραπάνω μουσικά είδη, τα οποία συνδυάζουν τη μουσική με άλλες μορφές τέχνης.</p> <p>2. Ενεργητική ακρόαση και θέαση: Οι ομάδες παρακολουθούν τα επιλεγμένα αποσπάσματα και ακολουθεί συζήτηση.</p> <p>3. Μουσική εκτέλεση: Οι ομάδες των μαθητών/-τριών επεξεργάζονται τη δική τους απόδοση στα αποσπάσματα των έργων που επιλέχθηκαν.</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • V. Kadinsky (συμβολισμός), Ι.Ξενάκης (αρχιτεκτονική),

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>περιγραφική μουσική («Αντίκες» / Δ. Δραγατάκη και «Εικόνες από μια έκθεση»/Μοντέστ Μουσόργκσκι) κ.ά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Δημιουργία Μουσικής με Χρήση ΤΠΕ</u>: Διαδραστική εξερευνητική εφαρμογή «Παίζω με τη Μουσική και τα Εικαστικά» (Φωτόδεντρο). <p>Διαδραστική δημιουργική εφαρμογή «Κάνω την εικόνα ήχο» (Φωτόδεντρο).</p> <p>Διαδικτυακό σενάριο «Όταν οι ήχοι συναντούν τα χρώματα» (Αίσωπος).</p>
	<p>3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν γνωστικά τη μουσική με την ποίηση, τη λογοτεχνία, με μαθηματικές έννοιες, με την ιστορία, με τη γεωγραφία, με το περιβάλλον, με τη φυσική, με την πληροφορική, με στοιχεία από την ιστορία κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες). • Να αξιοποιούν κοινές ήπιες δεξιότητες ανάμεσα στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (συνεργασία, ανακάλυψη, αυτενέργεια, δημιουργική σκέψη, αναστοχασμός, αυτορρύθμιση). • Να αναπτύξουν στάση αναπροσαρμογής σε έναν κόσμο εναλασσόμενων συσχετισμών (μαθαίνω πώς να μαθαίνω). 	<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαίο και νέο ελληνικό θέατρο <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Αναστοχασμός</u>: Οι μαθητές/-τριες ανασύρουν από το σχολικό χορωδιακό ρεπερτόριο τραγούδια σε ποίηση Ελλήνων λογοτεχνών. Αναζήτηση τρόπων συσχετισμού ποιητικών ιδεών και μουσικής έκφρασης. Μελοποιημένη έντεχνη ελληνική ποίηση, βυζαντινή μουσική. • <u>Μουσική Εκτέλεση</u>: Ερμηνεία επιλεγθέντος τραγουδιού ανά ομάδες. • <u>Μουσική Εκτέλεση</u>: Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν τραγούδια που δημιουργήθηκαν με τη μελοποίηση ποιημάτων από Έλληνες συνθέτες με τον τίτλο «Μελοποιημένα ποιήματα από βιβλία του Δημοτικού Σχολείου» (ΥΠΕΠΘ – Διεύθυνση Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας, 1997), π.χ. «Τραγούδι κοριτσιού» (Ο. Ελύτη – Θ. Αντωνίου), «Πρωτομαγιά» (στ. Ι. Πολέμης, μουσ. Γ. Χωραφάς – διασκευή Κ. Καψάσκη) κ.ά.

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες ακούν και αποδίδουν ανάλογα με το επίπεδο του τραγουδιού και τις δυνατότητές τους τραγούδια και μουσικά έργα με θέμα το περιβάλλον (πουλιά, έντομα, λουλουδιά, θάλασσα, φύση), λ.χ. «Λαλούν τ' αηδόνια»/Λαυράγκας, Θάλασσα/Ν. Σκαλκώτας, «Ξεκινά μια ψαροπούλα»/Δ. Γκόγκου, «Η μπαλάντα των σκουπιδιών»/Ν. Κυπουργού, κ. ά., που είναι διάσπαρτα στο ΠΣ. Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ασχοληθεί επιλεκτικά με έντεχνα έργα από διάφορες εποχές που αναφέρονται στο περιβάλλον, όπως «Μολδάβας»/Σμέτανα, «Το πέταγμα της μέλισσας»/Ρ. Κόρσακοφ, «Το τραγούδι των πουλιών» (Le chant des oiseaux)/Ζανεκέν Κλεμάν (Janequin Clément, «Ο γρύλλος» (El grillo)/Ζανεκέν Ντε Πρε (Janequin Des Prez), «Ο νερόμυλος» (The Watermill)/Ρόναλντ Μπίντζ (Ronald Binge). (Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να εστιάσει αρχικά στο επαναλαμβανόμενο μοτίβο «λα-ντο-λα-σολ», το οποίο τα παιδιά μπορούν να το αποδώσουν στο φλάουτο με ράμφος ή μεταλλόφωνο ή άλλο πληκτροφόρο). Η δραστηριότητα μπορεί να συνδυαστεί με σχετικά εικαστικά έργα. Κάθε ακρόαση (βιωματικά) συνοδεύεται από σχολιασμούς και προβληματισμούς για τη διατήρηση, τον σεβασμό του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη. Τα παιδιά επιπλέον μπορούν σε μία βιωματική δραστηριότητα να αποδώσουν, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού με τη φωνή
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>τους ή με απλά όργανα ή αυτοσχέδια όργανα, ηχοτοπία της θάλασσας, της ημέρας, της νύχτας κ.ά.</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Κατασκευή Αυτοσχέδιων Οργάνων:</u> Οι μαθητές/-τριες κατασκευάζουν ένα μονόχορδο του Πυθαγόρα και πειραματίζονται με τις ιδιότητες του ήχου και τη μαθηματική τους σχέση. Μετακινώντας τον καβαλάρη χωρίζουν την τετρωμένη χορδή: σε δύο ίσα μέρη (και το ένα μέρος, δηλαδή το $1/2$ δίνει την οκτάβα), σε τρία ίσα μέρη (και τα $2/3$ δίνουν διάστημα καθαρής πέμπτης), σε τέσσερα ίσα μέρη (και τα $3/4$ δίνουν την καθαρή τετάρτη). Συσχετίζουν τους φθόγγους που παράγονται ακουστικά ως προς την απόστασή τους. Τα διαστήματα ογδός, καθαρής πέμπτης και καθαρής τετάρτης προσεγγίζονται βιωματικά ως αποστάσεις μεταξύ φθόγγων (Ευκλείδης: «Κατατομή κανόνος»). <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Κατασκευή Αυτοσχέδιων Οργάνων:</u> Οι μαθητές/-τριες κατασκευάζουν αυτοσχέδια ινδιάνικα κρουστά μουσικά όργανα από απλά υλικά, π.χ. τύμπανο νερού (waterdrum) – σε ένα άδειο μεταλλικό κουτί από καφέ προσθέτουν $1/4$ ποσότητα νερού και μετά στερεώνουν σφιχτά με σκοινί τη μεμβράνη σχηματισμένη από κομμάτι παλιάς σαμπρέλας ή ένα μπαλόνη. Για επικρουστήρας, αρκεί μια ξύλινη ράβδος ή ίσιο κλαδί, λίγο μακρύτερο από ένα μολύβι. Στην επιφάνεια του κουτιού κολλάνε χαρτί με ζωγραφισμένα ινδιάνικα σύμβολα – σχέδια.
--	--	--	--

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>		<ul style="list-style-type: none"> • <u>Μουσικό Παιχνίδι</u>: Στείλε το μήνυμα: Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε δύο ομάδες – φυλές Ινδιάνων της Βόρειας Αμερικής που στέλνουν μηνύματα τυμπάνων μεταξύ τους. Προτείνουν μηνύματα και τα αποδίδουν ρυθμικά σε αυτοσχέδιο τύμπανο νερού που κατασκεύασαν. <p>Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει τα μηνύματα στον πίνακα της τάξης. Ένας/μία μαθητής/-τρια επιλέγει ένα από τα μηνύματα και χωρίς να το φανερώσει αποδίδει τον ρυθμό σε αυτοσχέδιο τύμπανο που έχει κατασκευάσει. Τα μέλη της αντίπαλης ομάδας πρέπει να βρουν ποιο μήνυμα ήταν κ.ο.κ.</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση – Εκτέλεση Μουσικής</u>: Οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν βιωματικά θρύλους, παραδόσεις και γεγονότα της βυζαντινής και νεότερης ιστορίας των Ελλήνων, ακούγοντας και μαθαίνοντας τραγούδια με στίχο αντίστοιχου περιεχομένου, π.χ. «Μαρμαρωμένος βασιλιάς» (Πυθαγόρας – Α. Καλδάρας), «Στη μέση στην Αράχωβα» (παραδοσιακό), «Δώδεκα ευζωνάκια» (παραδοσιακό), «Φίλοι κι αδέρφια» (Ι. Καμπανέλλης – Στ. Ξαρχάκος), «Της Αμύνης τα παιδιά» (παραδοσιακό), «Μικρός ήρωας» (Λ. Κηλαηδόνης), «Κολλήγα γιος» (Γ. Νεγρεπόντη – Λ. Κηλαηδόνη) κ.ά. • <u>Μουσική Εκτέλεση</u>: Στο πλαίσιο προσέγγισης της αφροαμερικάνικης μουσικής και των ιστορικών, γεωγραφικών και κοινωνικών παραγόντων που
--	--	---

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>διαμόρφωσαν δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού αιώνα οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν χαρακτηριστικά γκόσπελ και μπλουζ τραγούδια, π.χ. το παραδοσιακό αφροαμερικάνικο τραγούδι «Somebody got lost in the storm». Εκτελούν έπειτα το τραγούδι αντιφωνικά με ομάδες κοριτσιών – αγοριών. Τα κορίτσια τραγουδούν τις τρεις πρώτες φράσεις και τα αγόρια τις δύο τελευταίες. Όλοι τραγουδούν a capella κρατώντας τον ρυθμό με στράκες. Ακολουθεί σχολιασμός του τραγουδιού και συζήτηση για κοινωνικά θέματα.</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ / ΜΟΥΣΙΚΗ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ενεργητική Ακρόαση:</u> Παραγωγή ήχου από παλλόμενα σώματα: α) λάστιχα στερεωμένα σε κουτιά διαφόρων μεγεθών, παλλόμενοι πλαστικοί χάρακες διαφόρων μεγεθών στερεωμένοι με το χέρι στο θρανίο στη μία άκρη τους, ποτήρια με διαφορετική ποσότητα νερού που δονείται με χτύπημα στο στόμιό τους, φύσημα σε καλαμάκια διαφορετικού μήκους (διαφορετικό ύψος), β) ηχεία από δύο πλαστικά ποτήρια ή δύο τενεκεδάκια ενωμένα με σπάγγο ή σύρμα, ήχος του τονοδότη (διαπασών) πάνω στο θρανίο (λειτουργία ηχείου), γ) δόνηση νερού λόγω αέρα και παραγωγή ήχου στην παραδοσιακή «λαλίτσα», δ) βίντεο που παρουσιάζει τιμμεντένια προβλήτα κατάλληλα διαμορφωμένη, για να παράγει ήχο από το χτύπημα των κυμάτων, «η μουσική των κυμάτων» (Κροατία).
--	--	--	---

<p>3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες</p>			<p>(Μουσική και φυσική και αρχιτεκτονική)</p> <p>ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ, ΓΑΛΛΙΚΑ, ΙΤΑΛΙΚΑ</p> <p>Οι μαθητές/-τριες αναζητούν τραγούδια στα αγγλικά ή γερμανικά πάνω σε ένα θέμα που έχουν συζητήσει με τον/την εκπαιδευτικό τους.</p>
<p>4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου</p>	<p>4.1. Σχολικές εκδηλώσεις</p> <p>4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες</p> <p>4.3 Μουσειακή Αγωγή.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο. ενώπιον κοινού. • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) αντλώντας θετικές κοινές εμπειρίες μέσα στο σχολικό και κοινωνικό πλαίσιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν ένα μουσικό πρόγραμμα επ’ ευκαιρία διαφόρων εορτασμών, επετείων, εκδηλώσεων/αφιερωμάτων στον χώρο του σχολείου ή σε άλλους χώρους, π.χ. Μουσικό πρόγραμμα σχολικής εορτής 28ης Οκτωβρίου, Μουσικό πρόγραμμα σχολικής εορτής 17ης Νοεμβρίου, Μουσικό πρόγραμμα σχολικής εορτής 25ης Μαρτίου, Μουσική εκδήλωση λήξης σχολικού έτους, Εκδήλωση αποφοίτησης Στ’ τάξης, Εκδήλωση μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Εκδηλώσεις σχετικά με θέματα μουσικά ή ευρύτερου ιστορικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος (καινοτόμα πολιτιστικά προγράμματα και προγράμματα αγωγής υγείας), π.χ. «Οι πατρίδες των ανθρώπων», «Μελοποιημένη ελληνική ποίηση», «Φωνές από τη Θάλασσα», «Μίκης Θεοδωράκης-Μ. Χατζιδάκις», «Τ’ όνειρο του παιδιού είναι η ειρήνη», «Δικαιώματα των παιδιών», «Πράσινη γη, μπλε ουρανός και θάλασσα» κ.ά. • Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν τραγούδια και μουσική για πολύτεχνα δρώμενα ή παραστάσεις του μουσικού θεάτρου/παιδικής όπερας, αξιοποιώντας τη διαθεματική προσέγγιση: λ.χ.

<p>4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου</p>			<p>«Το μαγικό βιολί»/ Ν. Ξανθούλης, «Ποιος έκανε πιπί στον Μισισιπή»/ Ι. Βαλέτ, «Όχι, δεν θα μας μπειτε στη μύτη»/ Γ. Δούση, Φρικαντέλα/Α. Μπαλτάς.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν συναυλίες στο σχολείο ή εκτός σχολείου στο πλαίσιο μουσικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων/ εργαστηρίων άτυπης εκπαίδευσης • Οι μαθητές/-τριες επισκέπτονται μουσεία Μουσικών Οργάνων, μουσεία Λαϊκής Τέχνης, Αρχαιολογικά και Βυζαντινά μουσεία και αναζητούν εκθέματα σε σχέση με τη μουσική, π.χ. μουσικά όργανα, αγγεία που απεικονίζουν αρχαία μουσικά όργανα, ψηφιδωτά ή αγιογραφίες με μουσικές παραστάσεις, μουσικά όργανα που συνοδεύουν τους μεταμφιεσμένους του Δωδεκαημέρου ή των Αποκριών, μουσικά όργανα ηρώων της Ελληνικής Επανάστασης κτλ. • Οι μαθητές/-τριες επισκέπτονται επίκαιρες εκθέσεις αφιερωμένες σε συνθέτες ή εκτελεστές μουσικής.
---	--	--	---